

Zeno Kaprál

Linie

Ó básni, snovými zrcadly
stokrát probdělá,
teď k nepoznání jsi
jak nalíčená megera.

Horečně mezi lesky hledáš
svůj odraz čím dál blíž
a zahlédnouti vnadě nedáš,
ni když se nakloníš.

Ani to málo co jsem tepal
z bronzu, mi nepatří.
Popraskal kadlub odkud řeka
klikatí líné hady dní.

Miroslav Fišmeister

* * *

(památce ing. Josefa Javůrka, CSc. /1942-1992/)

Tráva krmená koníky
přemítá o paměti ryb,
pod zdí napůl vraženou do dělové koule.
Dřív nad ní putovaly
sladké hvězdy a měsíce,
získané díky černohlávku.

Tekla z koně někdy voda?
Šedě znící hák.
Kovové zuby
za kamennými rty.
Nádvoří oblázků.

Čaj v barvě krve a trávy.
Kamna, Marx, za oknem hladomorna.
Skleněné šálky.
Kroky kostelem,
kroky muzeem knih.
Okolo řeky, sám.
Křížová cesta vyřezaná v pařezech.

KNIHA O MURPHYM

Na moji pomoc
lze hrát jako na zvony,
a ač
se v mém cante jondu
občas přeruší
bílý vzdušný pruh sdělování,
jsem zaostřený.
Kukuřice,
se zrny nepálených cihel.

Ivo Odehnal

Plovárna

Slunce nestydatě krémuje vodu

Z bazénu s opelichaným deštníkem
trčí mihotavé kousky oblohy -
vrcholky smyslnosti

Na lehátkách spárené cigarety

(nedaleká studna s šálou)

Mám oči rozkročené
a plavu

Dary

Papír třísněn vínem
a Kristus básníků
proměňuje listí v záznaky

Podzim podpírá déšť

V záhybech příštích dnů
bláto trénuje

Alexandr Levin

V patetickém městě Monaku nabručený Mercedes 600 vypadá

jako chudý příbuzný na pozadí skromných kabrioletů od Porsche a Ferrari.

V zálivu se pase tolik jachet a tak velikých, že něco takového sotva kde a kdy uvidíš.

V parčíku naproti kasina stojí zasklená nástěnka s fotografiemi,

něco na způsob vývěsek „Naši úderníci“, které stály u vrátnice každé sovětské fabriky.

Monačtí úderníci jsou seřazeni chronologicky: napřed samá hrabata a velkoknízata,

potom politici – ty zastupuje Churchill,

kterého už málokdo bere jako laureáta Nobelovy ceny za literaturu.

Za našich časů se rekordní tavby a výdoje daří už jenom filmovým hercům a tenistům.

A na jednom plácku nad městem stojí bronzová Boterova socha „Adam a Eva“.

Oba prarodiče jsou tmaví, mrňaví, baculatí a prdelatí.

Z Adama trčí kónický pindourek, který se snadno vejde do pěsti.

Říká se, že kdo ho podrží, bude mít šťastný a bohatý život.

Je to jediný detail na soše, který je vyleštěný do zlatova.

Něco takového by se nám hodilo, že, Mášo?!

Postavili bychom to v metru, na stanici „Náměstí revoluce“ –

místo námořníka s naganem,

který má do kovového lesku vypulírovanou hlaveň.

(Z ruštiny přeložil Jakub Grombíř)

Dmitrij Grigorjev

Kryštůfek: léto

A dveře se rozletí, Kryštůfek křikne svoje tradiční: „Děkuju pěkně!“, seskočí na zem, chytne Galku, zabouchne dveře, mávne autu na rozloučenou, a co dělá Galka, nevím, nejspíš odejde bokem, na okraj krajnice, kde pískem prorůstá tráva, a upravuje si řemínky rukavice, které jí při seskoku sjely z ramen.

Kryštůfkem ho nazvaly nedávno v Pitěru dvě mladinké dívky pionýrského typu, které všem svým známým podle povahy a zevnějšku dávaly jména z „Medvídka Pú a všecky všecky všecky.“ Nakonec všecky všecky přezdívkou přežila jediná – Kryštůfek Robin. Mimochodem, znám jednu máničku, které se říkalo Medvídek Pú už dávno před naším Kryštůfkem. Říkám „znám“ a ne „znal jsem“, ačkoli jsme se viděli naposledy před deseti lety. Říkalo se, že si Pú vzal Holanďanku a kdesi v Amsterdamu prodává obrazy, říkalo se, že mu přeskočilo a strčili ho do blázince v Rybinsku, říkalo se všelicos, ale já si myslím svoje. Možná, že prostě přestal být „kámoš Pú“, stal se z něho úplně civilní člověk, žije si a jestli neumřel, tak si žije dodnes...

Každopádně, Kryštůfek jede stopem s jednou z těch dvou dívenek, Galkou, do... Dejme tomu, že jedou na jih. Dobře znám moskevskou a kyjevskou a bůhví-jakouještě trasu, takže bych je mohl poslat, kam se mi zachce, k Indiánovi do Murmanska nebo k Andymu do Petrozavodska. Ale napřed jedou po kyjevské trase z Pitěru na Krym, kde je teplé moře, ovocné sady a hodně jiných věcí, na které je v našem syrovém studeném městě vždycky fajn myslet.

Úsměv dávno opustil pihovatou tvář Galky a ta teď plačtivě stojí vedle Kryštůfka a doprovází pohledem každé projíždějící auto. Vítr od těžkých nákladáků cloumá jejími šaty a všelijaké korálky na ní příjemně pocinkávají. Slyšet to může jenom sama Galka: jejich tiché hlasy zanikají v silničním hluku.

Proud vozů je jako vždycky nerovnoměrný: na několik minut je cesta úplně prázdná a potom se po ní zas táhne celá šňůra, vedená jakýmsi oplenem s kládami.

– Pře, – bručí Kryštůfek, když nahlídne do dalšího osobáku přeplněného lidmi, – nemáme nárok.

– Všichni jedou na chaty... – dodá smutně Galka, – radši pojďme, stát u té bažiny mi dělá zle.

Už pár desítek lidí ví, co je to PŘO. To slovo jednou

vymyslel Phil. Ten Phil, který teď už vychází z domu jenom na pivo nebo ke tchýni na zahrádku. PŘO je zkratka výrazu „Plná řiť okurek“. Je to citát z anekdoty o Čapajovi. Ne o tom Čapajovi, co bubnuje u Franka, ale o skutečném nezapomenutelném a legendárním hrdinovi občanské války a stejnojmenného filmu. Tady je:

Jednou dal Furmanov Čapajevovi hádanku:

„Vasiliji Ivanyci, co to je: dvě špice, dvě kružnice, uprostřed šroubek?“

Čapaj přemýšlí, přemýšlí, nakonec nevydrží:

„Nevím.“

„To jsou nůžky, Vasiliji Ivanyci, – na to Furmanov.“

– Chcete ještě hádanku?“

„Sem s ní!“

„Dům bez oken, bez dveří, plná světnice lidí.“

Přeslavný vojevůdce posmutněl:

„Dám se poddat,“ říká.

„To je okurka, Vasiliji Ivanoviči.“

„No dobře, – říká si Čapajev, – dám tu hádanku Petřkovi, ať si taky láme hlavu.“

Našel Petřku a povídá:

„Tak si, Petřko, poslechni, jakou mně dal Furmanov hádanku: Dům bez oken, bez dveří, plná řiť okurek.“

„Na tom není nic k smíchu“ – řekne někdo, a jiný se třeba i usměje, ale ani jeden z nich nepochopil, že za tou hádankou se skrývá zenový koan a Petřka není nikdo jiný, než žák Čapaje, asketického následníka Budhy.

Můžete stát na stopu celé hodiny a říkat každému plnému autu PŘO – kvůli tomu se nezastaví. Ale jestli hledáte v PŘO něco víc než železnou krabici nacpanou lidmi nebo než dialog učitele s oblíbeným žákem, čas vám na cestě líp uteče.

Je ještě jedna úctyhodná zábava – hádat podle čísel projíždějících vozů. Dneska je těžké podle značky poznat původ auta: LEMy, LEVy, LOSy, MOSy, PSY nahradily číselné kódy měst: Pitěr má 78, Moskva 77, Pskov 60, Bělorusové dokonce vymysleli červené číslice. Kryštůfek se ale v těch nových znacích vyzná daleko líp, než já. Každopádně, Kryštůfek a Galka jedou na Jih a uvízli u Pskova, na nejobtížnějším a nejnepříjemnějším úseku kyjevské trasy. Už jako bych slyšel nějakého stopařského veterána: „Taháš nás za nohu, tatíku! Jaký jih! Tahle cesta je dobrá na dvě věci. Musí se přes Moskvu, Charkov atd., a ne přes pitomý Kyjev.“

Možná má svým způsobem pravdu: za Kyjevem se cesta rozpadá na bludiště cestiček jako čáry v otevře-

né dlani, pavučinově tenké konečky se scházejí až v Džankoji. A taky se na Ukrajině stopuje hůř než v Rusku...

„Ale co, – já na to, – ať je charkovská trasa přímější a jezdí po ní víc aut, tahle je za to příjemnější. Navíc za Kyjevem nemusíte přemýšlet nad výběrem trasy: vybírá za vás sám Pánbůh. A za Kyjevem bude městečko s průzračným jménem Alexandrija, nebo zaprášený, donekonečna kolem cesty natažený Krivoj Rog, nebo kdysi volné, dnes houštím potrubí spoutané Záporoží, nebo Cherson, a bude tam cesta, po které můžete jít krok za krokem, navlékat slovo za slovem a pouštět tento náhrdelník do teplého jižního větru.“

Šli asi kilometr a teď zase stojí na krajnici. Galka kreslí do písku, kam už předtím nakreslila pacifistický symbol, šipku směřující na jih, směřující k jiné šipce v Kyjevě nebo Kocktěbelu. Budou stát ještě dlouho: hodinu nebo dvě a pak se začne stmívat. A to víte, že po tmě vám dneska nikdo nezastaví.

Dobře si vzpomínám na „staré zlaté časy“, kdy dlouhé vlasy byly jako červené hadry na býka, kdy červené hadry visely všude a zlatý býk ještě nešlapal na naše cesty, když do otevřených dveří kamazu nebylo nutné ke slovům „tam a tam“ nebo „směřem na to a to“ dodávat „nemůžu zaplatit“, řidiči chápali, že nemáš peníze. Teď na povinné „nemůžu zaplatit“ můžete uslyšet odpověď: „Co?“ nebo prostě sletět se stupátka prudce startujícího nákladáku. A čím dál víc prázdných projíždí okolo a mění stopaře na živé větrné mlýny.

A jeden z těch mlýnů, Kryštůfek, stojí na krajnici, chvilku ukazuje palcem na mrak, visící nad cestou, chvilku jen tak mává rukou, zatímco Galka maže botou čerstvě nakreslenou šipku, protože ani ta šipka, ani žádný jiný znak nemůže zastavit ani auto, ani čas, který o sobě dává vědět prodlužujícími se stíny: slunce brzo zajde a padne soumrak. (Proč se vlastně říká „padne soumrak“, když přece čím vyš, tím světleji? Soumrak přichází zdola, od našich stínů na zemi, takže by se mělo správně říkat „zvedne se soumrak.“) Ale většina aut ještě nezapnula reflektory (i když jich samozřejmě hodně svítí i ve dne).

– Tady bysme mohli zabívakovat, – Galka ukáže na docela lákavý rybníček na kopci. – Nejsou tu komáři.

Kryštůfek si narovná brýle a podívá se. Tyto brýle (s kulatými skly a kovovými obroučkami à la John Lennon, jediný jeho cenný majetek, který se už stal nedílnou součástí Kryštůfkovy osobnosti) jsou o dost slabší,

než by bylo třeba, takže, aby si prohlédl rybníček, musí je naklánět pod různými úhly.

Rybníček je skutečně velkolepý: v šikmých paprscích zapadajícího slunce stojí tráva rovně a vrhá ostré, hluboké stíny. Kryštůfek najednou chápe, že tam nemůže jít: kdyby zlomil jedinou travičku, porušil by mír a převrátil pořádek věcí.

– Tady to na spaní není O.K., ráno bude rosa... Hodil by se spíš nějaký prázdný barák. Zkusme ještě chvilku stopovat.

A plouží se pomalu po krajnici k jihu, hlemýžď Kryštůfek, pro kterého je mrak na obzoru posvátnou horou Fudžijama, a směšná kavka Galka. Naráz jí u nohy zazvoní cosi drobného.

Kryštůfek zase nakloní brýle, pak se nakloní sám a nakonec zvedne obyčejnou kovovou matici. Je vidět, že byla mockrát pod koly: hrany se lesknou a není na nich špína ani rez.

Kryštůfek se dívá středovým otvorem na zbytek červeného slunečního lívance a na stromy. Už nemusí manipulovat s brýlemi: na závitech krajina krystalizuje a stává se zřetelnou. Podá matku kamarádce.

– To je dar, – říká Kryštůfek, – kouzelný prsten.

Galka se usměje a taky se dívá přes maticku na svět. Pak se jí pokouší navléct na prsty, nejde to, nakonec se přece vejde na malíček, zatočí s ní.

– Podívej, najednou...

– Ptáček se sám okroužkoval, – komentuje to Kryštůfek.

Teď by se měl stát nějaký zázrak, ale stane se jen to, že projíždějící kamaz zastaví a vousatý řidič, veliký a tlustý jako medvěd (ale vždyť je to náš starý známý, sám Medvídek Pú!) otvírá dveře.

– Rychle, – křičí, – nebo vám ujedu.

Sednou si dřív, než mohou vysvětlit, kam jedou a že „nezaplatí“.

– Myslel jsem, že se hippíci stěhují... – říká řidič a řadí rychlost. Kryštůfek ani nestihne zavřít dveře, prudkým pohybem se zabouchnou samy.

– To ani ne, – Kryštůfek je kdovíproč v rozpacích, – prostě jedeme na jih.

– Sám bych si tam zajel. Je tam teplo, jablka...

Řidič se odmlčí a do hovoru vpadne Galka.

– A víte, proč jsme se potkali?

– Proč?

– To kvůli tomuhle, – podává mu na otevřené dlani matku, – tři hodiny jsme stáli na cestě, a jenom jsme ji zvedli, tak jste nám zastavil.

– To je možné, – usmívá se Medvídek Pú.

Galka mu položí matku na desku před čelním sklem. Tam se obyčejně nacházejí různé drobnosti – potřebné i nepotřebné papírky, nějaká hračka, sklenička s propisovačkou, cigarety. Teď tuto společnost doplňuje matice, matně blýskající hranami.

Postupně přichází tma. Řidič chce být ráno v Gome-lu, aby mohl včas vyložit a jet zpátky, takže pojedou celou noc. V kabině je starý magnetofon a ke Kryštůfkově radostnému překvapení také kazety Doors, Boba Marleyho, Erica Claptona, Janis Joplinové – sestava různorodá, ale většinou sympatická. (Vypozoroval jsem, že u dálkových řidičů jsou populární úplně jiná jména – Aljonu Apinovou a Šufutinského má skoro každý). Celou noc, při tiché muzice, při teplém brumláni motoru, při záblescích nočního hmyzu ve světle reflektorů se vede poklidný rozhovor a až k ránu se Kryštůfek přitiskne k dávno spící Galce a zdřímne si. Co se mu zdá, to nevím, ale vzbudí ho prudké zabrzdění.

– Tak, dětičky, já jedu rovně, – říká řidič, – a vy musíte tudy, – ukazuje na cestu, bělající se v polotmě.

Znova se ocitnou v šeru, i když toto je modřejší než to večerní a pásy na obzoru nejsou červené, ale zlaté. Auto odjíždí, ale naráz vesele blýskne zadními světly a zastaví se.

– Maticku jste zapomněli, křičí řidič.

Zatímco rozespálý Kryštůfek nechápe, o čem je řeč, Galka stačí odpovědět:

– Nechte si ji... pro štěstí.

A jdou s husí kůží od ranního chladu po prázdné krajnici, tenci a bezbranní, jako dvě stébla, která zůstanou z celého pole po žních.

(Z ruštiny přeložil Jakub Grombír)

Jaroslav Žůr

Matce vykám

Matce říkám mami

Vykám jí

Říkám jí i Naši

Fera, Kódl a Laďa

jí říkají Vaši a

teti.

(1952)

Okresní město

Řetízek, trojnožka, kotlík.

Viděli jsme za výlohou

v Prostřední ulici.

Udice, háčky, splávek, naviják.

V obchodě na místě dnešní pošty.

Lovecké potřeby.

Koupil jsem tam

čtyřranný poplašňák.

Brusle – šeksny.

Franta se zoubkama

krasobruslařské,

já hladké.

(Uherské Hradiště 1952)

Prázdniny u stařenky

Chlív se řekne chlív.

Vanýskova louka řekni Vanyskova

lóka.

Jiří Žůr řekni Jura Žóru.

Řekni dul na vodu.

Řekni do dolu.

Řekni Ladik Kuchryku.

Jenda Žóru

můj otec.

V půl páté odpoledne zdravím paní Prášilovou

Okno do zahrady.

Ježa Prášil

hraje na tenor.

Krabice na tenor

černá, otevřená.

Sólo pro mě.

Dobrý den paní Prášilová.

Zemřel strýc

1973

1974

1975

Teď to přijde

1976

Zemřel strýc

Šk. rok 1957–58 (Moje oblečení)

Nic.

Nevím.

Absolutně si nemohu

na nic vzpomenout.

Vůbec nic.

Ani něh.

Nechce se mi přestat o nich psát

Trr Janek za stromem.

Trr Ježa za kamenim.

Trr Pepik u Mendrychova plotu.

/Trr – výstřel. Prázdniny/

Milan Příkrylu

Říká nám

Feny

Vy feny

Kuva hoši vy feny

Kuva vy feny

Andula Záborská

Sousedka

panimáma Záborská je hluchá.

Musí se na ni křičet.

Nejvíc křičí Andula.

Křičí na ni: „Matko“

„Kurva matko.“

(Šk. rok 1957–58)

Léto v kapli

Léto

za zavřenými dveřmi kaple

zkoušíme nazí.

Pomalou se suneme

po kamenné dlažbě.

* * *

Holky nabíhají?

Nabíhají

prsama na cíl

na hřišti

po dešti

Na hřišti

Holky se malují

blbnou

jak hejna rybek v moři

mění směr.

Klekání v poli

Kaple zvoní

Otvírají se dveře

Vesnice drží pohromadě

JAROSLAV KOVANDA / Historka Psiho vína

Číslo 1., 16 stran, vyšlo 27. září 1997

Někdy v zimě 1996 jsem dostal nápad, jak by se mohl jmenovat časopis pro současnou poezii. Všechno je vepsí, Host byl maličký, o Welesu se ještě skoro nevědělo, Texty měly za sebou tuším první dva výtisky. Ten časopis by se měl jmenovat Psí víno. Řekl jsem to v hospodě mému nadřízenému, řediteli ZUŠ Zlín Jiřímu Severinovi. Byl nadšen. Jeho sekretářka by se mohla starat o agendu, ve škole jsou teď na práci dva civilkáři, bude se kupovat nové xero, mládenci by je mohli obsluhovat. Časopis by mohl vycházet pod hlavičkou nadace školy. Co víc jsem si mohl pro začátek přát.

Oslovil jsem výtvarníka Frantu Petráka a ten mně za pár dnů spíchl krásné logo, které používáme dodnes.

Na jaře 1997 jsem byl přijat do PEN klubu, kde jsem hned při inauguraci logo (i s programovým nástinem) předvedl. V PEN klubu se na mne vrhli někteří postarší básníci, oslovil jsem též Martina Stöhra, který tehdy akorát dostudovával v Olomouci a začínal spolupracovat s redakcí brněnského Hosta. Na počátku projektu byl i básník Miroslav Hule, který přispěl taky se svou troškou do vína, poslal příspěvky jihočeských autorů a slíbil, že bude PV distribuovat skrze své nakladatelství Carpio v jižních Čechách.

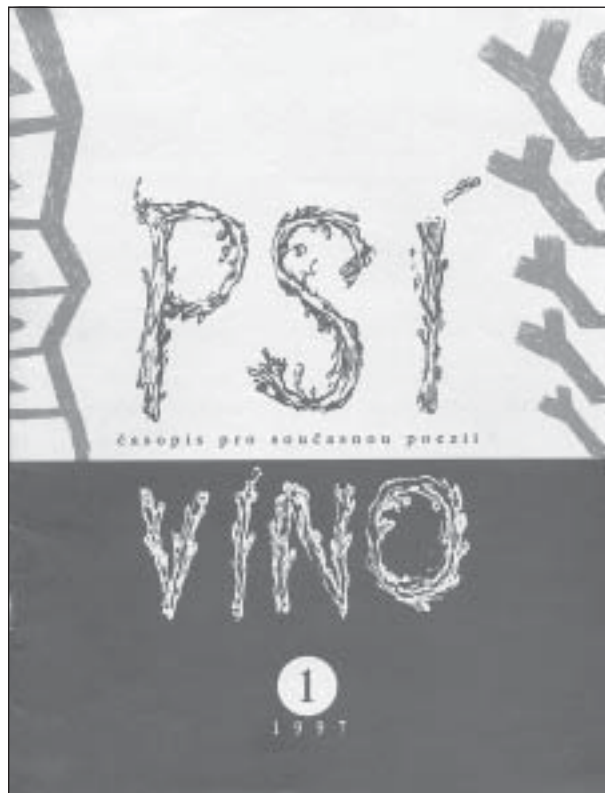
V červnu 1997, ačkoli redakce neměla ani psací stroj, natož písíčko, bylo první číslo nachystáno k tisku.

Spolupráce s LŠU Zlín však hned na začátku skončila krachem. Bylo zřejmě naslibováno příliš. Navíc byl „šéfredaktor“ JK tehdy úplně bez peněz.

Jakýmsi „jásotem náhod“ (Claudel) jsem však potkal podnikatele pana Petra Březíka, a ten mně sto kusů toho slíbeného časopisu vydal – a zdarma.

Ještě s teplými výtisky jsem přijel na druhý Bítov, kde jsme s Martinem Stöhrem „vedli PV na trh“. Pokud mám informace z kuloárů, kdekdo si myslel, že je to číslo ne-li poslední, tak určitě předposlední. Jenže: na popud básničky Jitky Stehlíkové a s její pomocí jsem navázal kontakt se švýcarskou kulturní nadací PRO HELVETIA se sídlem v Praze, jež nám poskytla peníze do začátků.

Pomohla taky Karla Erbová, která doporučila řadu nadšenců, z nichž někteří „fungují“ v Psím víně dodnes, jako Ivo Harák, Milan Hrabal a slovenský básník Marián Hatala, a někteří donedávna, jako například Petr Čermáček.

V prvním čísle byly otištěny verše od 16 básníků a básniček, mj. od Miroslava Holuba, Víta Slívy, Bogdana Trojaka, Jany Štroblové. Jak vidno nemělo jít o žádný generační časopis, ale o mapování současné české básnické bažiny, jiné úkoly jsme si s Martinem Stöhrem ani nekladli.

Možná že jedním z bezprostředních impulzů pro založení Psiho vína byl proslov spisovatele Jaromíra Tomečka 1. března 1997 v buchlovickém zámku, kde nám ten devadesátiletý muž neskonalé krásně líčil své setkání s kudlankou nábožnou v horkém vinohradu, tu kopulaci života se smrtí, již my tady všichni víceméně žijem.

„Ještě hezkou chvíli poté, co ten muž už zasažený mrtvicí domluvil, jsme seděli přimražení k židlím. Až teprve po drahné době jsme se začali ošívát a loudat do sklepa rozlehlého tak, že by se v něm dalo stavět. V jednom rohu hrála cimbálka, z druhého hleděl Hule. Ze sudů vlály fábory. Pili jsme jak kdejaký ocasenko a já, abych se zapojil, řekl jsem Hulemu, jestli čteš Chuchmu, co napsal o Bítově, že některé básničky spojí snad teprve smrt, taková nenávisť, že je tam osypala. A Hule řekl vole viděls ty kozy, co je to za hovadnu, jako by je nemohla spojit poezie. Takže jsem byl

chycen a přiznal se mu, že mám v hlavě svazácký nápad o Psím víně.“

Citace z editoriale, značka J.K.

3. číslo Psiho vína, vyšlo 19. března 1998

Ještě k Bítovu: snad první, na koho jsem tam narazil, byl Jeník Novák, přítel, který mě vlastně uvedl do toho řemesla s nejmenším dnem, jak se kdysi vyjádřil Karel Sýs. Předtím jsme spolu mluvili někdy koncem šedesátých let, ale důvěrně řečeno, jen jsem za něho zaplatil pivo, hned jsme navázali na rozhovor z těch let, tuším že to bylo o Ungarettim, jeho oblíbenci. A Sýse že on nemusí. Rozhodující pro mne bylo i setkání s kritikem a básníkem Vratislavem Färbrem. A kdo mě z básníků tehdy nejvíce vzal, byl Michal Šanda.

Hned po Bítově jsme jeli na Slovensko do Senice, básník Marián Hatala nás tam – několik členů PEN klubu – hostil. Četlo se v jakési socialistické stodole, třímetrový Laco Novomeský v bronz u dveří hlídal. I ta „špinka“ v ruce byla pochopitelně bronzová, tuším že i ty noviny v kapse jeho rozevlátého kabátu. Kromě jiných penistů, tam svým charakteristickým patašpičkácelánoha zhup četl i Milan Hrabal. Tam jsem se sezná-

mil i s Miro Brückem ze Skalice, tiskařem a básníkem, milovníkem především ženských prsů a okolí.

Všichni výše jmenovaní se později stali redaktory Psiho vína.

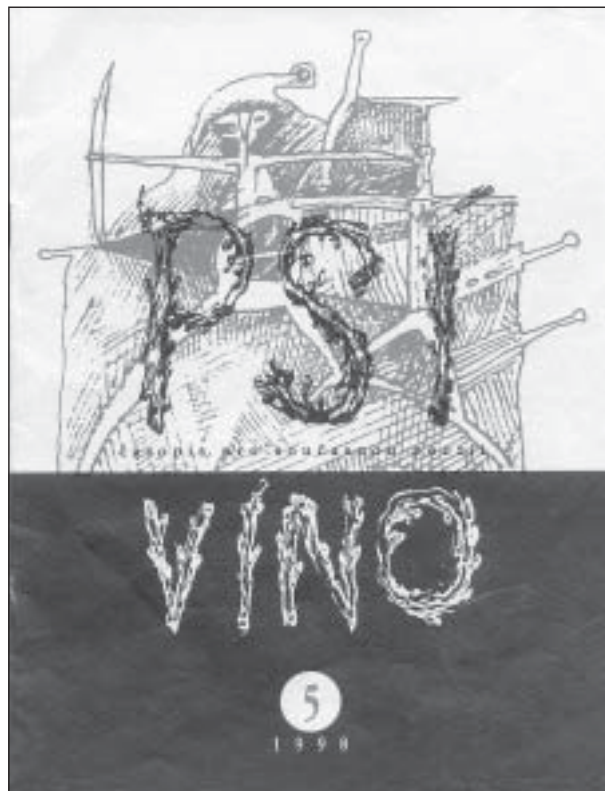
Není zde tolik místa, abych popsal každé jednotlivé číslo PV a jeho zrod. Jenom tolik snad, že pod pseudonymem Jaromír Komín jsem dělal i úpravu časopisu. Tedy coby počítačový neználek sedával vedle pana Březíka a hleděl mu na prsty a na obrazovku a za ty dvě tři hodiny, které byly zpravidla sázení textů a ilustrací věnovány, říkal jen: o fous vlevo, vpravo, aby to řezalo, zvětšit, zmenšit. Pro tu potřebu jsem ještě lepil zrcadlo. A taky jsem chtěl básně doplňovat sochařskou kresbou. Zdála se mi s poezií kompatibilní. Ve své razantnosti, skicovitosti, ale i vnitřní konstrukci. Každé číslo měl pokreslit jeden sochař a na popud grafika Franty Petráka mělo být každé číslo jiné barvy.

Tak dvojka byla hnědá a s kresbami sochaře Zdeňka Tománka, trojka pak modrá s kresbami sochaře Jiřího Vlacha. Stran J. V. bylo řečeno: *je málo sochařů, kteří se tak intenzívně jako on zabývají kresbou: sice minuciézní, ale razantní, vášnivou, objevující, v mnoha případech jakoby projektující naši budoucnost (resp. minoucnost?)...*

Stran obsahu: trojka je první číslo, v němž se objevuje „kritická rubrika“: jeden list s názvem *kulér* a v něm dvě statě od Ivo Haráka a z Kmenu (1928) přetištěné poznámky k poezii Viktora Dyka od Vítězslava Nezvala. Začátky tedy velice skrovné. Ale ten Nezval kritik... Nevím, jestli se s ním někdo ze současných kritiků poezie může rovnat...

5. PV, 20 stran, vyšlo 7. srpna 1998

a rozdávalo se a prodávalo hlavně v „Nezdenicích“, ikona pro čtyři veřejná zasedání redakční rady Psiho vína, jak jsme ta setkání nazývali. Místo konání Nezdenice u Uherského Brodu „Ve skale“. A hned na prvním ve dnech 21. až 23. srpna 1998 byl na programu kromě autorského čtení happening „Totálna klaustrofobická situácia“ v podání Milana Mikuly – po hladině vody v místním lomu pouštěl lepená akvária s červenými rybičkami, ticho by se dalo kousat, následovala výstava soch Zdeňka Tománka a jeho přátel, pak dlouhý noční déšť a v něm pod pártystanem hrála Zuzana Lapčíková na cimbál, ráno se vyčasil, z kritického semináře Ivo Haráka si už nic nepamatuju, pak jsem některé básničky ve své navzdýcké naivitě poučoval stran

recitace textů a vedl debatu Kam s ním?, jak dál pokračovat se Psím vínem, komu případně předat bidlo převozníka přes „bažinu poezie“, odpoledne hrála chvilku na kytaru paní Pavla Višněvská, pak fyzicky básnil Petr Váša, což bylo pro většinu z nás malým zjevením, večer se u táboráku vzpomínalo na 21. srpen 1968 (Josef Holcman) a 2. autorské čtení doprovodil Laďa Dolina se dvěma kumpány na housle + bicí + harmonika, v neděli ráno se konala malá výstávka kreseb, které měly zachytit hlavně účastníky setkání, kreslila Naďa Čančíková s dcerou, malířka Havlíčková kreslila kameny a pařezy.

Bylo nás tam tehdy „uměleckých pracovníků“ kolem pětaticeti a lid z příhraničí dodnes na některé vzpomíná.

8. číslo Psího vína, vyšlo 10. března 1999

Někdy v červnu t. r. jsem dostal dopis od Bruno Thomase, francouzského fyzioterapeuta, mladého básníka, že byl v Praze a jedinou věc literárního druhu, kterou si tam zakoupil, bylo Psí víno, číslo 8. – Tak se mně líbilo, i když česky neumím ani slovo, psal mně v angličtině.

Já osobně si nemyslím, že v těchto luzích někdy někdo bude nad počinem se Psím vínem obzvlášť jásat. Koneckonců vznikl časopis malý a s tolika chybami. Nicméně jsou některá Psí vína jako například osmička, jež se mně líbí pořád. Zejména pro svou výtvarnou stránku. V časopisu jsou použity linoryty a kresby Jana Hrubého, „*grafika – nyní diakona v duchovní správě římskokatolické církve*“, a zejména linoryt, na němž je zobrazen dům jako sekyra, který štěpí klátek ve tvaru domu, vše na jednom společném pařezu, myslím nepotřebuje komentáře; zejména když doprovází dvojstranu s lužicko-srbskou poezií v překladech Milana Hrabala.

Stran finančních prostředků se Psí víno v tu dobu už vyhrabalo z počátečních bolestí*), kdy jsem ještě klepával a škemrával u dveří různých soukromníků, a má už své stálé donátory, jako například Ministerstvo kultury ČR, Kulturní fond města Zlína aj. (K největším sponzorům patřil i přítel Zdeněk Szamko, dříve kulisák z Divadla pracujících ve Zlíně, po roce 1989 majitel dvou zdatných firem, jenž v letech 2001–2004 věnoval časopisu 160 000 Kč!)

Co se týká obsahu časopisu je v „kuléru“ mimo jiné zařazen i pokus o minipřehled jednotlivých dekád v české poezii 20. století. Začali jsme rokem 1898, aby se nám to rýmovalo, a tak jsme pro sebe a možná i pro některé čtenáře objevili jména takových básníků jako byli Eduard Albert, Ladislav Quis, Antonín Běbr (v 6. PV) a Ervín Taussig (7. PV). Do čísla 8 jsme zařadili poměrně neznámé poetistické autory Guillerma de la Torre a Eduarda Štorcha-Mariena.

Jako příklad bychom zde snad za všechny mohli uvést alespoň epigram od JUDr. Ladislava Quise (1846–1913):

*„Proč tak divné věci
chláp ten provozuje,
proč jak špaček v kleci
nadává všem? Řekni mi to přeci.“
„On se uplatňuje.“*

*) Stran „finanční politiky v začátcích Psího vína“ občas dávám k dobru, jak jsem ve své blbosti pověřil jednu krásnou paní učitelku, toho času na mateřské dovolené, aby obcházela banky s výtisky PV v kabelce. Věnovala se tomu jedno odpoledne a pak přišla s nápadem, že než by si kazila žaludek, že raději řekne svému nastávajícímu, a ten poslal 300 dolarů. Mohla mít za to 3. Psí víno kabát.

Martin David

Dnes ještě ne

přes dvojí sklo
sníh, chenin blanc a smích
světlo se propletlo
vínem a v závějích

do modra odkvétá
bez dechu, bez duše
ve spěchu
napadá, odkluše

vzpomínka: na jméno
na tělo: opřené
o jinan

dneska už neplatí
bělobou zatřená
pod vínem: bez jména

bez tváře, bez tvará
počká: až zestarám

Smrákání

(L. Marksovi)

Velkonoce? skončily už v Pátek
hýbám se málo – jako tento svátek
žebra se prohnu: páteř nebo dech?
kříž který není, ani na zádech

jen křížovatky: příliš mnoho cest
a málo nohou, není komu nést
z údělu úkol: zpátky do školy?
ovadlé kytky; a smrt přebolí –

A znovu, bez milosti: Advent

komu podáváš ruce
stromů: (I)živé, kostlivé?
kam až dosáhnou
domů: nevěda patříme?

co mi podáváš rukou
stromu: třísku; zrání?
prsty mřížovím, nehty
k tomu: kolébání

z cizího beroucí k cizímu
sklání: pleť, jizvu, strupem
hlas přelepený

jiný čas k času ženy
jen torzo jenom trup
ososekaných na zimu

Tušení krajiny

pomalé líné vlny polí
(jsem na břehu a slabikuji)
na polích havrani, a bolí
tě seschlé keře, keře tují

nebe co zlehka sedá na ně
(málem jsem napsal: také tebe)
na polích havrani, když káně
nadzvedá prostor, dlouholebé

krčí tou tíží k zemi křídla
(také ty ohýbáš svá záda)
nad zámek – raděj dodám: křída

s níž jiní psali lépe, a dál
se řeka řízne o stavidla
na nebi havrani, z nichž padá –

(Benátky nad Jizerou, 22. 4. 2006; před bouří)

Emil Bok

LESKLÉ CETKY

Dlouhý večer

Kolik milenek
se zaškrčeným hrdlem
obchází v šeru můj dům?
Lampy se lepí ke stropu:
krásné, pomalé maso
vlekoucího se večera...

Vzlyky

Viola pod prahem
něžně vzlyká.
A někde zde hlouběji v zemi
leží naše vlastní kosti
a vztahují k nám ruce.

Nehnutost

Na dřevníku zahálí
skleněné nádobí
s obvazivem.
V oknech spodní prádlo.
Voda ve vědrech
nehnutě stojí
už kolik let.

Stud

Zahrada papírem obalená.
V seně spí zvířata.
V záblescích listů a na bidlech
šaty z čistírny.
A dívenky zcela nahé
pláčou
za skleněnými dveřmi.

Pod úplňkem

V suterénu vrcholí měsíc.
Albertinka spí:
tiše krvácí ve vaně
ve vlažné vodě
a lepty nad pelestmi
jeden za druhým
se neodvratně odlepují.

Někdo tu byl

Někdo tu ve spěchu prošel
kamenným nádvořím.
Nebo snad neznámá milenka
kdysi dávno tu při milování
četla Valéryho?
Ach, básně!
Nic než lesklé cetky...
Půvabná nicot slov...

Nikdo tu není

Za okny
poslední zamžení podzimu.
Aleje se všemi milenkami
zvolna propluly jezem
a navždy se pohroužily
do světa snu.
Nikdo tu není,
jen Země šumí,
jak letí prázdnotou.

Jednou

Jednou na kraji temného hvozdů
najdu v mechu svoji tvář:
Bude postříbřená
a odvrácená někam jinam,
kde se s paní Valérií nesnídá
už ani v přístěnku.

Pavel Rejchrt

BEZ VÁS ŽÍT

Podium

Je tichá noc
jak lásky žel
lampa bliká
Je kozlů moc
hoď petržel
do publika

Je svatá noc
a polyfon
duši svírá
Je myší moc
tak zvedni zvon
z kusu sýra

Podzimní plezíry

Ó pozdních vinogradů
nalitá prsa!
Kdejaká socha s lyrou
na bendžo trsá

Z důstojných fasád
ornamentální čtvrti
štukoví jezevčiči
ocáskem vrtí

Mumie nabírají barvu
jdou do gala
Jen tys, ó smrti moje
mi kvinde nedala

jen tys mi byla věrná
a nepustilas hrát
do pantomimy světa –
jak tě mám za to rád!

Ryba o páté

Ryba o páté v poledním parku
do zelí k ránu valcha
do kroku housle k rakvi
na kolotoči pes

Rukávy z krámu v roky
kmen na poslední stůl
od ucha k uchu úvoz
hrneček řečí v dlaň

Dvojportrét

Když maloval matku
byla menší. Byla oko ztracené
nad hvězdami. Byla bílá
jak stěna. Na plátně zbyla
tečka.

Když maloval otce
rostl. Vzrostl co do duše
jak tělo. Nesmírný strom
Na plátno slétl
fíkový list.

Platonik

Nemohu bez Vás žít:
Byli jsme jedna duše,
však dvojí tělo dvojích měst.
Ó, slyšte! Posel v tepu kluše
Vašem i mém, že nezamést
v té chvíli z očí prach, je hřích.
Ó, patřte: Rozpáraný břich
nebes i pekla podél páteře
našeho milování hnije:
V něm mniši rozlézají se i panny
jak červi po mase, ba po nich rány
se ještě chtějí mít...
Nemohu bez Vás žít.
Nu, nezbývá než suše
se zastřelit, anebo –
bez Vás žít.

Mono

Co zbudě z vět,
když naposled –
Co z jít a jet
když odejet –

Kde tón a steh
už v holých zdech
kdo žil a zdech
v těch samých zdech?

Co hra, co lov
kdo terčem slov
když padne slov
lovec i lov?

Kde most, kde šíp
kde hejna ryb
kdo se má líp
než hejno ryb?

Života koryta
do duše vyrytá
vypitá, vypitá
duše ty zarytá!

Tango

*(gramodeska sedmdesát osm
otáček za minutu)*

„Süße Mamsell, denkst du noch
an das kleine Hotel?“
Na tapety a lustry,
na šváby v pantoflích,
na květinový mustry,
na kresby po kachlích?
Schodiště točitý a venku
šeříky rozkvetlý –

Ten starej šlágr, mamsell,
ta postel zpuchřelá –
Ten jeden den a konec,
když postel zpuchřelá –
jak drhnul gramofon –

Süße Mamsell,
tu starou postel
neodestel.
Jsou v ní dva mrtví.
„Denkst du noch
an das reizende Hotel?“

Přemožená věštba

Těch podzimů tě potká tichá síla,
co krví podestlaly nezraněný den,
z nor noci nevidomé trysklý
v mnohostěn
skal duše rozlehlé až pod obzory
díla,

jež kruhem obepjalo přímočarý
sten.
Loď zajatá se ve dno sebe vpila,
ba do dna pádu dnem se zrcadlila
a kola záchranná směnila za
osten.

Dálkami katedrál se blýská hrot
starého nože. Klesající rod
v srdci tvém sléhá.

Za věky rození zbrocený brod
vybělel z krve. Skvoucích sudeb
plod
chaosem šlehá.

Eva Švankmajerová

Hned

Zase sestupuji ulicí Jana Nerudy, jsem velmi pečlivě oblečená, asi jako kdybych se toho odpoledne měla sejít s V. Jsem v čemsi, co by na jiném podkladě vypadalo elegantně. Můj zjev jaksi šílený nemůže ovšem vypadat i s krajním vypětím jinak, než jako kdyby oblečenou vzdělanou, ovšem už právě násilím vytáhli zpod bukového listí. Jednak nemohu přeci nosit věci vyloženě drahé, co kdybych se podobala těm tuzexovým milostivým! A pak všechno tak podivně zmuchlám, že je schopen se mě zeptat, zda ten klobouk je rybářský.

Jdu. Mám schůzku s mladou osobou. To není snadné, vlastně se s takovým člověkem stýkám výjimečně a pouze na jeho popud. Musím projít velmi rychle kolem domu U Klíče s případnou věrohodnou výmluvou na jazyku, proč se nehodlám zdržet a v takové případné chvíli musím vypadat zaneprázdněně až uštvané a nesmí být případně poznat, že se zase pouštím do nějaké cesty, protože kupodivu v tom domě vznikl jakýsi dojem, že jakýkoliv můj pohyb vedený mimo tento dvůr je vlastně ničemnost...

A přitom například dívka, která mě v tuto chvíli očekává, nemá nemanželských dětí, ani o léta mladšího manžela. Je to velmi slušná dívka a velmi krásná. Protože jí nemohu napsat dopis (sotva čte), jdu se podívat na tu tvář, vlastně ideální. Jemnou, tmavým pevným vlasem lemovanou. Dívenku plných rtů, výrazného profilu, nejen partií líce. Ale vzkázat jí nemohu nic, nereaguje znatelně, je asi zaneprázdněná myšlenkami na to, co si později zakoupí. Touto bídou se dnes dusí nejenom Evropa. Mohla jsem vskutku zůstat u sebe. Chodit po místnostech, mávat rukama, kroutit hlavou a pod střechou toho milého domu mohla jsem i mluvit, gestikulovat i tempem běhat. A všechna ta změř citů by se jako ničivý příboj mohla rozsyávat kolem stěn. Jako už vícekrát. Není to ale taky žádná nevinná a bezpečná zábava, vím že kolikrát se už stalo, že myšlenky i po smrti člověka zastaly a vědělo se čí. A třeba bych dokázala, abych od té vší soustředěnosti vyschla a zůstaly by jen ty kosti, hadry a ta kůže. To by bylo se mnou potom těžké pojednání. Od mlada o mně říkali, že jsem moc hodná, a to že je velká hloupost, a hned se snažili té dobroty všemožně užívat. Ježíši, jak málo kdy se jim to podařilo, ačkoliv jim jízlivě, potměšile

a závistivě svítily oči. Je snad tohle zahanbující? A jak se uměli chechtat do rukávů. Nebo si tam plivali?

Přes to všechno nejpoctivější zaměstnání je malířství. Ale není z nejlhčích. A obživa je při něm těžší, než se obecně tuší. Taky proto, že co se vydělá, to se propije.

„Vstupte!“ otvírají hubu vrata všech hospod. Za smíchu, žvanění či nesrozumitelných zámlk či idiotské hudby. Vždycky mě veřejné místnosti ohromí (nikdy jsem se žel neopovážila zjistit, jak vevnitř vypadají zdi bordelu... při všech těch svátcích lásky celého světa, bratrství lidí a dělných kontaktů). I tato restaurace je obrovské stavení, vzbuzuje údiv, cítíte strašnou sílu zadků tlačících na židle. Jsou tam studenti, penzisti, kulisáci, některé úřednictvo a my. Masy věžovitých tváří průzračných myšlenek, skleněné nosy ostře ukončené smrtmi. Mnoha gigantickými mnohohrannými smrtmi podřízenými rytům jakéhosi vyššího, skvělého a nádherného pracujícího života, vyrostlého především na tučné půdě říčních náplav.

Nevyšoká, sporá, s živými gesty, planoucíma očima, ženština bez věku, okouzlujícím přirozeným slovem se táže krásné mladinké dámy: „Chtěla byste si v tomto životě, nešťastném životě v zapadlé staré provinční Praze, zahrát si se smrtí? A tají mučivou, požívačnou, osamělou žízeň po Hře i Smrti.

Osamělá kráska, usazená ve velké pusté restauraci, zdá se neschopna obrany. Hle, nevzdělané, nevychované, opuštěné, přestrašené a nádherné děvče. Tato záračná něžná ukázka generace by mohla být zachráněna před bídou a zoufalstvím běžících pásů, no, například smrtí.

„Kdyby tak už bylo jaro,“ vydechla. Ubohá, ač je dosud zde a nevyschly její zraky. A tu jako by se židle ode všech stolů proměňovaly v lidi. Nestačí je spočítat, je jich spousta.

„Co se děje?“ ptá se kráska zaraženě.

Na nic se nevyptávej,“ odpovídám, „měj rozum, nepouštěj se do zápasu s přesilou.

To jí opravdu zradila ta starší přítelkyně? Ta, do jejíž náruče se chtěla před vším pachtěním hlomozického světa ukrýt? Mohla by křiknout: „Ty vyvrheli, ty zrádčel!“ Mohla by v ní vybuchnout zuřivost, bušit jí pěstí do obličeje. Ale, něco genetika, něco výchova, ta dívčí nejistota – manipulovatelnost.

Zdá se, že ona se na ni vrhá, zdá se, že ji sevřela rukama, nohama jako obručemi. Snad se budou válet po zemi a přidají se k nim židle, ubrusy, slánky a záclony.

Martin Poch

Pohřeb běhařovský lásky

I

Na zahradě se zpovědní místo altánu se záhony rebarbory jsem vykopal haldu písku a tu pak proházet jsem přes síto

II

Vyvěsil jsem parte na futra kůlny že jsem za rozbřesku na poslední cestě doprovodil Běhařovskou lhářku

III

Táhl jsem káru s rakví obezřetně jako sklo bych do plíc vtáhl obsypanou bramborama po pěší zóně na Ovocném trhu Prašnou branou až do Běhařova

IV

Do oběda jsme došli do Motola lhal bych, že bych neměl hlad kde čekala její poslední příbuzná s vyšitým ubrusem v klíně: Hospodyňka pořádná o dvanácté oběd má na vrátnici hřbitova

V

Odemkla nám bránu jehlicí tak jsem s poběhlicí vjel jak Ackermann aus Böhmen vjel na pronajaté prostranství s hroby pod prostěradly s monogramy B.L. a Kolumbáriem

VI

Vysypal jsem brambory a odklopil víko potěžkal jsem rýč a zabodl ho do počátku soustavy souřadnic

Vzníceně se smotají v rozžhavené směsi. A nohy stolů budou bít dvojnásobnou silou. Drápat řezbami, kousat šuplaty. Pomáhat budou i výplety, budou vázat údy do smyčky, svazovat je do otepí.

„Nemlaťte sebou, drahá,“ uklidňuji ji. „Zbytečně se namáháte.“ Hledí na mě beze slova, kdyby v tu chvíli svítil měsíc, viděla by člověka, kajícího se člověka, kterému se v obličejí zračí nesmírný smutek a lítost a bolest.

„Odpusťte mi,“ říkám zkroušeně a běžu do ruky nový, svěží igelitový sáček.

Celý den jsem prožila v mučivém neklidu.

Poprvé v životě jsem pocítila cosi, snad strach, a celá nesvá chodila po zámku ze síně do síně a drsnými slovy pro sebe promlouvala. Každou chvíli vyhlížela oknem, jestli se opovážím toho dne do ulic. Číhala jsem na každou svou myšlenku, na každý záchvěv zuřivého citu. Vlastně jsem strašlivě spěchala. A teď, když jí navlékám žhnoucí sáček na temeno lbi, čelo potahuji – zářivě –, tak prosebný zrak zastírám, po hrdé nosu oblině spouštím strašlivou tíhu toho průsvitného šustivého tahu, už úst dosahuji. Něžnou brady oblinu a pod ní kol křehkého hrdla postupně stahuju, utahuju.

„Pusťte mne!“ začalo křičet v igelitovém pouzdře ubohé děvče. A tím hlasem zdušeným ten poslední hlt vzduchu strávila. Zdá se, že povoluje, měkne, hrouť se a bortí krasavice a hlavou pod stůl padá. Vláčná leží. Jako po umření.

A židle zděšeně volají do zbraně a žádá z nich se nepováží masturbovat ten vychládající úd, tak bezbranně ještě teplý, přes ohbí sedadla vystrčený. Ty židle zbaběle, před chvílí z hermetického kruhu vyrušeny, hrnou se a pádí ke svým stolům. Děvčátko to, osiřelé, s hubou v igelitovém pytlí, zadušené právě, tam tak marně vystrčeno trčí. Již nic netuší o své vzácné návštěvě. Chvilí se zdá se trochu fantastická. Teď ponechám vám, drazí přátelé, co s ní učiníte, hrajete-li si se smrtí... Hrajete...

(Zvuk dýní v zákulisí, *rkp.* 70.–80. léta)

Alena Kanášová

Dobrý chlapec Stano a dobré obleky

V jeden jarný podvečer ma Stano zavolať k sebe na kávu.

Zdôverila som sa mu so svojím krikom v hlave, s pokazeným splachovačom a prezradila ťažkú, zmrznutú skúsenosť.

Stano sa mi tiež zdôveril.

Na tvári mal pri tom záhadný nádych a odtrhol okvetné lístky margarétky.

Ale možno to bola sedmokráska, nestihla som si to všimnúť a ani to, či si pri odtrhnutí lupienkov vypočítaval odpoveď: áno, alebo nie.

Hovoril, že všetkým naokolo sa zdá ako vystrihnutý z učebnice. Spíňa veľa kritérií. Navyše aj všeličo vlastní, vybuďoval a poctivo sa o to stará. Napríklad o kone, potom o vznešené mulice vo svojich podnikoch, napájadlá, o dokonalé kľučky a zámky na svojich zatváradlách, aj na zatváradlách pre kone.

A potom vážne dodal, že to však nefunguje.

Cíti sa ako čajka Jonathan na začiatku knihy.

Keď sme sa lúčili, Stanovi prišlo trochu ľúto tej zmrzačenej sedmokrásky a spýtal sa ma, kedy mi má prísť opraviť ten splachovač.

Je to veľmi dobrý chlapec.

S novou optikou

Majka má tri slobodorázne deti, pracuje ako sestrička bez uniformy a je mi ohromne blízka.

Aj napriek tomu, že zažila kulminujúci bod a potom úplnú záplavu, nenesie to zbytočne vo vrecku.

Naopak, vrecko vypárala, zložila kuchynské zbrane a išla do sauny.

Chápe súvislosti celého scenára, svoju réžiu, protagonistov, na nikoho sa nehnevá, neklopí hlavu ani uši.

Chodí s úsmevom v hrudi a s novými dioptriami v peknom sexi ráme.

No nedali by ste si od nej nejakú zaváraninu?

Zaviesť, či nezaviesť nové stanovisko

Stretla som Lesanu.

Je to moja známa.

Nie veľmi známa, iba trochu, ale mám ju celkom rada, pretože sa tiež snaží robiť všetko ako najlepšie vie.

Vždy, keď túto Lesy stretnem, má takmer umelecky nalakované nechty a vyčesané vlasy. Náramne sa to k nej hodí.

Pri našom náhodnom stretnutí mala so sebou okrem dvoch mobilov ešte aj málo času a čudnú ťažobu za večerom, ktorým sa ovievala.

Lesy bola smutná.

Rozišla sa s priateľom, pretože vo dvojici sa často jednému začne žiť ako na sporáku, keď už dlhšie má, čo si navaril. No a následne sa spustí alarm aj druhému.

Partnerská akože láska je dobrá vec, ale dookola sú aj iné čerešne.

A prenášať stromy, nie to ešte hory, Lesy nebaví.

Škoda, že sme sa nemohli porozprávať viac, k záveru sme sa nedostali, aj keď poučenie sa tlačilo von.

Lesane totiž zazvonil mobil a vzápätí aj mne.

Nové beckovské podhradie si odvážne rob

Raz na jar ma život zobral so sebou na návštevu do Beckova, kde som stretla jednu babičku.

Chvíľu som mala pocit, že sme sa ocitli v povesti, ale babičku príliš bolievajú nohy.

Všeličo mi rozprávala. Verí v Boha, ale všimla si, že aj páni farári sa odtrhávajú z nejakého svätého povrázka, či z úplne obyčajnej reťaze.

Susedkám povedala, že sa neprispôbili, sú neučiteľné, lebo sa napríklad pypyujú na nočné košielky jej troch krásnych dcér. Pyžamá jej dvoch synov tie susedky nezaujímajú.

Raz, tak dávnejšie, ešte za červenej doby, jednému súdruhovi vmietla do očí, že jej syn nemá prácu preto, lebo sa hrá na kosák a kladivo. Ten súdruh.

Babička z Beckova veľmi dobre o sebe vie, že je obézna, ale chudnúť sa nechystá, lebo sa tým nezmení nič ani na hrade, ani v podhradí.

Neskôr jednému mladému mužovi, vraj zdravému ako jadierko z orecha, povedala, že tomu, čo som o podhradí rozprávala, rozumela len z časti.

Utešil ju, že nie je sama

Petr Král

x x x

Ne spěchající fešáci v sáčku
neutečou Čím víc se ženou z banky na oběd
a napříč chody k povinnému kafi
a štamprleti

čím víc chřestí klíčky cvakají čelistmi kufříku
volají mobilem rovnou z vany

o půjčku do nebe

tím rychlejší je čas potutelně unáší

ve svém stěhováku

Jen poslední loudal jak se rozhlíží v parčíku

do všech stran

má pro sebe celý prostor celý

den sluncem rozsvícenou kru

jen zvolna tající ve vlhosti

bezčasí

x x x

Ruksaky sedly za krk vyplázlým mladíkům

víc: osedlaly si je Samy den za dnem víc nařvaně

ženou je na pastvu zprahlou ulicí

Pod kedskou tu a tam ohryzek drhnoucí plechovku

za zády jenom šum marných zpráv

textů

Jdou v uších sluchátka a řev

téhož huronského ticha léto trvá už pobledlé

na prospektu vypadlém do prachu Planety bez hlesu

hasnou

v mléčném oparu měst Tu a tam jeden pohodí flašku

od piva

a škrtně další kiosky další lázeňské městečko

dřív pohostinného světa

Valí se Chrabře míjejí

a akceptují

V krámě opařená řeznice mává sekerou

a roztlouká bledé kuře

x x x

Je neděle ale kutilové jsou na nohou
kladívka buší v domech jako by zaháněla chmury
výchytky

o kus dál švarný polda v čisté uniformě
chce už už z kutlochu vypadnout přes práh
do mrtvé ulice

Po jiných zbyla prázdná čekárna jak ufrnkli nahonem
i s rodinkou

v letadle za vyhlídkou na sváteční poušť

Snad aspoň pár Židů si někde v šeru krámku

jen kroutí usmolené pejzy docpaní oříšky bdí

s funěním nad věcmi

a jejich chátráním věnují se sakům a kalhotám

aby se oblyškaly jak třeba vyboulily patřičně v kolenou

i v loktech Voskové nosy svítí v mokvajícím sklepe

aby připomněly jaru jeho stáří aby v zákulisí dál
vhodně

tlelo listí

a potil se lidský špek

černaly fresky a trouchnivěly mapy

Snad aspoň oni Pokoutní sveřepé lampy čadivého
světla

v příliš jasném světě nových lidí jejich slibně

vyceněných chrupů

pod naleštěným nebem bez paměti

x x x

Tvá postupná zastavení - Univerzální příštípkařství,
teď zas Taverna v pasáži.

Úkryt otevřený jako klidným kopnutím

výhledem na terasu s nedělním švitořením velkých,
málo

rodných rodin,

věhlasných jen oborami a parky, které je někde

v dále

rozšiřují málem do nedohledna - nebýt suché spáry

uprostřed (popel

a cement), o niž vše zadržává

a točí se k sobě zády.

Je odtažitost druhých těl důkaz pohrdání

toho, kdo je stvořil?

ptáme se, zatímco ruka se mezi drobký

na dně kapsy snaží vyzobnout ten nejmenší.

Zřejmě bychom ještě měli vylézt na strom
a uvidět na obzoru nádraží, z nějž vyjíždí sluncem
oplechovaný vlak
- nebo holou věž, která ho nahradila.
Z nedostatku výběhu se tu pozorně, sousto po soustu
zbývá docpat
náhradou za úplnost, která se nedotčeně dál culí
za zvoněním okolních příborů.

x x x

Jen zkušenost starých voyeurů
nám umožňuje lnout k horlení a teple
těla naproti a nedotknout se.
Přitom by to mělo být při nejmenším možné
sevrít horkou patu, než pod stolem vklouzne zpátky
do jímky střevíčku, pocítit zmatení míz
v hloubi prádla, vidět chytat plamenem aspoň lem
sukně
a konečně tak zas v jiném mase
přilnout trochu sám k sobě, říkáš - ale
to už zase jen žvaníš)

x x x

(Pravda je, že stupidně v duchu spíš se všemi,
přeješ si zmítat se na jejich prahu,
ještě se nad nimi rozfunět a vzepnout, odhalit pod
pysky rozviklané zuby
- a že tě přitom za zadek už drží a strká smrt)

x x x

(Nechci vás trápit,
říká laskavě doktor,
ale musím vám sáhnout na prostatu;
a už si tě otáčí ke zdi
a vráží do tebe prst-šroubovák.
Až náhle vidíš:
tmu před očima
co poslední prohlédnutí,
narození,
které už bylo vejškrab, letmý záškub
naráz připíchnutého motýla.
Zbylo ti zabydlovat se pak aspoň v rezavosti

cizí šlichty v talíři,
každým zamačkávaným vajglem vysílat ze závalu
sám k sobě
neslyšné S.O.S.)

x x x

A nablblá bolest
poslepu hledá v těle křik
jako záblesk vědomí a průrvu
k výhřevnému masu v hloubi šatníku

Milan Hrabal

*** * ***

jsem tu kvůli vám
nebo sobě?
jako na rybnících jsou hladiny
a řeky k protékání
ryby k mlčení
za všechny?

kam jen se podívám
prosakují
slepené podobizny minulosti
horizontální ženy
vertikální muži
kolmé množení
do hloubky

rozklížené obrisy prsů
klesají
co o nás víme:
opadavé listí místo zpráv

jsem tu kvůli něčemu
co stojí za umření
rybníkům řekám a těm ostatním
nebo jen proto
abych v slídě objevil dávný vzkaz:

„neopírejte stíny o náš dům“

Gustav Erhart

Tomu, kdo teprve přijde

Není taká artetika není
která by tě probudila

z Nevědění

Žalobníčci tvých očí

berou mi spánek
trpělivou trýzní
obdarují

jsou bledé víc
než smrt by dojalo

Zitřejší ráno

Ač vše našla čepel rychlé dýky
ranami svět zůstal nepoučen

Střepy jako dezert
k vínu po rozkoši

Gnose jed když drcen
zuby bumbříčka
nach Fresserei zbude
vyhořelá svíčka

Blasfemie

Do hříchu pohřížení
na kůl naražení

jakoby sama
Bázeň Boží
přestala už se o nás
strachovat

Pozdrav slečně Pontobelle

Jakýsi Rácha Verrückter
schoval si slzy
zchromlého Štěstí
do náklí v Neveselém Příštím

Nejspíše ani nevěděl
co těmi margaritkami
splatit chtěl
(a hlavně)
komu

U břehů Pyriflegethónu

Pod tumbou zmizelých
těch do Ztracena
živý už nedohledá
v paměti planoucí šibolet
tajemství do věků
vkutá

Jdouc sama sobě v ústrety
předběhnouc vlastní smích

Se slzou kortyzona
v závoji
černá žena

Sacred Spaces

Stín budoucnosti zříš
o chvíli dřív
než k tobě vstoupila

Čelesten černý
pekla nachového

*** * ***

Všežravý prach
marných radostí
šedivý cinis
radostných marností

v křeči křepčící
cyniku
na márách
štosuješ

přichází – zůstává
Strach

Max Jacob říkával
smrt lásce tebe nedá
smrt kráčí blíž a blíž

blíž každou hodinu
k básníkům vraždícím
protentokrát

sebe

Vis maior

(Sdělení)

Tvé bolesti jsou nepřenositelné
mezi šeolem a gehenu
vabanque se hrálo

Vítr zkameněl
a kámen hoří
Plamenem věčným

Posedlost

Sorbet z černých bylin
síla jasných vidin

striga biče žehná
projdi mnou
ty –
víc než zřená

*(Ze sbírky Podél Pyriflegethónu,
kterou chystá k vydání
nakladatelství Dybbuk na podzim
2006)*

Ladislav Zedník

Zastávky na znamení I–VI

*V hodinách ručička dítěte
párala stehy
a my slyšeli jak ve švech
praskaly barevné nitě –
byly jak vteřiny v rukávech maňásků,
které si na prsty
navlékl cizinec –*

*teď po plicích chodí, a tepny se stávají
potrubní poštou
pro vzkazy od náhod.*

I

Světlo
– s moudrostí úměrnou věku –
mlčí,
jen ukáže průsvitným prstem – –

a tak nepoznám nic nežli směr
a úhel
pohledu.

II

Skřípění brzd,
a stěrač byl jako závora
v bráně před panstvím deště,
kde jsem zastavil – –
a pod koly přejetý sumec:

obrovské, studené srdce.

III

Náhlé tušení, že sen
je kouskem cizí hlavy
a spánek
cosí na způsob krve skřelí
anebo poupat.

*Pod hladinou kořenář chodí a kosí
a hádanky – zmateně – na kohosi
křičí, kdo polehl k obloze zády.*

IV

Říká se, že ten,
kdo nad Betlém vyvěsil hvězdu,
z gotiky přichází žábrami,

ale říká se,
že jednou za milion let
vystřelí gnómové ohnivý míč –
a kam padne,
oživí hliněné dítě.

V

Čekal jsem,
až kdosi v pangejtu zařízne býčka
– černého, jako noc –,

pak pojí mu srdce a vydává den:
přísný rituál světla.

VI

Řeklas' mi,
že přejetý slepýš
předpoví přeháňku s přesností minuty.

Smál jsem se očima,
zapršel ústy – –

a pak jsem spočítal,
kolik je zmoklých ryb v hejnu.

Zastávky na znamení VII–XII; návrat

*v hodinách ručička dítěte
páře z ran stehy;
slyšíš? to praskají barevné nitě,*

*ale rameno dítěte v hodinách není
z kosti a měkkého času,
je z železa;
když točí se čím dál tím rychleji,*

*vítr se zvedne a my
musíme, neseni vírem*

VII

Až znovu spočítám,
kolik je zmoklých ryb v hejnu,
zavře se hladina mrtvého moře.

Mezi úlomky krunýřů,
na vrakovišti vln, mušlí a krabů
najdu své tehdejší oči –

začnu je brousit na měňavou perleť,
abych je vsadil
do stříbrných kroužků náušnic,
zbylých z minuty,
kdy do moře padly dvě hvězdy
a do uší létaly
volavky.

Dám ti je – –
dám ti dva úlomky mrtvého moře, dvě štěnice
pro odposlech nočního odlivu;

dám ti je,
jen co ti bude rok
v mé paměti.

VIII

Přejetý slepýš
stane se přejetým slepýšem
a den
pouze jednou z parafrází světla –
ne přísný rituál,
ale nucený výsek chrličů noci.

IX

Kam padly dvě hvězdy,
oživne vorvaní mládě – –

Otče,
v břídlíčné kůži mu vykrojíš dvířka,
od čela povedeš vodotrysk kouře;

zavřeš mě do něj – –
zavřeš mě do něj jak do obří kapsy
za zipem ostrých zubů.

V masitém tichu
podruhé porostu napospas kapsářům,
kteří mě vyvlečou
do kradeného času.

X

On

U zastávky na znamení
počkám na hliněné muže –
ti přijdou a zatnou
v poledním slunci.

– – peklem bude
ta terakotová armáda
netečných
soch.

XI

Ona

Tvrdils' mi,
že sumec se zjizvenou kůží
je vakem s tajemstvím
mrtvého rybáře.

Říkal jsi,
že obrovské studené srdce,
co slétlo a hnízdlilo v hrudnicích
strašáků v třešňových sadech,
je srdcem pravého boha.

Já ale před sebou
vidím jen podzimní korozi
a pár zrněk soli od mrtvého moře,
kde potilo nás léto.

XII

Světlo
– s moudrostí úměrnou svému věku –
mlčí.

Slavomír Kudláček

V.

Jak já ti to mám říct?!
Když nevím kudy kam, kam dřív!
Tma z oken sálá
jsi daleko a sama
a mě se nedostává slov a sil...
Jak jen ti to mám říct?
Jsi anděl s těžkými křídly
vážený chodící pták kiwi
zvíře s očima hlubokýma dní...
Jak já ti to mám říct
že jsi mi vším...?!

Fotky ze starých prázdnin

Obvykle chata.
Nejspíš terasa chaty
na ní lidé v plavkách
děti na zábradlí.
Na stole bývají houby
těž ryba, byla-li blízko voda
a někdo, často strýc, rybář.
Zdlouhavá letní odpoledne
po návratu z koupání
či z lesa se vlečou
ke kraji červánků.

Avšak večery, co kvetou
zjitřeným dechem rostlin
a dětí kolem žárovek
už tam nebývají.
Rodičům všechno v nich
uniká špruškami zábradlí
ale dětem se blíží loď.
Oceán, který se rozléhá
v korunách je neklidný
tiše se vytrácí
všechny obrazy.

Jakub Grombř

Střihání na smrt

Jako každodenně projížděl alejí staříčkových topolů, ze kterých při prudším větru padaly větve; cesta jimi byla hustě poseta a kolo na nich nepříjemně nadskakovalo. Alej totiž ležela na rozhraní katastrů sousedících obcí a oba magistráty ji klidně nechávaly chátrat a čekaly, jestli se k něčemu rozhoupou sousedé. Málokdy tudy někdo prošel, vlastně to ani nebyla žádná zkratka, přesto měla tato cesta určitou výhodu, kterou skýtá dnešnímu přesycenému člověku jakýkoli náznak nebezpečí.

Cestou mu blikaly na pozdrav z vinogradů plíšky zavěšené na drátech, aby jejich třpyt ve slunci odháněl špačky. Vyšlapal na vrchol kopce a pohlédl k severu, kde se uprostřed lesů zablýskaly na slunci zdi Buchlova jako jediný zub zbylý v prázdné dásni.

Okolo betonových přístřešků na popelnice byly kdysi nasazeny tamaryšky, aby jejich květy aspoň poněkud neutralizovaly zápach. Mezi popelnicemi bydlely smečky permanentně gravidních koček. Sídliště bylo rájem toulavých šelem; leželo dostatečně blízko volné přírodě a zároveň nabízelo dostatek potravy, na rozdíl od ostatních částí města, kde si většina obyvatel držela domácí zvířata. Okolo si hrály děti, utržená plechová víka používaly jako štíty a místo mečů měly kýmisi vyhozené laťky ježící se rezavými hřebíky.

Šachta bytovky, v níž jindy probíhala nesmlouvavá bitva mezi jednotlivými jídlý, tentokrát v dojemné shodě voněla nálevem na okurky. Ve sklepních kójiích zatím tiše bublal višňák, domorodci zertovně nazývaný letní frankovka. Právě višňák, tento skromný, leč účinný nápoj, je pro zdejší kraj charakteristický mnohem více než víno nebo slivovice – ty můžeme najít koneckonců ledaskde, avšak višňák není podbízivým artiklem pro turisty, ten se vypije doma a proto je připravován vždy s láskou.

Otec zase seděl před televizí a komentoval programy. Jako většina venkovanů byl skálopevně přesvědčen, že příčinou všech depresí je nedostatek fyzické práce.

„Z toho je vidět ten úpadek. Do vlašáku se dává místo oharků cukína a nehodí se to zrat. Šak ta cukína, to nechcú ani prasata.“

Příslušník mladé generace jen omrzele mávl rukou,

neboť byl ke všemu skeptický. V předškolním věku byl veden k tomu, aby nepolykal žvýkačky, jinak se mu zalpí střeva a zemře ve strašných bolestech. Empiricky se přesvědčil o opaku, což jeho víru v autority poněkud nahlodalo. Dodala mu základní škola, kde se až do čtvrté třídy učil kreslit sluníčko v podobě usměvavého obličejce mašínujícího po obloze, aby se nakonec dozvěděl, že je to nepředstavitelně obrovská koule žhnoucí hmoty, okolo které naše Země jen bezradně krouží. Definitivně ho dorazili husité. Když v ponurých podzimních podvečerech hlal Jiráskova, s celou naivní vášnivostí prožíval fakt, že i on sám, s hnijícími dýněmi a zakuřincovaným dvorkem za oroseným oknem je příslušníkem národa, který si dokázal uhájit svoji pravdu proti všem velmocem. Když se krátce po revoluci začel do Pekaře a objevil, že to s těmi božími bojovníky bylo ještě trochu jinak, odmítl se napříště v čemkoli angažovat.

Zhroutil se do křesla a zaposlouchal se do zvuků zvenku, jimž dominoval hluk vydávaný zemědělskými stroji. Přemýšlel nad tím, jak se lidstvo stále více snaží ukrýt před fyzickou námahou, ale platí za to čím dál tím vyšší daň. Tichá důstojnost, kterou kdysi v sobě měla práce sekáče, se za volantem rachotícího kombajnu vytrácí do ztracena. Taky písně, touto profesí inspirované, už jaksí nejsou, co bývaly.

Nalil si radši ze džbánku chrupku, která se běžně pěstuje jako stolní odrůda, ale už ve starém Egyptě se z ní dělalo víno určené faraónům. Z ulice se ozval apokalyptický ryk. To přijížděl kožkař, který v nových poměrech svoji tradiční živnost obohatil o prodej výtvarů neblahého vydavatelství Carmen. To také hlásalo vlastnoručně vyrobené heslo, které zdobilo bok jeho embečka: „Každá tisící kožka – zadarmo deska od Zmožka!“

„Vidím, že cesty ke kapitalismu mohou být rozličné,“ ušklíbl se do syntetické dechovky. „Jenom vůli mějme všichni rovnou...“

Už dávno minula ona naivní a euforická doba let devadesát a devadesát jedna, nejpřesněji charakterizována masovým rozšířením likéru Malibu. Jeho lepkavá sladkost a pochybná exotičnost ztělesňovala iluze národa, který žil v přesvědčení, že po době temna a odříkání konečně dostane vše, na co má přece nárok. Zasloužilí národní umělci, zářící doposud v angažovaných seriálech, začali v novinových rozhovorech hovořit o tom, že jsou ve skutečnosti silně nábožensky založeni, ti kovanější vytáhli z rukávu dokonce rozkulačené-

ho dědečka. Nedávni předsedové fakultních organizací SSM se hbitě pustili do publikování oslavných článků o Pinochetovi, Čankajškovi a jiných dobrodincích lidstva. Druhořadí straničtí funkcionáři, kteří se díky své bezvýraznosti nedokázali moc zkompromitovat, mohli včasným přihlášením k novému kursu udělat fantastickou kariéru. Někteří venkované využili restitucí a pokusili se hospodařit na navracené půdě. Vycházeli při tom ze strategické úvahy, že „lidi budou žrát vždycky“ a gratulovali si ke svému neprůstřednému fištrónu. Obvykle stačila jedna sezóna, aby pochopili, že selská mazanost se bohužel v tomto světě nijak necení.

„Človče, nejlepší se na to vysrat, na celý vinograd,“ ozval se opět patriarcha. „Šak to se v dnešní době vůbec neoplatí. Na rok to ostřihám na smrt, ať z toho vyždímám co nejvíc, a vyklučím to. Okolo mého sú z obůch stran úhory, pýř mě tam prorůstá a nestačím to likvidovat; tož co to má za smysl, taková práca?“

„No jo. Slyšel jsem v práci v rádiu, že sa vozí ze Španělska víno po pěti korunách za litr. Tož jak tomu můžeme konkurovat...“ podotkl syn bezmyšlenkovitě a ponořil prázdný džbánek do dřezu.

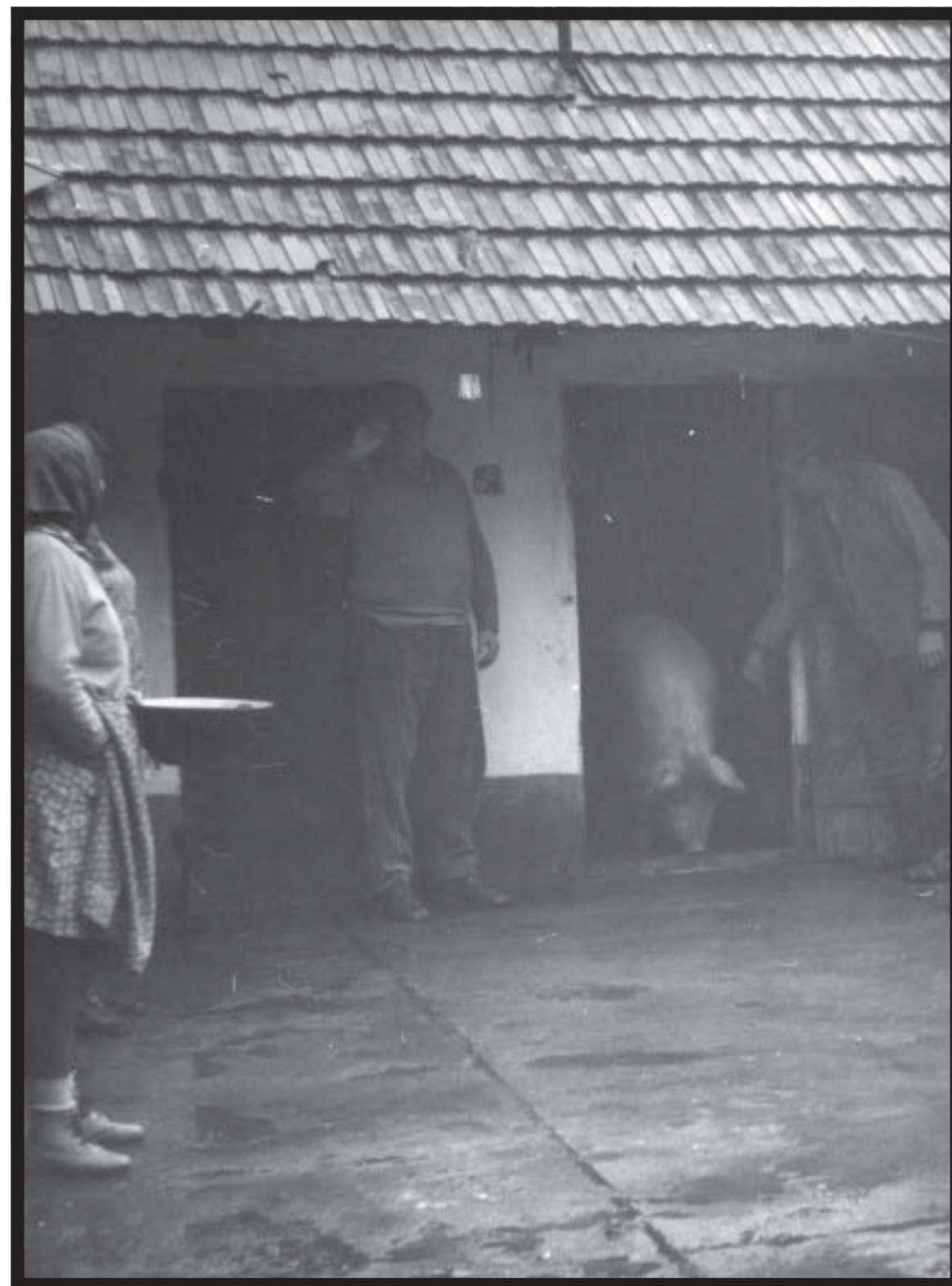
(Úryvek z nedokončeného románu)

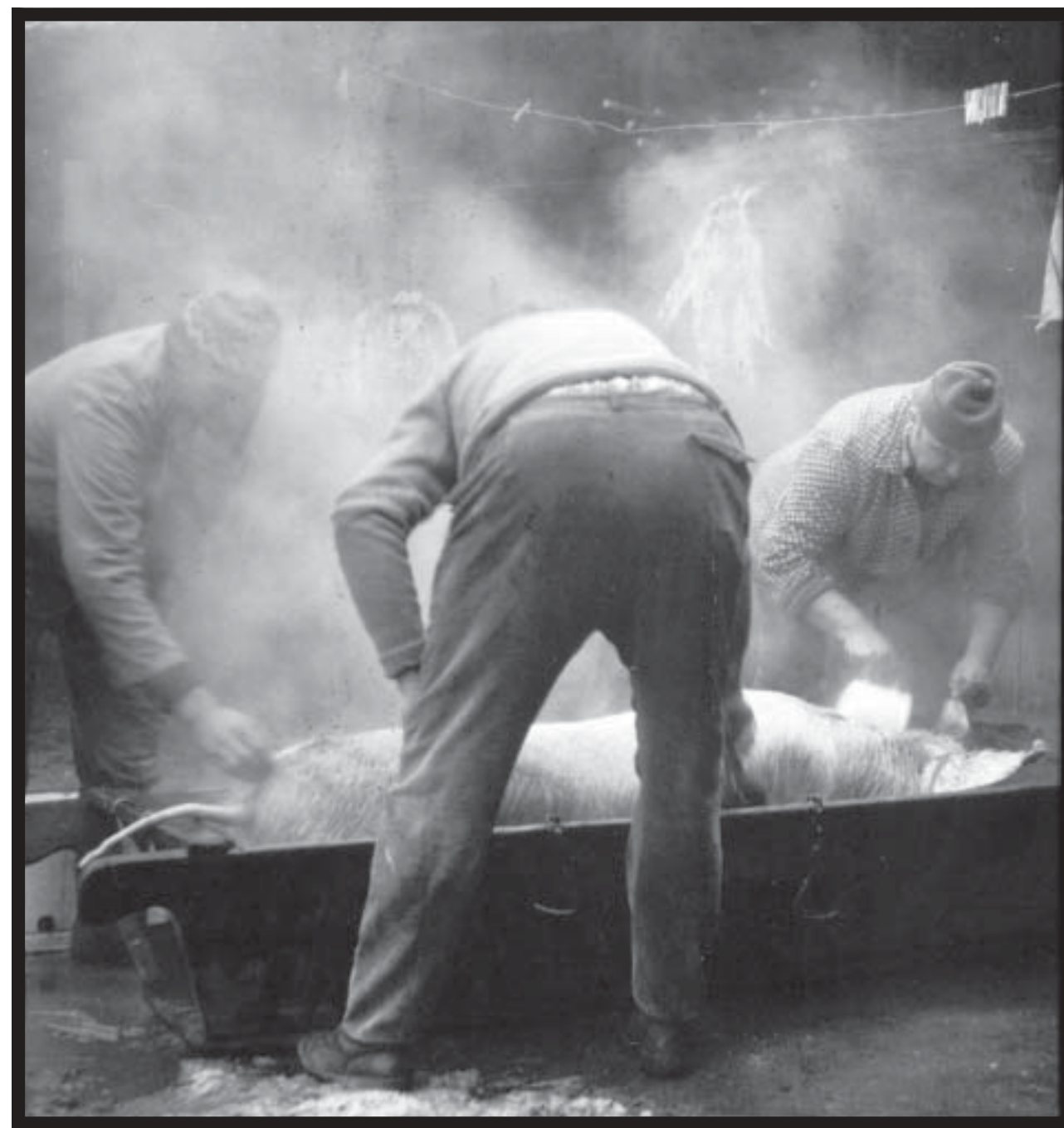
Adam Suchý

Tatána svým Evženům

Já píši Vám, co mohu více
neb stůňu doma na příjice
a krok mám mírně houpavý

Kdo vinu nese, těžko říci
muži jsou sprostí záletníci –
Vinen jste Vy, Vy, či snad Vy...?!

Jaroslav Lesák

Proč zbojník Jura Vičík v mládí šlajfoval saně holú patú

Jura Vičík měl jedny stařečky na Kudlově a druhé z otcovy strany za Čepkovem Pod Babú. To když byl ještě Čepkov dědinú, a ne zlínský štvrtú.

Stařečci Vičíkovi tam měli postavené ještě dávno před Batú. Stařeček v mladším věku vlastnil počestnú miškéřskou živnost, nekolik nožíků a flaštiček s lihem a mastičkama, stařenka necovala. Od mladých ženckých skupovala vlasy a jeden po druhém pak přišivala na sítky, nece, keré slúžily jako základ pro paruky. Ty paruky pak ježdala prodávat až do Vídně. Z čeho vyplynulo, že sa s Batú nemohli rovnat. Ale nezaviděli, nepomlúvali, jak nekeří zlínsťi rodáci, že trá Baťa ježdá na kolech po Zlíně bláznivú rychlostú, že by mohl trá nekocho srazit a do smrti platit nešťastníkovi rentu. Jejich v podstatě lhostejný vztah k Baťom, ne darmo sa asi stařečkovi přezdívalo Drn, sa změnil v nenávisť až pozděj. A zase až ne tak kvůli majetku, jak u nekerých, keří přišli kvůli Baťovým komočuchom o živobyť, ale ze dvúch důvodú: kvůli kalúsovi a tenisu.

V tých dávných dobách humno Vičíků-Drnú totiž susedilo s pozemkem, na kerém měl Baťa sklad cviček. No a protože potreboval ten sklad zvětšit, musel padnúť kus toho humna. No a jako první důvod k neegzistenci stařečkova humna bylo, že Vičíků ořech stínil tým cvičkám. A tak ho v noci gdysi gdosi podřezal. Na tom by až tak velice nic nebylo, protože to byl ořech, jak říkali stařeček, lajdák, kerý zas až tak moc nerodil, ale on tam doňho už roky lítal jeden kalús dňovat. V noci lovil myši a ve dně si musel negde zdřímnúť, a tak tam v tom ořechu dňoval. A teď byl fuč.

A zase, to by sa ještě dalo Baťom nebo komsí odpustit, ale horší to bylo s tým tenisem. To byl opravdu zamotaný příběh, o kerém dokonca jeden zlínský básník napsal, svatá pravda, velice pomotaný sonet. Pravda byla ta, že Vičíci měli krávu Malenu a Tomáš Baťa u vily nechal postavit tenisový kurt. Aby sa na něm mohl proháňat jeho syn, taky Tomáš. Vičíkova kráva Malena byla daleko lepší než ta jejich bývalá ménem Somela. To byla kráva-býk. Té když sa neco znelíbilo, tak aji už trá v záprahu vyletěla ze vrat a ježdala s tým záprahem kotár nekotár tak dlúho, dokád sa ho nezavila, dokád ho neroztlúkla. Stařeček kolikrát sbírali ojky, kola,

šlajfy aj váhy aj třísky z fasuňku po celém čepkovském katastru.

Zato Malena byla dobračka. Tá negdy zašla aji malém Jurovi naproti do Zlína ke škole a kolikrát mohli byste vidět, jak nese Jurovi na jednom rohu řeménkem svázané kníšky a na druhém tabulku s pohupující sa húbickú. A najradší sa pásala tam, co dnes stojí hospoda Pod lipú, pravě na tom místě, gde stával domek správca toho kurtu, správně spolupracovníka toho abstinenta Batě.

Tam bývala krásná hluboká tráva. V keré starý Baťa tak rád léhával...

A jednu sa ta kráva, ohromná dojnica!, zdula.

Gdyž sa zduje kráva, nesmí sa nechat stát, ale mosí sa s nů běhat. Do huby sa jí mosí dat povřísló – a běhat. Ať sa v ní ty plyny uvolníja a vyndú ven. Horem nebo zadem, to je jedno. A tak milý stařeček, ale aji Jurka s krávú běhali o jednom, dneska by sa řeklo vikendě, od rána do večera a pořád nic. Kráva měla pořád břuch jak betón. A oči vyvalené, uplakané. Stařenka jí dokonce navařila závar z žitných plev a čehosi, co sa dávalo šestinedělkám, ale nic nepomáhalo.

A když už v takových případech nepomáhá nic, mosí sa zavolat zabiják, jak sa na Valašsku říká řezníkom. Ale zase, né hned aby skoncoval s životem nebohé krávy, ale aby ju ještě naposledy skusil poléčit. To sa dělá tak, že sa vezme to nejdelší nožísko zvané kočerák a bodne sa ta kráva na určitém přesném místě, o kerém ví právě enom ten řezník, do břucha. Aby sa v něm udělala díra. A ty plyny vyšly.

A tak zavolali zabijáka, ožralu Gajdu, a ten tu krávu do břucha tým kočerákem bodl – a zase nic. Kráva jazyk venku, oči uplakané, břucho jak japonský buben. Tak tu krávu dobračku, nejlepší dojnici na jejich konci, ožrala Gajda mosel odporazit. A zase, byl horící srpen, nový vynález na zlínských cestách – asfalt – tékl jak soper, voda v Dřevnici byla teplá jak ščiny, co s takovou horú masa, když ledničku měli enom Batě a nekeří jeho spolupracovníci. A tak stařečci Vičíci moseli vyhlásit, že kilo hovézího podle sorty je za tolik a za tolik. Pochopitelně že moseli ít s cenú velice dole. A ještě kolikrát moseli zákazníkovi nabídnúť z guláša, kerý stařenka z Maleny navařila, aby zákazník ochutnal, co vlastně kupuje. Nebohá Malena!

No ale když už sa taková kráva zabije, co si budem povídat, chce sa aji dozvědět, proč sa to zvíře vlastně zdulo, proč nepomohl ani ten pichanec do břucha. A odtud, né od kalúsa, sa začla odvíjat ta strašná vičícká nenávisť k Baťom.

Protože jí Gajda našel v břuchu – a pravda pravdúci že přímo u knihy – tenisák! A to sa nemohlo stat ináč, než že jak sa ta kráva pásala u toho kurtu, tak asi dívaja sa na mladého popinkávajícího Tomáša nedávala pozor a zežrala do trávy zatúlany tenisák! Což bylo sice na povážení, ale to samé ještě nemohlo krávu zabit! Až teprve při podrobném skúmání toho tenisáka, zistil Gajda, že je pichlý. A jak sa o Gajdovi říkalo, že má vypitý mozek, tak na nekeré věci ho měl velice bystrý. On totiž jak na potvoru, když krávu pichal, ináč sa to nemohlo stat, nabodl aji ten balón a jak nožísko zřejmě z krávy vytahoval, tak ten balón přitahl jak nějaký flastr zevnitř k té díře, takže ten škaredý vzduch nemohl ít ven, takže zvířa ještě víc ucpal, takže sem ti tu Malenu, Jozefe, ináč si to nedovedu vysvětlit, vlastně zabil já, Gajda, vzlykal stařečkovi Vičíkovi tehda na rameni ten ožrala-zabiják...

No a když stařeček vystřízlivěli a vzpomněli si na to neštěstí, keré je potkalo, a jak nekeří lidé v okolí přišli lacino k dobrému masu, o to hlubší nenávisť pocítili k Baťom a od té doby by si od něho nekúpili ani šňůrku do komočucha, natož aby si zašli, fuj, k němu trá na pedikúru!

Což nejvíc pocítil aji jejich vnuk Jurka, protože on až do patnásti rokú, když trá ježdával s děckama po Březnické na saňách, on jediný dycky šlajfoval holú patú. Protože radší chodit bosky, než s patú obutú Batú, jak staří Vičíci z Čepkova říkávali.

Jaroslav Žůr

Starší kluci – Luboš

Luboš prská směje se
kecá
Něco tahá z paty
Potřebuje k tomu prostor
Děláme kolem něho kruh

Kdo zvoní v kapli

Díváme se do pootevřených dveří.
Blažena. Svatá.
Žena Pepika Grnoše.

Usmívá se. Je vzpřímená.
Lehce nese nůši trávy z lesa.

StB Vojta přichází zpoza zahrad

Vojta je osamělý.
Mihne se.
Přichází zpoza zahrad.
Někdo se tam oběsí.

* * *

V neděli u kaple
starší kluci hulákají.
Mají bílé košile.
Bílé košile jsou samostatné
tiché, klidné
vytažené ze šatníku.

Klekání

Kaple vytrvale oznamuje
sebe
své rodiče
prarodiče
praprarodiče
do sousední vsi.

Tepláková souprava

Na první schůzce
tepláky a bunda
ji obalují.
Oběma rukama
drží dvojkolku.

* * *

Líbí se mi moje trenýrky.
V předklonu vidím se
od země do půl pasu.

Kateřina Bolechová

xxx

Vlak zašroubovaný
do matky nádraží
unikám
ze symetrie kolejnic
za sebou noc
žaluzii vykostěnou
už ani pro psa

Kupé

Tichu bouchla do zad
– Maminko spočítej
ty ptáky nad rybníkem –
– To přece nejde –
já počítám
v duchu jedna dva tři...
ležatá osmička stehuje nebe

xxx

Slámově potápějí se vzduchem
ke dnu dvora
nečistota vypuštěného bazénu
(po)hromadě
taková osychající swingers party
myšlenka na sex

(a) v průjezdu řemeslník
fankou do tance

xxx

O slavnostech
dívka v renesančním kostýmu
promile ze sametu
prasklo jak aneurisma
– Jsem nachcaná –

Pamatuji
jak s vystrašeným svěračem
odříkala jsem čertovi
do špiritusového kopyta
básničku o Leninovi
a jeho tlama smíchy
balzamovala panelákovou zed'

Pamatuji
jak otec sedával
v rohu kuchyně
na rybářské židličce
mlčky
na splávku pivo a umakart

Pamatuji
Olympie schované v dutině
stromu
na druhém břehu exhibicionista
právě zasíval
a z trávy přes vodu hlas
– Děti porostou tu –

Pamatuji
jak vtiskl mě do loubí
– Jsem dojat
že sis to pro mě nechala –
ozvěnou školních úšklebků
že ještě nosím to...
chodec náhodný stáhl si
krempu do čela

Pamatuji
jak střelnice maringotky
na krabičkách od sirek
špejloví indiáni
za korunu praskaly
a na přejezdu šraňky
klikou se točilo

Pamatuji
po klystýru flašek
nasládlost štáv
v podobenství krve
zátkováno do skla
pod alegorickým vozem
kouře z laciných cigaret

Konec sezóny plesů

Vstoupili jsme do pradleny
těla v neckách jak Elida
v krabici po babičce
s jistotou kapra na pánev
osádrovaný konferenciér
v mlze předsálí těstoviny
od Zátky pro vítěze

Okenní báseň

Křik dítěte
v popraskaných žilkách střechy
egyptská mumie
listy z před let
nad dvorem ptáci
bezděky

xxx

Tak seděla
čelo ke stromům
co mění šatník
punčochu z jediné vsi
– Proč máš jen jednu punčochu? –
– To není moje noha
tu mi sem dali je cizí –
Tak seděla
čelo ke stromům
daleko k mostu

Kryštof Špidla

Vlak

Seděl jsem ve vlaku v prázdném vagóně a hleděl do tmy za oknem, ve kterém se odrážela moje tvář a za nímž vířil sníh zmítaný vzduchem, jež stroj tlačil před sebou. Světla vagónu osvětlovala nejbližší keře, stromy a sloupy podél trati a roje vloček takto osvětlené připomínaly roje jisker – vlak pekelník. Do rytmu kol občas vstoupilo cinkání zvonku přejezdu a jeho světla na okamžik zbarvila zasněženou silnici a její okolí do ruda.

Seděl jsem ve vlaku a tu se mě počala zmocňovat podivná melancholie. Tesknota, kterou často pocituji v uždějším vagóně. Tesknota, již způsobuje zvláštní situace cestujícího – být v prostoru, jenž jako by nepatřil do světa tam venku. Situace, kdy člověk není ani tam, odkud vyjel, ani tam, kam míří, je nikde. A do toho známý rytmus mírně pohupující a uspávající. Rytmus vydávaný mnoha páry kol, rytmus, jenž zdá se znít věčnost. Ta-dam ta-dam.

Bylo Silvestra. Svátek, jež přespříliš nemiluji. Přátelé a rodiny se sejdou, opijí se, užijí zábavnou pyrotechniku koupenou v tržnici, dají si předsevzetí, aby až do dalšího Silvestra mohli trpět pocitem viny a jdou zmoženi spát. Není radostnějšího Silvestra, než když jste sami, jedete ve vlaku, vracíte se do města, v němž žijete, do domu, kde se necítíte doma. Do paneláku, kde vám nezbyde než pustit si televizi, sledovat varietní program, o půlnoci si nařídít hodinky, napít se možná vína a jít spát. Spát však nelze, neboť parchanti z celého sídliště házejí dělbuchy, rakety, petardy, zapalují ohně. Do toho kvílí sirény sanitek, odvážející děti poraněné explozemi – děti s pošlehanými obličejí, poloupité pubertáky i jejich rodiče. Ach, jak jsem se těšil!

Tesknota smíšená se vztekem počala mi vnukat podivnou myšlenku. Podobně, jako stojí-li člověk na věži, zapřemýšlí, jaké by to bylo, kdyby skočil. Tak zapřemýšlel jsem i já, sedě v přetopeném vagóně. Jaké by to bylo kdybych vyskočil, letěl vzduchem, převracel se, dopadl, kutálel se a nakonec zůstal ležet podél náspu? Jaké by to asi bylo, až by dozněl rachot vlaku a já se nemohl zvednout a sám bych čekal až život tiše odejde jak ohleduplná návštěva? A jaké to musí být, když se vám podaří protnout to, co odděluje prostory – ten uvnitř, horký a suchý a ten venku, mrazivý! Dva pro-

story. Čím jsou odděleny? Snad blánou? Sedí-li člověk v koženkovém sedadle vagónu, dělí jej od Světa sklo okna, plech... Zkuste však otevřít okno. Cítíte, jak k vám Svět natahuje chapadla, jak chňapá, omotává si vás, ale nemá dost sil, aby vás uchvátil? V desetikilometrových výškách, tam, kde létají dopravní letadla je to prý jiné. Tam Svět by vás vycucl jak slinu, vyškubl ze sedačky, vzal s sebou i stewarda podávajícího vám kávu. Ale tady? Což takhle poddat se mu, nabídnout se, jako se nabízejí silvestrovské chlebičky? Vyskočit.

Přilepte někdy tvář na špinavé sklo okna vlaku a dívejte se ven. Stane se někdy, že vám začne bušit srdce a vy, mírně rozechvělí, budete uvažovat, jaké by to bylo uhodit tělem o zem v neznámé krajině. Stane se vám to. Určitě.

Kolikrát člověka napadají podobné myšlenky! Na každé věži, skále, v každém vlaku, na lodi... Kolikrát člověka napadají a kdy je schopen je doopravdy uskutečnit? Uskutečnit! Vstát, otevřít za jízdy dveře vozu, odrazit se a vyskočit, jen tak, jako když kupujete kilo brambor.

Vstal jsem tedy z koženkového sedadla, oblékl kabát, abych nebyl postrádán průvodčím a vyrazil do chodbičky zapáchající močí ze záchodku. Co teď? Dýchaje zhluboka, chytil jsem za kliku dveří, otočil, šku-bl... Rachot jak údery do bubnu ovládl prostor a Svět hrábl do chodbičky. Zachytil jen cípy kabátu, jen o mě zavadil konečky prstů, jen po mně chňapl stříbrný pes mrazu, jen cvakly zuby naprázdno. Ucukl jsem. Dvířka však zůstávala otevřená. Tma za nimi byla tajemná. Svět už jen opatrně vstupoval dovnitř, ustupoval a zase vstupoval. Jen rachot jízdy zůstával nezměněn.

Oprěn o dveře záchodku, přemýšlel jsem. Chci to? Opravdu to chci? Mám dost odvahy? Kolik je třeba odvahy k jednomu skoku? Cítil jsem se jak atlet před závodem, rozechvělý, odhodlaný... Chci to! Mám odvalu!

Pomalu došel jsem na opačnou stranu chodbičky, mírně se předklonil, připraven vyrazit. Jen nepřeslápnout! Teď nebo nikdy! Věděl jsem to. Neskočím-li nyní, neskočím nikdy. Hluboký nádech, neslyšné odpočítávání: Raz – dva – tři... zaváhání... Teď! První, druhý třetí krok, odraz na levou, odraz od hrany prvního schůdku. A skutečně – pocit protnutí. Svět mě popadl a vlak už byl mimo mě. Jeho suché teplo nedosáhlo dál, než k druhému schůdku.

Cítil jsem, jak jsem obracen, jak letím, dopadám, kutálím se... Ležím na zádech, nad sebou na náspu spíš cítím v temnotě než vidím rachotící masu kovu, dunící...

a náhle končí poslední vagón, červená světla se vzdalují a s nimi i rytmus, rachot, dunění, skřípění... doznívá pomalu, dlouho až do úplného ticha.

Zkouším se pohnout. Ruka – jde to, druhá také, nohy – ohýbají se poslušně v kolenou, v kotnících. Sníh, stříbrný třpytivý prašan, studí za krkem. Zvedám se pomalu. Za sebou násep, před sebou pole či louku, zasněženou, bělostné malé vločky padají, sypou se... Zdálo se mi, jak jsem letěl, měl jsem pocit, jako bych patou natrhl balicí papír, oddělující ještě jeden prostor, ten za Světem. A náhle snad z úlevy, stesk vystřídal pocit štěstí. Zvláštního štěstí, takového, které naplňuje po okraj, které, zdá se vám, přetéká ven při každém vašem pohybu a ulpívá na všem, čeho se dotknete. Takové štěstí a radost téměř nekonečné – snad ze života. Rozběhl jsem se samou radostí po poli, směrem od náspu. Sníh místy sahal až po pás, a tak více jsem lezl, než běžel vpřed, do mírného svahu, ale radostně, urputně. Jazykem chytal jsem vločky, snad jsem i zavýskl radostí... Stesk zůstal ve vlaku, ujížděl do města, kde bydlím, do domu, kde se necítím doma. Já se však poskoky vrhal vpřed: pocit vlka – štěňte však.

Na táhlém hřbetu svahu shlížím dolů, světla jakési vesnice přitahují, lákají. Zrychlují něhou, radostí a štěstím jako opilý, překonávám poslední závěj, míjím konstrukci ohňostroje, opuštěnou, připravenou na půlnoc a po vyslané pěšince vcházím do vesnice. Mrzne, já jsem však splavený, červený jistě ve tvářích, obalen sněhem. Oklepávám se, směji se chvilkami. Na návsi hospoda, tři schůdky a zevnitř sálá teplé, žluté světlo. Na dveřích je zrezivělými přípináčky připevněn plakát. Silvestrovská zábava, vstup 200 Kč, živá hudba, tombola, ovar i přípitek v ceně. Nemohu nevstoupit.

Za dveřmi je mráz vystřídán příjemným teplem, milým, něžným, které objímá a nutí koutky úst roztáhnout se do úsměvu. Platím chlapci asi patnáctiletému u stolečku hned za dveřmi. Nacházím i volný stůl, samotný, s jednou židlí, která zbyla po tom, co si je ostatní rozebrali.

Sedám si čelem do sálu, abych viděl. Vprostřed u stěny bez oken stojí kamna. Velká kamna, z nichž dlouhá roura ústí u stropu do komína. Na nich v hliníkové konvičce vře voda na kávu nebo čaj. V rohu, kolmo ke stěně s kamny umístěn je výčepní pult a na něm jak jezdecká socha na podstavci se tyčí stříbrná pípa. Na stěně za ní visí police, zaplněná lahvemi s barevným obsahem – kořalkami a likéry, krabičkami cigaret, sušenkami... Hned vedle výčepu okýnkem je možno na-

hlédnout do kuchyně. Na druhé straně vedle kamen je umístěna živá hudba. Dva muži u mikrofonů. Jeden s akordeonem, druhý stojí nad elektrickými klávesami. Vše je ozvučeno jedním reproduktorem: „Na břehu Blanice stojí Malešice, vesnička má milená...“ Nad nimi ze staniolu vyvedený nápis Nový rok... ospravedlňuje veselici. Sál je ozdoben girlandami z krepového papíru, staniolu a barevnými žárovkami. Před kapelou vznikl odstraněním stolů parket, sloužící k tanci.

A lidé v sále? Selanka až oči přecházejí: Staří i mladí. Tu mladík s knírkem a s rozpařeným obličejem roztáčí černovlásku, udávaje si vztyčenou paží takt, tu stařík opatrně, co noha nohu mine, co klouby dovolí kolébá se se stařenkou uprostřed, jinde tatík vyvádí dceru, máma zas nechá se roztáčet budoucím zetěm. Někdo oblečen je vybraně v plandavém saku, kravatu vzorně utaženou, jinde límečky jsou již povoleny a kravata vložena do kapsy. Tu a tam zdobí hlavu papírový klobouček. Vrchní asi padesátiletý mezitím točí půllitry piva, nalévá kořalky do malých kalíšků, otvírá láhve vína, jeho žena vše roznáší s tácem nad hlavou, jistě se prolétající mezi hosty: mrštnost gazely, tělo ondatro.

Objednávám si grog, sladím a řádně citrónuji a s prvním douškem div mi samou něhou nevrhnou slzy do očí. Tohle je život, a já jsem prozřel, za letu dotkl jsem se čehosi, co nelze popsat, vníkl jsem za oponu a smíření mě sedlo do týla. Jak tetanus.

Usmíval jsem se, srkaje grog, rozhlížel se a samou radostí brněla mi hlava. I objednával jsem dál – grog, pivo, grog..., tak, jak jsem měl chuť. S každým lokem se pocit štěstí násobil. Všechny v sále jsem miloval nezměrnou láskou. Celou svou bytostí toužil jsem se s nimi o ni podělit. S nimi a s celým světem. Podělit se a pomoci také jim prozřít, nalézt pravdu a harmonii, vykoupit se z hříchů...

Již přinášejí ovar – božskou amburu. Zakusuji se, namáčím do křenu, zapíjím studeným pivem. Nemohu ani jíst, jak ztuhly mi ze samého usmívání tváře. Dojídám nakonec, objednáвам skleničku rumu. Lok... a hle...

Zdá se mi, že mé srdce se počíná vzněcovat malým plaménkem. Jakási neviditelná síla mě zvedá ze židle, stoupám na stůl a srdce mé – již jasný plamen, osvětluje paprsky (jako když slunce prosvítá mezi mraky) celý sál. Tak jako srdce Ježíšovo na starých barvotiscích. Ruka má, s dvěma prsty vztyčenými, zvedá se nad hlavu, a já počínám hovořit, rozdávat se, kázat... „Slyšte, slyšte, pravím vám. Dnes v podvečer...“ v sále

ticho, všechny tváře na mě upřené, mé srdce hoří již plamenem jasným jak tyčinka hořčíku, „jsem prozřel. Dotkl jsem se toho, co nás přesahuje, objevil jsem tajemství všehomíra, transcendentno, absolutno, Boha...“ Tu náhle hudebník spustil rytmus tanga na klávesách, většina tváří se odvrátila, lidé se chystají k tanci. Několik se jich přece shromáždilo u stolu: „Hele mladej, slez dolu a nedělej bordel. Když neumíš chlastat, tak nechlastej...“ Mé srdce, které by bylo před okamžikem schopno zapálit pražec, se náhle změnilo v kousek ledu. Radost vystřídala trapnost. Pocit trapnosti, jak uprdnete-li se v divadle, a ruka, jež se mi zdála příhodně vztyčená, trčela nyní v trapném gestu. Tu se mi hlava zamotala, zrak zamžen slzami, počal jsem ztrácet rovnováhu a rukou zachytil jsem se jak tonoucí stébľa řetězu barevných žárovek. Řetěz se vysmekává z háčků, kterými je upevněn, padá, žárovky praskají – imploze, já poklekám, slézám roztrěsen ze stolu. „A ven! Když se neumíš chovat!“ Čísi ruce mě chytají za ramena a tlačí k pultu – zaplatit a vypadnout. Ještě kupuji láhev rumu. Ze schůdků téměř letím, zůstávám v závěji. Je mi do pláče, nicméně trapnost se mi zdá stejně nekonečná jako předchozí radost, stahuje hrdlo, křiví ústa. Rozhodl jsem se: Tam kde všechno začalo, tam to také skončí.

Vstávám a vracím se po pěšině zpět ke kolejím. Po cestě otvírám láhev. Každé loknutí hrozí mi roztrhnout vnitřnosti, pajšl, jsem však statečný. Držím. Snažím se běžet, avšak jsem příliš zesláblý. Padám, zdvihám se namáhavě, pár kroků a zase znova. Jediná myšlenka vede mé kroky: Skončit to. Tam kde to začalo. To je nutnost. Teď nebo nikdy...

Je půlnoc. Místní obchodník, zhotovitel ohňostroje, zapaluje první zápalku. Celá hospoda stojí na kraji pole a s napětím hledí do tmy. Někteří třímají v rukou šampaňské, drátky sejmuty, připraveni k výstřelu. Deset, devět...tři, dva, jedna – úder hodin oznamuje začátek nového roku, vylétávají první zátky. Obloha začíná vykvétat barevnými květy. Exploze a hvízdání, barevné růžice, jiskry... Podle barvy raket zbarvuje se také sníh a celé okolí: tu fialově, tu zeleně, tu červeně, modře i zlatě. A oči obchodníka vidí v jednotlivých záblescích kousek od konstrukce schoulené tělo. Tak, jako sníh mění barvy, tak mění barvy i tvář ležícího vtisklá do sněhu s vějířem roztaženým od úst. I ten je chvíli žlutý, modrý... Obchodník proto opouští své dílo, nechává je svému osudu a přehazuje si neznámého

přes rameno. Neznámého... Není to ten blbec, co dělal dneska bordel v hospodě? Myslí si obchodník, zatím co mu hlava výtržníka naráží při každém kroku do zad. Není mrtvej? napadá jej, avšak gejr, co se vydral nesenému z úst s charakteristickým heknutím a pošpinil obchodníkovy kalhoty, pomohl zodpovědět otázku, jež trápila.

Probudil jsem se v bílém pokoji, jehlu kapačky zabodnutou v předloktí. První pokus vzpomenout si končí neúspěšně. Pak ovšem, ale nikoli zlehka, se jednotlivé střípky paměti počínají skládat. Nikoli však do překrásného obrazce krasohledu. Silvestr... vyvedený ve staniolu zavěšen je nad každým z nich. Tu sestra prochází pokojem a mě se vrací jeden ze včerejších pocitů. Trapnost. Cítím se trapně a nejraději bych schoval hlavu pod deku, navždy. A začínám tušit. Vidím se ležet ve sněhu, nade mnou duní vlak. Pak sedím v hospodě... Tu vylézám na stůl a počínám deklamovat... Aj! I slova se vybavují... Brr. Nechci vzpomínat, harddisk v mé hlavě je však již rozběhnut, pracuje. Ještě se vidím strhávat barevné žárovky, ale již matně, jakoby za mléčným sklem a pak... nic.

Pocit z onoho večera ve mně zůstal jak jizva. Nikoli ovšem stesk, který jsem prožíval ve vlaku, nikoli radost, jež následovala – vím o nich, ale necítím je. Zbyla jen Trapnost. Snažím se někdy soustředit myšlenky, abych radost vyvolal zpět. Ta ovšem zůstala utopena v grogu a pivu. Trapnost však ochotně zaskakuje. Trapnost, až mi brní v hlavě.

Adam Suchý

Vyznání

Tak upřímně, tiše
A neustále
Tě miluji
Že tě k tomu
Ani nepotřebuji

Pavla Vašíčková

7.

Snad
byla krásna
snad ho nechťela
Nezírej
je v tom
litr červeného
a púlnoc na krku
fotím rozmazaně
kolem lidí vznikaj aury
co tam stejně sou
technickým omylem
Až budu abstinent
zjihnu nad jizvou
čistýho dítěte
zaostřím kolíbkou
pevnou rukou
polední polívku
hrnek

Diagnózy

Pozitivní
– gravidita i HIV
přijednom
Zítřa mě vyhodí z práce
vlastní vědomí
– negativní
aspoň v jednom
já mínus já

27.

Udušená chmura
vytéká zpod rtů
na kabát
chytíš moji rýmu říkám
já od tebe ráda milá
říká
cukrovaná rýma přima
tvrdí mi že máš růže oblé
knížky že mi přineseš

něčeho se bojiš ve dne
pracuješ a nevnímáš
a na noc se těšíš
bledneš
strach si pryč hned odsedá
v noc se vrháš
milá milá
proč jen po Něm stále lkáš
oči turistů fotí tvé nohy
snad s nimi i hovoří
objektivně objektivy
zaostřené na chlípno
proto běžně nejsi v sukni
žárlím
milá tajená

31.
Budu ti lhát

Budu ti lhát větrovým bonbonem
že nekouřím
budu ti lhát make-upem
že nemám akné
budu ti lhát sklonem k anorexii
že mám dost peněz na jídlo
budu ti lhát že se voda ještě
nevaří
abych nemusela vypínat plyn
kterej bokem uniká
a pomalu mě (bokem) zabíjí
Budu ti lhát že tě nemiluju
abych tě mohla milovat svobodně
Budu ti lhát že jsem tvá děvka
abys mi platil tím na co nikdy
nebudeš mít
Budu si lhát

Elena Šebestová

Vták

Aj jeseň je vták.
Aj jesenné ráno je.
Pohľad rýchlo
oblohou omodrie.
Vták nech smelo
zahynie,
za vtákmi sa
neplače.
Prečo?
Preto!
Nech každý jeden zahynie...

kto za vtákom zaplače?

Záplava

Nevnímam bolesť.
Iba prestretý stôl
nárekom.
Chcem ešte dojesť
to na stole,
ale zatekám
vlastnou túžbou
zostať pri tebe.

Jedna

Presvitáš cez prítomnosť
tvoj príchod
pozorujem vo všetkom.
Citová labilita
sa podozrievavo
a bez taktu pýta,
či už nie som sýta
zúfalstva
a tvrdí,
že som trápna
a odlietam do hovien.
ja viem...

Druhá

Budíš ma
v rámci prepoteného
výkriku
z najmilších snov
o konci.
Pýtaš sa, či blúznim,
že dávaš mi
vieru, svetlo a lásku,
že dáš mi seba, cestu
a slobodu,
Dáš mi aj ostatné veci,
ber čo len chceš.
Len jedno, či vieš?
Že ťa chcem
do seba zasadiť

Naopak

Zaplujem si do očí
až zrkadlo sa otočí
smerom dovnútra.
Z druhej strany
týchto očí,
tam som ja.

Čavez

To, čo dostaneš
je presne to,
čo dáš.
Sledujem
špinavé stopy
po tebe.
Že ty sa len hráš?
Choď vieš kam,
Práš...

Na rozlúčku

Dnešný deň – čistá strata.
Keby si konečne vyslovil,
čo máš v každom geste
Tak ti nestojím v ceste
doteraz.

Lenka Juráčková

Tramvaj – Hodolanská

Rouhání kvílícím sanitám
mé srdce

*hubená semiška
prosebně brylící
do nebe*

v knížkách se uroním
jářku to
pro tebe pro tebe

30. června, U Pepy

Venkovní hospoda si drží slunce
od těla, číšník kočuruje ták
poptávka po topinkách
tečovaná ostrým oknem sociálek
leštíme po zrcadle břicha

... říkám by tam za ní měla zajet...
... a on se na mě eště urazil...

dvě srdce, jahodový džus

Spálov

K mlýnu se přikrad stín
zalehl zteřelé šišky

den pálí na lýtkách
mneme si
škrábance od malin

pozavíraly pampelišky

Konec školního roku

Klopot v chodbě, rozvážka
pošty, hledáš
med do čaje

ráno pohledný sextán
v batohu krčí okraje novin

vzduch v autobusu
se baví mojí
lehkou snídaní

Na začátku

Usmrkané ráno
v sněhu loňské kosti
Hospoda *Na Začátku*
vysype trs chlapů
Na dvoře promenáda páry
bicykl s korozí
lán zimy

noví hosti

Od školy

Křupkáme
podél starých domů

tryskáče kluků z jídelny
– síla jak odhrnují závěje

olivy očí malých Romů

Brzy ráno v zimě

Tmě vyschla fixa
v domě spí
(špinavá řeka
půlí město)

vymývám fontánu
Plaváčkovi
u sebe na hrudi
Možná

Petr Štengl

Bůh je. A pak že není.

Zrovna jsem čekal na tramvajové zastávce a přemýšlel o frontě. O frontě, jaké bývávaly. O frontě na maso.

„Hlásili, že ta fronta má přijít od západu a přitom ona jde z východu.“

„Eee?“

Hleděl vzhůru a ukazoval na mraky. Mraky pluly svižně od západu.

„No jo, máte pravdu. Jde to od západu.“

„Já jsem si určoval, kde jsou světový strany a támhle, co je Sazka aréna tam je jih. Je tam cedule s nápisem Sazka aréna jih.“

A sakra. Kde je ta tramvaj?

„Víte, já se narodil na Slovensku. Ale v devětatřicátým jsme museli pryč. To nás Slováci vyhnali. Ale jak to určujou to počásí, to nevím.“

„Já tomu taky nerozumím.“

„To je jak se ženskejma. Tý jejich logice taky chlap nerozumí.“

„To tedy máte pravdu.“

V dálce se konečně objevila tramvaj.

„Jednou se mě vnučka ptala: Dědo a jak se roděj děti? No, ve škole jim řekli, že se děti kaděj. Ale já mám děti moc rád. Ona mi Doriska, vnučka, říkala, dědku pochcanej. My jsme měli tři kluky. Vozil jsem je tady v takovym sportáku. Ten prostřední povídá: táto, mě bolejí nožičky. Tak jsem ho posadil takhle dopředu a za chvíli povídá ten nejstarší: táto, mě bolejí taky nožičky, tak jsem sklopil střeču a posadil ho dozadu. A takhle jsme drandili všichni. Co my jsme se toho nachodili. Bydlím támhle naproti a ráno chodím nakupovat. Tuhle jsem koupil takovýho melouna, velikýho. Syn povídá: táto, proč to kupuješ, já ti melouna done-su. Tak jsme s manželkou čekali a nějak opomněl. Zatím nepřišel. Ale manželka dobře vaří. Já vařit neumím, ale rád to jim, co navaří. Vždycky toho navaří, kdyby syn přišel. Ale já to rád jim. Ona mi toho třetího kluka vyčet-

la, ale já jí řekl: mámo, podívej, jak jsme šťastný do třetice. Já když vidím nějaký děti v kočárku, tak to je štěstí.

Jednou se mě vnuk zeptal. Dědo, řekni mi něco německy. Tak jsem mu řekl německy, že nejlepší jazyk je mateřština. Víte? Mateřština, to je nejlepší jazyk. Ten nikdy nezapomenete.“

Dveře tramvaje se otevřely.

„Tak nashledanou.“

„Nashledanou.“

Oba jsme nastoupili do stejného vozu.

Bůh je. Ne, že není. Jinak by se nemohly dít takovéhle zkoušky. Rébusy.

„Dneska jsem si vzal čepici. Bude pršet. Tak jsem takhle hrábnul za postel, abych si vzal deštník, a byla tam čepice. Tak jsem si ji vzal. Máme chatu. Syn tam jede s rodinou. Manželka říkala, že jim tam bude zima, ale já jí povídal: Neboj se mámo. Jsou mladí, tak se zahřejou.“

Tak nevím. Zkoušel jsem chodit do práce dřív, zkoušel jsem chodit pozdějš. Málo platný. Přece nebudu jezdit jinudy!

„Víte, já nemám rád čísla. Celej život jsem počítal. Pevnostní výpočty letadel. Mně se o číslech i zdálo. Jednou mi syn povídá: Táto, pověz mi nějaký číslo do sportky, ale já mu řekl: Nezlob se, to já ti nepovím. Já jsem rád, že na žádný čísla nemusím myslet. Stejně, ta sportka, to je kulišárna. Těch milionů a samý čísla. Kdepak, na to já nehraju. Já hraju na to, co mám tady v kapse, v peněžence. Jezdim dvě stanice, do Normy, tam nakoupim a jedu zase zpátky. To ja taková moje ranní procházka. Ale kdepak sportka. Na to já nehraju. Támhle ten pán z trafiky, co staví ty cedule ven, ten má takovýho malýho, roztomilýho pejška. Tuhle k němu přiběhl takovej velikej hafan a jak si spolu hráli. To byla radost. On ten jeho pejsek teď není vidět, on je asi venitř, v tý trafice. Ale jak ti si spolu hráli, to byla radost.“

Prej se po smrti člověk shledá s lidmi, které v životě potkal. Rodina a příbuzný se nepočítaj, to je jasný.

„Už nám to přijelo. Tak nashledanou.“

„Nashle.“

Pozitivní vztah

Pozitivní vztah je takový, kdy se oba účastníci cítí v harmonii.

A o to právě šlo. Já prosazoval spíše zahloubané harmonické plochy, ona však šla pouze po melodii. I když musím uznat, že jako ženská na ságo byla fakt třída. Ale kloudný dlouhý tón z ní člověk nevyždímal.

„Tahle muzika je o pocitu. Na harmonii zapomeň.“ říkala.

No jo, jenže kdo to má vydržet poslouchat, ta dlouhá nekonečná sóla, to blouznění pro blouznění. To by z toho jeden umřel, než se všichni hráči vystřídají.

Naproti tomu promyšleně složený akord, byť jen tři, dobrá, ať je po tvém, jdu na kompromis, alespoň dva souznějící tóny. Stejně si posluchačovo podvědomí zbývající tóny doplní.

„Vždyť je to jako prstokladové cvičení. Člověk se v tom úplně ztratí. Ta hromada tónů tě zavalí jako hromada štěrku.“ snažil jsem se o argument.

„Ty to nechápeš!“ bránila se. „To je právě komunikace. Komunikace mezi posluchačem a sólistou. Ale tomu ty nemůžeš rozumět. Ty nemáš tu invenci. Ty nemáš tu schopnost něco sdělit. Ty prostě nejsi komunikativní typ!“

„No dovol! Já že nic nesdělujou? To teda promiň, ale v klubech mívám vyprodáno. Na rozdíl od někoho!“

„To jako míříš na mě? No samozřejmě! Ty jenom lidi krmíš zábavou: Cpeš do nich ty romantický sračky přelazeny a oni ti je žerou, protože při tom nemusí přemýšlet. Jenomže kvalita se nedá posuzovat počtem diváků! Kvalita je o obsahu a ten ty žádný nemáš! Je to jenom vata. Vypráskaná, prázdná vata!“

„Jo táák. Ty hraješ pro intoše, kdežto já pro blbce. Tak tos měla říct rovnou.“ opřel jsem se do kláves všemi deseti a držel. Vytáhla zástrčku ze sítě.

„Co blázníš? Vždyť to zničíš! Víš kolik to stálo?“ Vyskočil jsem ze stoličky, abych zkontroloval, jestli ten šok neublížil mému miláčkoví.

„No to si piš, že vim kolik ten krám stál! Všechny úspory na naší dovolenou. Místo moře jsem musela hnit u toho smradlavého rybníku plnýho chcanek! Jenže o tom já chci právě hrát. O moři, o nebi, o rackách.“

„O raccích. A pak kdo je romantik. Mimochodem u toho rybníka byli taky rackové.“

„O rackách. A byli tam jen blbí holubi.“

„Prosim tě, co by tam tak dělali holubi? U vody. Byli tam rackové.“

„A v tom to je. Ty seš taky holub. Doupňák! A já jsem racek! Racek Jonathan Livingstone!“

„Jakej holub? Jakej Livingstone? Co to proboha meleš?“

„Vidíš? Ty ani nevíš kdo to byl racek Jonathan Livingstone!“

„Proč by nějakej blbej pták měl mít jméno a zrovna Livingstone? Proč ne třeba Pepa Novák?“

„Svůj k svému. Je vidět, že hraješ pro správný obecnstvo!“

Říct, že se rozhostilo ticho přerušované jen tóny, je blbost. Oba jsme se naprdli a mlčeli jak zařezaní. Začal jsem se probírat klávesnicí, ona nasadila dusítko a začala tichounce kvílet a sténat. Za chvíli už jsme nevěděli o světě. Ponoření v moři harmonie nad hlavami nám kroužili rackové. Jejich chechot nezněl ani v nejmenším jízlivě.

Richard Tymeš

* * *

Smrt, světlo a jen některá srdce se nedají vykořenit

* * *

Žena, hlavně žádná imaginace
chtění
nebo něčeho, čehokoliv
a hlavně, prosím, žádnou ubohou a nešťastnou
komedii dell'arte

Ondřej Slabý

Zoo stacionář

Popravdě nikdy nikdo nevěděl
kde zoo končí a kde začíná
s naprostou jistotou
to nevěděl ani bobr kanadský
i když leccos tušil
jako vůdce svobodných zednářů
dobře věděl že pravého rosenkruciána
poznáte podle toho že ho nepoznáte
ani on sám si sebou nebyl zcela jist
nejvíce se obával že není rosenkruciánem
ale pubickým ochlupením
tento mladý nekonformní intelektuál
proto trpěl úzkostnými stavy
a dlouhodobě sníženou náladou
na skupině vždy vyvolal rozruch
svými neotřelými hypotézami
o původu a konečnosti zoo
dle jeho teorie Velkého ponku
je zoo velký pracovní stůl se svěrákem
na kterém je vytvářen téměř dokonalý model
německého dvoutrupého průzkumného
letounu Focke-Wulf
moci tak tím letadlem odletět do jiných vesmírů
povzdech si jektající nosorožec tuponosý
vesmíry totiž vznikají
když se stvořitel rozhodne hrát ping-pong
se svým imaginárním maňáskovým přítelem
výplod choré mysli pochopitelně nemůže
praktikovat žádné sporty
ping-pongový míček se proto
čas od času střetne s nerealitou
následně exploduje v nový vesmír
to je empiricky ověřitelný fakt
známý všem schizofrenním nosorožcům tuponosým
není-liž psáno v písmu které jsem
včera našel vedle postele
prvotní stvořitel vytvořil kreátora
a omylem také jeho syna krucifixu
po smrti prekreátora imaginární přítel stvořitele
navštěvovat stvořitele bude
aby nové vesmíry velkým ping-pongem
tvořeny byly
aspoň nosorožec by mohl mít rozum

zamumlal ptakopysk podivný
považující nosorožce za pána tvorstva
díky jeho nosorohu
trpí vzácnou formou prosopagnozie
a není schopen rozlišovat obličeje živočišných druhů
nosorožci jsou jediný druh o kterém
se domnívá že ho pozná
spouštěčem jeho poruchy
byl zdánlivě nevinný rozhovor
vakoveverky s vakomyší
na co koukáš? říká menší z vačnatců
na lebku
a proč? čím se liší tato lebka?
tato lebka to je Helena
ptakopysk si od té doby není jist vůbec ničím
postmoderna nebo Lukiános obojí
je ptakopyskův konec
nevěděl ani co je Helena
věděl jen že meléna je stolice s natrávenou krví
a že hodně zapáchá
jednou dokonce zval starého pána
pouštějíciho draka na parkovišti před zoo
na skupinu domnívaje se
že se jedná o kuriózní prase babirusa
žijící výhradně na ostrově Sulawesi
pán ale našťestí rozuměl jen řeči
papírových draků a tak se neurazil
odpověděl že často dává na koleje
malé kamínky a pozoruje
jak je vlaky mění v prach
zkouší se tak vracet zpět chápete?
tady nejsi na skupině zaječel
na chudáka vyrušený tučňák chocholatý
inscenující právě s ochotnickou skupinou
rozčilených šimpanzů Dostojevského Běsy
všichni se shodují na tom že násilně
ustanovené dobro je pro ně zlem
ale nikdo netuší že za výběrem této hry
stojí režisérova Stavroginská minulost
udělej to udělej to
opakoval tenkrát monotónně jeho vnitřní hlas
byl to však tehdy v Zemi královny Maud
skutečně on?
zoo stacionář je do pohybu
uváděn nejistotou je jeho základním principem
v objektivní skutečnost už zde
nevěří ani naivní papoušek žako
někteří se domnívali že s naprostou jistotou lze

Michal Singer

* * *

Ona šťastně spí
a já ji šťastný
maluji
šťastní jsme byli
šťastní přistáváme
souší po souši

Firenze, nádraží
malý bar poblíž
via Nazionale
špatný hotel
šťastný
šťastnými chvílemi
děsím se přistání
mysl zaplavují mraky
děsím se myšlení
kdo by to
nezažil taky
s tlustými řidiči
překleneš
nejchudší
dračí bájnou
hranici
běží až
ke tvému chladiči
až k němu to vane
hroby střeoevropské
povstale
měl jsem tu nápadů dost
ke skutečnému jsem
překlenul
most

tvrdit že kaštan jedlý neobsahuje lidský mozek
vyvrátila to místní laboratoř molekulární psychiatrie
rypouš sloní zaznamenal u kaštanů zvýšenou aktivitu
genu pro serotoninový receptor 5-HT2C
spojený se zhoršením sexuálních funkcí
nastínil teorii podle které se sexuálně méně
výkonní jedinci lidského druhu
vyvinuli z kaštanu jedlého
nejistota a smrt je to jediné
co je v zoo stacionáři jisté...

Sv. Eustach

(IV. Kuřimské zjevení)

Nakonec jsem ulehl na palouku podivného tvaru.
Ale ani obklopen duby, možná staletými,
jsem zcela neunikl tomu oslňujícímu žáru
a nepřestal prosit o návrat zimy.

Přesto jsem asi na chvíličku dřímal.
Když jsem totiž otevřel oči,
situace byla zcela jiná.
Země se musela kousek pootočit

a já už nebyl vůbec ve stínu.
Vše bylo položluté a vidět bylo spíše obrysy
než-li tvary. Pán mi asi dosud neprominul
názor, že po smrti nikoho nevzkřísíš

jako po opici, a něco na mě chystá.
Napadlo mě. Vtom přede mnou
zazářilo cosi nápadně připomínající Krista.
Nevěděl jsem, jestli mám pokleknout,

krucifix byl totiž umístěn mezi parohy jelena
a ten způsob mi připadal příliš komický,
než aby jím mohla být nějaká pravda zjevena.
Následné procitnutí jsem taky nebral tragicky,

přesto jsem až do noci listoval ve Svatém písmu,
a děkuji Pane, že Tvým zjevením věřit nedovedu.
Jistý Placidus měl kdysi podobné, uvěřil mu,
a s celou rodinou skončil v byčím kotli lidojedů.

Jan Gabriel

Nenasyté požáry

V přestávce mezi dvěma stíny
 Pro druhé jen povzdechem
 Pánové se učí opět stepovat
 Chtějí ke každému podpisu
 Připojit alespoň jeden krok stranou
 Bonboniéry komínů
 Loužičky smíchu pro nic i pro slávu
 Než se opět ztratí v davu
 Atentáty v Madridu vedle rozmalovaného zátiší
 Jeden drží palce druhému ale nikdo se nevzdává
 Jako když se poprvé objevily křivule
 Je to tak pánové
 Talíře se lesknou jako by ve výtahu nikdy nebylo
 poledne
 Čerstvě natřené
 Navíc: Z každé strany jiné

* * *

Vidět nebo se jen přibližovat
 Blikáním neonů
 Nebo vzdáleným šeptáním krve
 Biftek z modré
 Všechny ty vyceněné úsměvy
 Výhružná gesta od oblázku k oblázku
 Všechno to zbytečné prádlo které ti šustí na rtech

Vůně holičství

Když břitva laská krajinu
 Ostřím ji svléká
 Kůže rozhovorů prší jarní tmou
 V parku i v kancelářích rozkvetlých kapesníků
 Zakutálených pohledů
 Místo narození: vana

Umřít s každým novým parníkem
 V přestávce mezi dvěma záhyby tváře
 Soutěsky blahobytu
 Přitažlivé jako dvojtečka

Za níž se proháněly nejprve splašené koně
 A pak už jen nadávky

Mohlo to dopadnout ještě hůř
 Neboť jsme nikdy netankovali u stejné pumpy
 Ani neprodávali rovnoběžky v řeznictví

První cena

Kolikrát stačí jen pootočit hlavou
 Vlahé tělo ještě drhne pouští
 Září v černé
 Flanelových přístavů
 I tvé boky si nepřestávají hrát s ozvěnou
 Ačkoli stále voní dřevem

Řádky kostí

Nic než smích v záři baterky
 Zalidňuje trezory plné pěšin

Dnešku

Představa obrazu
 Je stejně malá nebo velká
 Podle toho jak ostrý je sekáček na maso
 Kdo ví už nic nečeká
 V křoví je právě to co tam má být
 Svázané otýpky mraků
 Jako by mělo zase pršet ve tváři těch které jsme
 nechali odletět

Protože nemají drobné odkládají účesy
 Už i úsvity
 Jedni se radují z vítězství
 Druzí přemýšlejí o tom jak co nejdéle zůstat
 nezvěstným
 Jak vyjít z módy a nepřestat se divit
 Dívej se jen do modré

I spalničky mají své dny

(z rukopisné sbírky Barometr na uhlí, 2005)

Milan Libiger

První dotek

Noc. Město Ernakulam trestá ostrý monzun. Zřízenec nádraží tříská tyčí do stehenní kosti kolejnice, která visí. Skřípají kola vlaku a vagóny mizí. Krákají vrány. Tma ve tmě. Mat ve mně. Nebo mnou někdo táhne?

Večer

Marně hledám soukromí na vlakovém nádraží. Davy lidí ale netroubí a před pohledy se neuhýbá tělem. „Good morning, bye, bye, good morning, bye, bye,“ opakuje mi žena z půl metru do očí. „Good morning, bye, bye,....“

Noci vlakem

Vy v Evropě se ráno poznáte, v poledne oženíte, večer rozvedete, křičí něco v tom smyslu prošedivělý chlápek, když kouříme na schůdcích vlaku, který se řítí gudžarátskou bouřkou. My máme jednu ženu na celý jeden život, hrom a blesky.

Zpráva z Ahmedabádu

Odcházím svižně z Páteční mešity. Děcka mi do zad práskají bičem: fakem a bušem!

Šel jsem kolem a pomohl s čerpadlem

Na starém rádiu budík a kazeta bhadžanů věnovaných Párvátí. Z kabely na zemi leze špinavý ručník, oběšenci košil a svetrů se nepohnou. Už jen zbitá prkna, deky a krotká vůně vařeného rýže. Tři jíme v obytné cimře malé vodní elektrárny, která spolu s Gangou aspoň večer nakrmí vesnici proudem. Vteřinovka ukazuje kolem sebe.

Poskok v hotýlku

Třicet roků a věčně cigareta ve čtrnáctileté tváři. Anglicky umí jen „possible“, nebo „no possible,“ to když chce světácky zažertovat. Nejdřív však řekne jméno hosta a nechá pauzu...

xxx

Přes Gangou se valí řeka skautů. Z mostu se roztéká po kriketovém hřišti. Je nás tady třicet tisíc, září šedivý junák z Barmy, kterého proud mladších nese jako bójku.

Nádraží

Sedím na batohu, ženská nadává taškám. Udivuje mě ten malý rozdíl.

xxx

Dvacet lidí usíná v horách. Deky jsou neklidné jak svědomí po samohaně.

Diagnóza

Ptá se mě, jestli nemám nějakou mast na vyrážku, která mu obrůstá tělo jako plíseň. Od doktora ve vesnici dostal jen radu, ať jí každý den kokosy, které se obětují v chrámech. „Bad karma,“ usmívá se jak po cítrónu.

xxx

Sedím na batohu, když z nádražního vlnobití stoupá tsunami smíchu. Otáčím hlavu, vlasy náhle mokré, pohledem po tekutém špagátu ke slunci maccaca irus...

Indie

Žádný šelest smyslů, ale smysl na dosah: oko v hlavě, past?

Po dvou dnech ve vlaku

Proháním se po nebi, svištím po prasklých ledovcích mraků a srážím ženu. Když jí pomáhám na nohy, bořím se do jejích hnědých očí jak do mokré země. Vše objímá zápach hoven.

xxx

Ležím na horním lehátku ve vlaku do Bombaje. Po týdnech průvanu v závětrí Indie. Kouzlo neúčasti budí pradávné šlofiky ve školce. Jen místo cukrování hrdliček se třou latimérie vět.

Tibeťan

„Czech republic?“ chechtá se nechápavě. „It is small country,“ navádím ho, že o takové parcele v srdci Evropy není ostuda nevědět. „Small?“ ukazuje na mých sto devadesát a mhouří oči, jako by se vykláněl z jedoucího vlaku.

Do Barmeru

Muslimský řidič je ohleduplný na šoféry, ale když zaburácí horynovskou gudžarátštinou a otočí obličej obrostlý ohnivým vousem k cestujícím, každá tvář zpopelaví. A nikdo už si nezapálí.

xxx

Sedí pod stromy kolem zpěváka jako apoštolové při poslední večeři. Dva mají tabla, ostatní hlasivky. Vítr spoléhá na větve. Sólista střídá oktávy jak nátělníky, jako jediné, co má...

Před odletem

Bombaj – brzo ráno, štiplavá tma jako poselství. Polonahý blázen tančí pod cigaretou, kterou si drží nad hlavou...

Daniel Hromada

Na ceste

Ani nie za 2 hodiny mi ide z opačnej strany Lanžou autobus do dedinky Xiahe, ktorá sa nachádza na okraji tibetskej planiny a kde si hodlám zadeliť 2 dni relaxu v guesthouse s príznačným menom Tara uprostred točiacich sa mlynčekov s vyrytým OM MANI PADME HUM.

V noci z nedele na pondelok sme si zadelili s Knobom krásny papier na Shambhale. Ďakujem. Na druhý deň odvoz do Sainshandu, rozchod. Od toho momentu som na to všetko sám – ja, 20 kg v batohu, 460 \$ vo vačku, sandále značky Teva na nohách. Na druhý deň ráno prechádzam mongolsko-čínske hranice, pretek o pozíciu na rozdrbanej ceste k colnici medzi taxikármí stojí za zmienku. Následne sa nachádzam v Erliane, Číňania si dali naozaj záležať, aby ukázali o koľko sú ich mestá „civilizovanejšie“. Ešte v ten deň autobus do Huhhotu, hlavného mesta autonómnej provincie Vnútorne Mongolsko, vystupujem z busu, hneď nachádzam týpka, čo vie po mongolsky. Ukazuje mi ošarpaný intrák, ubytujem sa tam za docela drahých 60 juanov, ale aspoň mám izbu (s rozpučeným švábom na stene) sám pre seba a môžem si cvičiť jógu. Večer sa týpek ešte raz zastaví a ani neviem ako, zrazu som zatvorený s Mongolkou? Číňankou? a síce sa slečna veľmi neusmieva a robí všetko preto, aby to mala čo najrychlejšie za sebou a dostala svojich zaslúžených 100 juanov, prosto profesionálny prístup, ja zas naopak sa snažím o to aby som z toho do písma vytĺkol čo najviac. Biznis je biznis, láska je láska a nesúvisia spolu, no ja odchádzam uvoľnený a po meditácii krásne zaspávam.

Ďalší deň vstávam, prechádzam sa Huhhotom, preklínam vládne filtre v jednej čínskej netcafe (ešteže tu v Lanžou nie sú...) a psychicky sa pripravujem na veľký zážitok – 18hodinovú cestu vlakom tou najlacnejšou triedou s množstvom natlačených Číňanov v jednom kupé. Zážitok to bol prekrásny, neviem síce okrem Ni Hao a Xiexie po čínsky ani zatnúť, a tak sa len smejem a s pokorou ukláňam a oni mi dávajú vody a broskyne a ovievajú ma vejárom a mne sa zas raz tisnú slzy do očí. Hľadím z okna a viem, že nič neviem.

Milan Libiger

xxx

Uprostřed oslav boha Ganéši patrona domácího štěstí pod kusem hadru leží tělo muže Dva chlapi ho hledají dav velkým obloukem obtéká Smrt může být bodyguard člověka...

xxx

V buddhistických klášterech je místo zповědnice místnost s hodinami

mniši trénují v sokolovně věčnosti aby o to živěji diskutovali o kriketu?

Chladný večer

Stesk jako pavouk rozkročený nad sklenicí s čajem

Horečkou

Tělo je lehčí svět větší strach má velké oči

v bezmotorovém kluzáku pudu sebezáchovy

Rybářská vesnice

Špunti nehrají fotbalék ani schovku

ale po kolena v moři celí ve hře krmí vrány garnátama

ptáci věrní jako psi naříkají radostí

Arabské moře

robustní a prchlivé jak opilý chasník na útesu rozdrtilo vlnu

Horské rytmy

vteřin? Cikády kvalitují měsíc vykousnutý bezzubými rty tmy je němý

K neobejmutí

Usínání mě v dětství děsilo život jak kravské panděro – už už se provalit – visí nade mnou a když otevřu oči tma je jako Tysonova stehna

Christine Ruby

Proč

jsi se ženou která tě nemiluje a nejsi s tou která tě miluje

jak milovat toho který jen potřebuje být potřebován

Jiná cesta k popsání pekla

šel jsi zlehka jako startující motýl vzal sis polovinu mě

udělal jsi tečku za touto nenapsanou větou

a nyní píрко už dál nemá místo na mé čepici blázna

(Z angličtiny za jazykové spolupráce Milana Hrabala jr. přeložil Milan Hrabal)

Letní báseň

Jako dítě jsem milovala jen léto Jaro ne Bylo mokronohé a studené Neměla jsem ráda ani podzim s jeho šustivým suchým listím příliš bezbranným proti chladu země Nesnášela jsem zimu s kouřovým sněhem a rukama jak ledové jehličky Milovala jsem léto

smířená s nekonečným čekáním v příliš teplém oděvu za ustrašenými okny a bzučícími vzpomínkami na šťastné dotyky chodidel s teplou zemí a vodou a mazlení s větrem a sluncem

Stále jsem dítě a miluji léto ale už mám ráda i stříbrozlatý podzim a zimní ticho Pomáhají mi čekat

(Z němčiny za jazykové spolupráce Franka Zeinara přeložil Milan Hrabal)

Dolores Terseglav

Růžové květy broskvoní blednou k pádu. Smrt už je poblíž.

(Přeložil Milan Hrabal)

Rudi Robič

Ledové slzy Bóra hledá závětří v strhaných plachtách

(Přeložil Aleš Kozár)

Mart Ogen

Parno za parnem chlad pokoje nás nedá zlobě jazyků

(Přeložil Milan Hrabal)

Silva Mizert

Odraz pod mostem – vlnící se podoba není nikdy táž

(Přeložili Milan Hrabal a Aleš Kozár)

Zvonka Bizjak

Příroda v bílém závoji – vzpomenu si na svou dceru

(Přeložil Milan Hrabal)

(Ukázky jsou převzaty z antologie slovinského haiku Ribnik tišine /Rybník ticha/, Apokalipsa, 2005)

ROZHOVOR

Code && Die

(rozhovor s DANIELOM HROMADOM, tvorcom viac-než-diskusného servera kyberia.sk)

Vrátil si sa nedávno z ročného pobytu v Mongolsku. Ako sa tam žije, je to tak, že ti povedia že majú parkety a keď prídeš do domčeka, zistíš že na zemi je fakt zem, pomedzi to trčia drevá a dievčatko stadiaľ trhá burinu? Predpokladám, že by tam mali byť nejaké paneláky z čias kómy..

Existujú vlastne dve Mongolská. jedno je hlavné mesto, Ulanbátar, kde žije asi milión ľudí, a potom vidiek, kde žije asi milión a pol, to je nepredstaviteľný priestor, obývaný pastiermi. V Ulanbátare sú paneláky vybudované za socíku, je to len 100 rokov staré mesto. Má veľmi chudobné predmestia, kam sa pastieri sťahujú po stovkách, tisícoch. Neviem, prečo sa tam sťahujú, čo očakávajú, že v meste nájdu. Žijú tam tak ako predtým, v jurtách, čo sú stany, ktoré naložíš na jednu, maximálne dve ťavy.

Stáva sa, že po čase sklamaní odídu? Alebo kto príde, ten aj ostane?

Kto príde, ten väčšinou už zostane a začne chlastať. Alkoholizmus je tam dosť veľký problém. Ale u tých, čo zotrávajú v stepi je to ako hovoriš, stan postavený na zemi, v bohatších rodinách drevené dlážky. Majú tak 4-5 detí, čo rodina, to jurta. Všetci žijú v jednej miestnosti. Na rozdiel od nás, rodina je v Ázii oveľa kompaktnejšia, pevnejšia. Muži zomierajú dosť skoro, tí, ktorí fakt tvrdo pracujú, v štyridsiatke vyzerajú ako môj dedo. Dáva im to do tela.

V jednom svojom denníku si sa zmienil o zážitku z divadla..

Áno, bol som tam raz v opere. Kultúru európskeho typu so všetkými negatívami aj pozitívami do Mongolska priniesli Rusi. Predtým tam boli len pastieri, čo je tiež kultúra,

ale úplne odlišná. Rusi priniesli aj vakcíny proti tubere a syfilisu, na to začiatkom 20. storočia umierala polovica populácie. Bol som na opere Don Giovanni, robili to Mongoli v kooperácii s rakúskym režisérom a bolo to dosť husté.

Čo si myslíš, kedy preniknú do Ulanbátaru reality show?

Dávam tomu rok dva.

Číže teoreticky keby si tam chcel vytvoriť scénu, robiť tam biznis, tak bola možnosť.

Hej. Len by bolo možno problémom pre Mongolsko s 2,5 miliónovou populáciou utiahnuť ekonomicky autorské práva na takéto show.

Povedzme, že by to bol taký jurta style.

Iste, mohli by vytvoriť niečo vlastné, bola by to sranda. Ak si videl Truman show, tam hlavná postava v tridsiatom roku života zistí, že vlastne celý jeho svet je reality show.

Tak ako niekto v dvadsiatke zistí, že všetko je trip.

Áno, tieto veci doteraz prežívali iba tripperi, ale obávam sa, že sa to môže stať psychiatrickým termínom, ničím, s čím bude treba vážne pracovať. Diváci začnú mať pocit, že všetko je akýsi čudný konštrukt a že za tým je režisér. Netvrďím, že to tak nie je, ale...

... jasné, taký s bradou z ležatých osmičiek.

Ťažko povedať, či má nejakú bradu, ale naprogramovať dobrú reality show je dosť umenie. Vytvoriť formu, ktorú postavičky naplňajú..

Spomínam si na tvoj neworleanský vtip o typovi, ktorý nechcel opustiť svoj dom, s tým, že Boh mu pomôže. Keď sa utopil, vyčítal Bohu, že ho nezachránil, na čo Boh odvetil „ty magor, poslal som ti predsa čln a helikoptéru“. Čo tebe v poslednom období pripadalo, ako keby ti to poslal Boh?

Štipko v Mongolsku, škola humanitných štúdií v Prahe s celým profesorským zborom, ktorý ma svoje muchy, jedna krásna žena, vlastne viac krásnych žien. Ja sa snažím všetko vnímať ako dar, a keďže nevieme od koho ten dar prichádza, tak nazvať ho Bohom je podľa mňa príhodné.

Čo si myslíš o robotizácii reality? Ľudstvo môžeme chápať ako medzistupeň medzi umelou inteligenciou a prírodou, vymedzuje sa z prírody a buduje nový svet. Myslíš si, že je to pod kontrolou, alebo máš pocit, že sa to vymklo?

Pracujem ako programátor a stále viac si uvedomujem, že naša spoločnosť je vlastne veľké automaton, kde na základe vstupov dostávame výstupy. Človek je na jednej strane zviera. Nie zviera, zvieratko, to je oveľa krajší výraz...

... zviera je také to z reťaze odtrhnuté.

Hej. Čo dnes vidíme dosť často, zviera v zmysle beštia. Ale dajme

tomu, že zvieratko, v tom zmysle, že je v podstate krásne a dobré. Na druhej strane je schopný pracovať s ideami a pojмами, manipulovať so symbolmi, je schopný analýzy. Má možnosť a zrejme aj úlohu byť sprostredkovateľom medzi prírodou a umelou inteligenciou, ktorá podľa mňa prichádza. A keď si niekto naozaj uletí, tak možno aj celá príroda a celá táto realita je nejakým produktom umelej inteligencie, ktorú človek vytvára.

V „Jurtastane“ si pracoval ako učiteľ angličtiny..

Áno, učil som úplne po prvýkrát. Učenie ako také je performance, aspoň ja som to tak poňal a myslím, že aj študenti museli mať z toho podobný pocit. Snažil som sa aby to bolo hravé, dadaistické, jemne šialené.

Ako si vlastne cestoval z Mongolska, tuším si plánoval ísť na bicykli čínskou skratkou, ale nakoniec sa to značne zjednodušilo.

Od pôvodnej hrdinskej idey dať si to celé na bicykli sa to postupne zjednodušilo tak, že vyrazím z Alma-Aty, potom z Teheránu, potom z Istanbulu či Budapešti a nakoniec som aj stade pricestoval vlakom. Z Kazachstanu do Istanbulu som musel letieť, pretože mi nedali víza.

Zostaňme nachvíľu v Číne, ako by si ju porovnal s Obrázkovou čítankou pre urodzené slečny? Určite dosť ovplyvnila tvoj pohľad..

Už sa snažím na tú knihu zabudnúť, ale je to veľmi zažraté. Predčťrom som videl fotku Šanghaja a hneď ma napadlo: Atlantis-Šanghaj. Je to niečo šialené, tie mrakodrapy.

Najväčšie čínske mesto, ktoré si videl, bol Šanghaj?

V Šanghaji som nebol, ale bol som v Lanžou, hlavnom meste provincie Gansu. Má tri alebo štyri milióny obyvateľov, tiež sú tam mrakodrapy. Veľmi ma potešilo, keď som na priečelí nákupného centra, na obrovskom námestí, zbadal displej, ktorý mal tlačiť ľuďom do hlavy reklamy, lenže bol tam zdravý windowsový bluescreen. Ale je tam cítiť aj Stranu, ona tam je a môže sa veľmi rýchlo prejaviť. Hovoriť o Tibete nahlas, to sa nerobí.

Veď aj Dzurinda sa dalajlámovi pri jeho návšteve Slovenska vyhol. Predsa len, Čína je obchodný partner. S Tibetom toľko biznisu nespraviš.

Je fakt, že komercia tam frčí strašným spôsobom, nákupné centrá sú všade. V nových, industriálnych mestách prakticky nie je kultúrne zázemie, centrom mesta sú nákupné parky a civilizácia je nakupovaním. Hoci sem-tam som videl niekoho cvičiť v parku taiči.

To som videl aj v Blave, to už je aj tu. Skús nejaký iný postreh.

V Mongolsku, kde som študoval mongolčinu, som mal spolužiakov Číňanov a keď sme mali hovoriť o tom, kto je najvýznamnejšia osoba nášho štátu, tak Číňan povedal vzpierača, alebo hráča ping-pongu, ale mená ako Lao C' alebo Konfucius vôbec neodzneli.

To tiež nie je zrovna výhra, že?

Určite nie. Každopádne Čína prežíva momentálne veľký ekonomický boom, len mám žiaľ dojem, že jeden z dôvodov prečo ho prežíva, je ten, že na ekologické normy vyslovene serú. Používajú napríklad ťažké kovy, ktoré otravujú prírodu.

Teraz z iného súdka. Aké je momentálne heslo na kyberiu? Mám na mysli tú úvodnú hádanku, ktorú obmieňaš vždy po pár dňoch „purity of ... (becomes the matter of necessity) && is implied by usage of style ... elegance“. Mám dojem, že je to reflexia Kanta, ale možno som mimo.

Nie, je to skôr moja haluz z obdobia, keď som si uletel na Diamantovom veku.

Čiže kľúčom je Diamantový vek?

Neviem, či sa to tam vyskytuje. Tá veta nie je ani na nete. Nechcem, aby teraz na kyberiu chodilo veľa ľudí, lebo na stránke robím zmeny. Pôvodná myšlienka je *purity of code is not the matter of necessity, but the matter of style and elegance*. Toto je pre mňa veľmi silný mém. Ale zmenil som to, pretože som zistil, že v prípade vytvárania komplexných systémov je čistota kódu otázkou nutnosti, inak sa to nedá čítať. A vyplýva zo štýlu a elegancie, takže je to trochu naopak. Sú tam vlastne dve odpovede, jedna je *code* a druhá *and*, ale vo forme programátorského zápisu, teda &&.

Spýtam sa na tvoju špecialitu, nódy. Čo nové sa s nimi udeje?

Veľa nového sa neudeje, okrem toho, že oficiálne odstupujem od kormidla. Traja, štyria ľudia zo starej hysterie majú na starosti server, ale engine kyberie mám zatiaľ na starosti ja. Koncept dátovej nódy, ktorý je veľmi všeobecný, považujem za najväčší prínos kyberie z hľadiska inšpirácie pre budúce aplikácie. Z filozofického pohľadu je nóda (položka v databáze) vecou sama o sebe a jej reprezentácia šablónou je nejakým javom. To, ako sa javí nóda sama o sebe, je dané šablónou, s tým, že aj šablóna je nódou. Ale to asi čitateľov Psího vína zaujímať nebude.

A prečo vlastne odstupuješ?

Jeden z dôvodov, prečo chcem dať kyberii zbohom, je to, že zaberá čas. Ľudia chcú, aby aplikácia bola užívateľsky príjemná, ale to ja robíť nechcem. Nechcem jednoducho vytvárať produkt. Chcem mať čas kódovať si vlastné veci, vlastný svet. Keby dnes žil Kant alebo Hegel, tak je podľa môjho názoru programátorom, pretože to je niečo, kde vyložene môžeš dávať do sveta obsahy svojej mysle, môžeš zrealňovať pojmy, zhmotňovať. Síce dnes ešte nezhmotňuješ, iba prevádzaš do podoby obrazov. Ale kóduješ svoj svet.

Ako by si opísal zriadenie, ktoré by si tam rád videl?

Demokracia.

Čiže veriš tomuto slovu, veriš v jeho zmysel?

Pozri, na svete je množstvo neuveriteľne inteligentných ľudí, nevypláchnutých, schopných myslieť. Je tu možno obrovská masa, ktorá je úplne iná, ale ja sa snažím vidieť pozitívne. Verím, že počet ľudí, ktorí rozmýšľajú sami za seba bude narastať. V prípade, že to tak bude, žiadna iná spoločnosť by nebola férová, jediná možnosť je dať každému hlas rovnocenný s ostatnými. Samozrejme, slovo demokracia, používané v politike, znamená skôr zastupiteľský systém.

Čoho, demokracie? či CIA?

Dnes je to asi mediokracia. Napríklad idea elektronického hlasovania alebo demokracie umožnenej informačnými systémami nehrá do kariet tým, ktorí sú práve pri moci. Takže určite sa dá očakávať, že všetky testy, ktoré vychádzajú z vládneho prostredia, budú istým spôsobom mediálne zhadzované ako niečo chybné, nedokonale. Ja by som chcel na prípade kyberie ukázať, že je to reálne možné.

A na záver, čo si myslíš o Menšikovom pamätnom výroku „Ted“s mne rozčilil“. Neviem, z akého filmu to je; ide o to, že aj keď je smrteľne nasratý, outputom je len toto dotknuté súslovie. (Rehot). Budem sa asi snažiť s tým pracovať.

(Zhováral sa Roman Pekarík)

Petr Pustoryj

Ruskej sen

(24. 2. 2003, 04.35)

Priamo v živote jsme hráli nějakou klasiku. Ruskou. Asi Čechov, nebo podobně. Zdál se mi i sen. Když jsem vystřízlivěl, na čísi výzvu jsem sáhl do potmělého kouta baru a vytáhl jsem na světlo boží upejpravou a na první pohled nezajímavou Olgu. Hrála hudba. Něco od Romy Dubinnikova. Bruneta Olga to na jevišti rozpálila. Po děkovačkách mi pak byla vděčná a tak svítila krásou, že jsem zůstal úplně mimo hru.

Semjon Kirsanov

Písmeno M

Malinové M –
 moje metro,
 metro města Moskvy.
 Máj, muzika, mnoho mladých Moskvanek,
 metrostavitelů,
 mačkají se, mumlají:
 – Málo místa?
 – Madam, máte moře místa,
 Mírně mrskněte mandou!
 Můžete! Merci... –
 Mramor, mořský malachit, mléčná mozaika –
 magie!
 Michail Maximych mluví mechanikovi:
 – Magaryči! Magaryči! –
 Mihnul malíčkem manometru.
 Minuta mlčení...
 Metro mocně mixuje
 Motorem.
 Mžikání, mžikání, mžikání
 magnézia, meteorů, modravého mlna.
 Maminko moje milá!
 Mírová!
 Mručí motor – mohutná melodie mašiny.
 Mochová!
 Míťovo mrknutí mámivé Marusje!
 – Marie Michajlovno, my montujeme metro!
 – Machři, mládenci!
 Míhání, míhání, míhání...
 Mrňous moří maminku, mňoukavě mele:
 – Mámo, můžu, maminko?...
 Minuta mlčení...
 Mučím mozek, mrzutě motám myšlenky...
 Nedostává se slov na to písmeno...
 (Muzika... Moucha... Mrákoty... Mezitím...)
 Moment!
 Mistři mechanici
 Sledujte básníka –
 donutím
 slova
 začínat
 písmenem eM:

MŮŽ METRA METÍ MOD MOSKEVSKOU
 MADNICÍ
 MOKOLO MOZDVIŽENKY
 K MOGOLOVU MULVÁRU!
 MROSÍM!

(Z ruštiny přeložil Jakub Grombíř)

Vasil Ivanovič Ignatěnko

Dědeček začíná druhou kariéru

Po návštěvě důstojníka *Smerše*
 spálil všechny svoje staré verše.
 Poslouchal pak před spaním
 Stalinovy varhany,

aniž přitom tušil,
 jestli nevypustí duši.
 Snad jen toho dne

němě ohluchne
 unavený od kaťuš,
 jež jsou krásně obludné.

Připraven na lágř
 vyjedl i lógr.
 Cestou do gorodku
 dopil všechnu vodku.

(Z ruštiny přeložil Norbert Holub)

Norbert Holub

Exegi monumentum

Z jídelny došli kolem cisteren s chlebovým kvasem zase zpátky k prospektu Vítězství. Opětovné setkání se širokou, v každém proudu čtyřproudou silnicí, jež protínala město v opravdu vítězné přímce od obzoru po obzor, všichni uvítali. Autostráda jim připadala jako záchranné lano, jehož se mohli v nejhorším okamžiku přidržet a nezabřednout tak do nepřehledné změti okachlíčkovaných domů, odkvétajících kaštanů a porůznu se vyskytujících kvascisteren, jež byly po městě rozmístovány se stejně úpornou nepředvídatelností, s jakou za občanské války zaujímaly své palebná postavení tačanky.

Ocitnout se na břehu prospektu neznamenovalo ještě konečné topografické vítězství. Jan neměl sebemenší ponětí, ve kterém úseku silnice se nacházejí, zda na jejím konci, začátku nebo někde uprostřed. Podle poněkud řídkého provozu aut, jež zdaleka nevyužívala kapacitu osmiproudé vozovky, se nedalo ani odhadnout, kterým směrem leží střed města a která polovina silnice plní funkci výpadovky. Naštěstí pro Jana a jeho kolegy se hned naproti nim, za pohyblivou clonou udýmených nákladáků, rýsoval na barevném pozadí parku lesklý pomník. Jan si uvědomil, že už jej jednou viděl. Bylo to první den, při jízdě mikrobusem na koleje, a socha znázorňovala ruského básníka Puškina. Soudě dle vytřeštěného výrazu očí, nacházel se zřejmě v obtížné situaci.

„Vot, perejďom na vtoruju storonu“, řekla Táňa a sama jako první vešla do podchodu. Na rozdíl od tunelů na Chresčatyku tento typ sloužil jedinému úkolu – podcházení. Zde nepulsoval život jako v centrálních podchodech, zde se pouze a toliko podcházelo. Jan se domníval, že to úplně stačí.

„Éto – Púškin“, prohlásila Táňa, když se všichni vynořili na druhé straně před básníkovou sochou v nejasné předtuše, že teď a tady se bude něco dít. Zblízka vypadal klasik ještě jurodivěji. Spořádaně sice seděl na kamenné židli v takové pozici, jakou mu dovolovala gravitace, sochařův um a výrobní technologie jubilejních pomníků, ale vyhloubené důlky v místech, kde člověk má zornice, dodávaly jeho pohledu punc neoddiskutovatelné nepřítčnosti. Celkový dojem už nemohla vy-

lepšit ani malá kytice s polouschlými lístky položená u paty piedestalu.

„Vot, perejďom na vtoruju storonu“, řekla Táňa a zamířila zpátky do příjemně chladivého podchodu.

Cestou na Chresčatyk se Jan upřímně pokoušel vzpomenout na vše, co o Puškinovi ví. Jakožto čelnému představiteli novodobé ruské literatury se na moravském gymnáziu věnovalo tomuto muži obrovské množství vyučovacích hodin a Jan byl zvědav, co z vynaloženého úsilí zůstalo v jeho paměti po čtyřech letech azbukové abstinence. První, na co si v rozhrkaném trolejbusu vzpomněl, byla nedostatečná, již na Puškina dostal. Bylo tehdy Mikuláše, profesorce ruštiny nachystali igelitovou punčochu plnou ořechů, jablek a pomerančů a on se naivně domníval, že bohům jest obětováno a zkoušet se tedy protentokrát nebude. Samozřejmě se mýlil. Bohům sice obětováno bylo, profesorka zvaná Cícha měla dokonce i radost, její obávaný tesákovitý chrup před nimi vyvstal v úsměvu, ale pár kousků jablek a ukázka jižního ovoce nebylo s to zabránit jí v pravidelném přezkušování. Podle zákona schválnosti byl k tabuli a zodpovědnosti předvolán Jan, který celý měsíc přátelství proseděl v lavici zcela neupotřeben jako kus školního inventáře. Jenže na rozdíl od typizované kovové židle či závěsného stojanu na květiny toho věděl na revoluční demokraty včetně Černyševského a Bělinského mnohem víc, než ve své době carská ochranka. Mikuláše je ovšem šestého prosince a v zimě se již v souladu s učebními osnovami začal probírat Puškin.

„Rabótal na ministěrstve innostránnyh děl“, prohlásil tehdy Jan po dlouhém váhání a brzy si již sedal do lavice s pocitem, že letos už mikulášskou nadílku dostal.

– Tak to je všechno, co víš o Puškinovi?, zeptal se sám sebe Jan, když se uvelebil na koženkovém sedadle v protisměru jízdy a pozoroval ubíhající metry a kilometry vítězného prospektu. Minuli zoopark se sochou bizona a lva v nadživotní velikosti. Obě veliká kovová zvířata byla spojena klenutým vstupním obloukem, kterým dovnitř vcházeli lidé, z té vzdálenosti ujíždějícího trolejbusu už docela malíci.

– Nejdříve je nutné zodpovědět otázku prvořadého významu: ach, ano, Alexander Sergejevič. U většiny spisovatelů se to vždycky strašně pletlo, u Puškina to kupodivu ještě šlo. Studenti nesnáze s komplikovanými kombinacemi křestních jmen a otčestv vyřešili docela jednoduše, nasadili do boje spolehlivé mnemotechnické pomůcky, jež předtím prokázaly své nedo-

cenitelné služby v řadě technických předmětů. Jejich poněkud cynicky nehumánním použitím v humanistickém oboru vznikla Akciová Společnost Puškin, Malý Jarda Lermontov, Národní Výbor Gogol, Frýdek-Místek Dostojevskij, Ledový Nanuk Tolstoj.

Zoologickou zahradu vystřídal sídliště rozprostírající se po obou stranách, zeleně však ubylo jen potud, aby uvolnila nezbytné místo vysokým, bělošedým činžákům. Mezery mezi nimi byly utěsněny zelenohnědou koudelí odkvetlých stromů, jež přinesly své plody úplně zbytečně, pámelníkových keřů a trávníků s lajnami prošlapanými do křížů a hvězd.

– Tak ještě něco o tom Puškinovi...

– Řekl bych, že toho napsal hodně.

– To máte sice pravdu, ale zase vy jste toho moc nepověděl nám.

– Tak nejdřív radši život, ne?

– Prosím?

– No, nejdříve bych chtěl pojednat o jeho životě a po tomto úvodu postupně rozebrat jeho jednotlivá díla a na základě takto provedené analýzy se dobrat obecnějších závěrů.

– Nu, dobrá, jak chcete, milý maturante, ale už proboha začněte.

– Tak teda ten život – umřel brzo... umřel brzo, takže si toho ani moc neužil.

– Kdybyste mohl časově zařadit období jeho působení.

– Začátek devatenáctého století. A ještě kousek osmnáctého. Řekl bych, že to byl zhruba současník Ká Há Máchy. Vlastně byl úplně stejnej chudák jako on, Mácha umřel osmnáctsetšest nebo osm a Puškina zabili v sedmatřiceti. Propíchl ho v souboji Francouz d'Anthes, ale de fakto ho uštvál carskej dvůr. Vůbec car ho dost nesnášel a nejmíň dvakrát, ale možná že klidně i víckrát, ho poslal do prdele. Jednou snad někam na Kavkaz nebo aspoň k moři a podruhé do vesnice Michajlovo. Tam se nadýchal opojného ruského vzduchu a sepsal jestli ne Evžena Oněgina, tak určitě Borise Godunova. To první je román ve verších (Taťana byla jak divoká laň, ale plachá), to druhý je zas pro změnu historický dráma, no prostě divadlo. Psal ale především básně, protože to byl básník. A taky zakladatel realistický prózy, zatím teda ještě tý kapitalistický. Pokrokovej ale byl někdy až hrůza. Měl za kamarády děkabristy a když je pak poslali na Sibiř (1826), dal jim s sebou svoje verše (8). K Čaadájevovi taky něco psal, ale to bylo ještě zamlada. Čaadájev byl filosof

a vždycky se nám pletl s Čapájevem, ale časem se to našťestí vstřebalo. Gró jeho práce ale spočívá, jak už jsem řekl, v básničkách. Svoboda... Vesnice... Loučení s mořem...

Autoportrét... Taky jsme ještě brali, že si postavil sám pomník, ke kterému cestičky nezarostou trávou. Ale to bude asi jinej pomník, než co jsme ho viděli. Tohle bylo uvozený motem z Horatia: Exegi monumentum. Tak to by byla poezie, jejímž novodobým zakladatelem se Puškin stal a teď zbývá próza, jejímž realistickým otcem se stal taky. Především jde o Pikovou dámu a Kapitánskou dcerku, tu jsme asi třikrát začínali číst nahlas česky, ale nikdy jsme se nedostali dál než do tý vyhrátý chalupy, co se v ní mladej adept kadetství se svým sluhou skrývá před vánicí a nějak šikovně v tom lítá ruský zbojník Jemeljan Pugačov. Dál už to znám jenom z vyprávění, ale to už taky vůbec nemusí být pravda, protože jsem to na vlastní oči nečetl a nemusím tomu tedy ani věřit. Když tak o tom přemýšlím, tak všichni ti klasici a klasičky (ovšem nezapomínejme, že jsme za ty čtyři roky neprobrali jedinou ženskou! – byli to sami fousatí chlapi kromě Majakovského, kterej bíbra nenosil) mohli klidně psát něco docela jinýho, než jsme se o nich učili.

Moderní budova, jež se objevila po Janově levici, připomínala veliký třírohý klobouk, mírně prošlápnutý, ale o to architektonicky účinnější.

Že by Napoleon? Nebo Kutuzov?

Před betonový trojúhelník vyšel zevnitř hlouček lidí a zastavil se na schodech nad vodotryskem. I na tu rychle se zvětšující vzdálenost mohl Jan zřetelně rozeznat, že jsou všichni její členové oblečení slavnostně. Nepochybně se jednalo o nějaký slavnostní akt, svatbu, promoci nebo vítání občánků. Odvod na vojnu to nebyl, ten viděl Jan včera u kasáren, vedle kterých byli ubytováni.

– Ještě na něco si vzpomenete, co by mělo něco společného s Alexandrem Sergejevičem? Čtyři roky jste na to měl, milý zpozdlý maturante, dali jsme vám ještě jednu lhůtu, myslím, že dosti dlouhou, a ta je právě teď splatná. Teď a tady.

– Snad ještě že napsal Cikány. Mladej šlechtic, jmenoval se na á, zhrzeně odešel do stepi mezi morgoše, protože ho ne bavila licoměrnost šlechticko-feudálních poměrů, s nimiž se denodenně musel doma vyrovnávat s úsměvem na tváři a s kordem vždy připraveným v pochvě. Ale ti cikáni, jmenovitě nějaký stary cikán, jehož jméno mi vypadlo, ho za chvíli vyšťvali. On se ten

Aleko totiž zamiloval do jeho dcery nebo kam a tak ho museli vyhnat, aby šel pryč a sám. Jinak je to poéma. A ještě Kavkazskýho zajatce napsal a Bachčisarajskou fontánu, z který pozdějc někdo udělal i balet, protože je to v podstatě orientální špílec a určitě tam nějaká hezká holka drhne tvrdým způsobem svoje životně osudový sólo.

V dalším parku se zablýskl kovem opět pomník.

„I kto étot?“, zeptal se Jan Táni a ukázal na železného muže, který k němu zůstával obrácen zády.

„Éto – Tarás Hryhorjevič Ševčenko“, sdělila mu Táňa ochotně, „vjeľkýj pisátěl i naródnjy klasík“.

„Znáješ...“, dodala po chvíli, ale nebyla to otázka, ale potvrzení velikosti muže, jenž jsa mrtev, byl zvěčněn v nadživotních rozměrech a zasazen do prázdného prostoru mezi stromy, do té doby vyplněného pouze vzduchem.

Jan zamýšleně sledoval klasikova šedivá záda a když mu zmizela z očí, jak trolejbus odbočil do vedlejší ulice, zhluboka si oddechnul: Tak tohohle jsme ve škole nebrali.

Ovšemže si nepamatoval jediný Puškinův verš. Ani teď, v československém trolejbusu uhánějícím po asfaltu na Chresčatyk, ani před léty. Znal jen několik detailních informací z básníkovy života, z nichž některé byly téměř intimní, ale báseň se mu žádná nevybavovala. Vůbec mu to nevadilo, navíc ho rozbolelo břicho a v útrobách se mu rozezněla předehra k Borisi Godunovovi, žešťová trubka střev vyzývala k útoku směrem na rektum, prdět se však v Sovětském svazu Janovi nechtělo. Ani smrdět.

Viscerální pnutí včerejší skoupé rýže s mastným skopovým se zvyšovalo a sotva jedna vlna křečí opadla, hned nastoupila další, ještě silnější. Koleje byly na druhém konci města a v centru se nacházelo jediné místo, jež mohlo Janovi přinést chladivou útechu a hygienickou spásu. Zrovna minuli Volodimirskij sobór, kde se tenkými, čadícími svíčkami vykuřoval komunismus, ale ani středověký chrám ponižující tělo do podoby pouhého přívěsku duše nemohl Jana zachránit. Nepomohl by mu ani monastýr s utkvělými černými ikonami a skrytými erotickými názvuky, natož monstrózní Dům poezie intestinální potíže spíše zhoršující.

Konec bulváru se rozšířil do okrouhlého náměstí. Plakát na železobetonové konstrukci lákal na večerní premiéru nového filmu z oděského studia, ale na Malou Věru Jan neměl ani pomyslení. Neúprosný tlak ve spodních partiích se ozýval stále naléhavěji. Jan vyběhl

po dvou široké schody, strčil babce u dveří rublovou bankovku a vrazil do místnosti v boční chodbě.

Do utopické dokonalosti jí nic nechybělo: růžové kachličky byly vymydlené do oslnivého lesku, v rezervoáru poklidně šplouchala zásoba pitné vody a odněkud svrchu se linula vůně růží. Jan si spustil kalhoty a s úlevou dosedl na bílé sedátko ve tvaru jařma z ruské trojky.

Papír se zde nemusel házet do drátěného koše jako jinde, takže Jan jej mohl bez obav spustit do proudu zurčícího v kameninové míse. Byl to nejen největší, ale také nejlepší hajzl v mnohomiliónovém městě, možná i v celé svazové republice. Jan si spokojeně opláchl ruce, utřel se do bavlněného ručníku a mnohem pomaleji, než když spěchal dovnitř, vyšel z Muzea V. I. Lenina.

(Psáno v létě 1989, posledních pět odstavců dopsáno v roce 2006)

Petr Pustoryj

Psí víno

(13. 1. 2006, 07.10)

Na májové veselici komunistické mládeže někde na Valašsku koukám, nějaké dvě roby-komsomolky si prohlížejí Psí víno. Ptám se jich, jestli se jim líbí, a ony že vůbec – vždyť je to strašné, číst sa to nedá a ani tomu nejde rozumět.

S Kovandou si prohlížíme starší, mně neznámé číslo Psího vína a nalézám tam sebe. Na prostřední dvoustraně dělám rozhovor s Romanem Ludvou v jeskyni, asi Punkevní, všude samá voda, a zatímco civilně oblečený Roman mne pozoruje a chechtá se z kraje stránky, já, dokonce grafikem multiplikovaný do tří kusů, se v Punkvě ráchám jen tak v proužkovém pyžamu, dělám opičky pro fotografa a chodím po hořícím textu – bílém na černém pozadí chabě osvětlené jeskyně. Písmena jsou opravdu zapálena a v jednom místě strofa hoří plamenem, nevím, jak se to tomu grafikovi povedlo. Jsou to ovšem Kovandovy verše.

Daniel Hradecký

Radčice mariánské

Na zabití
slunko svítí,
taky na draky a na zázraky
a na minulé děti a na budoucí smetí,
na vratkou chůzi zkratkou podél zdí až barokních, za kterými
Bůh ví.
Zde utonula otlá, co se z lásky k smrti opila.
Pět neděl to každý věděl, a krčil srdcem v rameni,
pět neděl lovili ji háky noci
svůdci kamenní;
a každý jeden šetřil ostří svému meči
a každý jeden pozbyl naráz navždy
práva řeči.

V království Gézů

(Karlů Hlaváčkovi)

Ten křížový král,
jenž nás vyučoval ohněm
zhášet tmu
a my to pochopili tak,
že pro samé světlo neumíme spát
a tedy spíme v chůzi, v řeči, napořád...
Na jeho krvi lpí naše ruce,
dlouživé prsty tisíce let po výuce;
a nemocen je ten, kdo nezná nenávisť,
to vahadlo, jež musí lásce rovnováhu dát,
čím těžší, tím jen výše táhne ji jak píšť.
Tak končí den a končí noc a končí věta –
o tom, jak Macbeth strachuje se v les,
les tudíž jde si pro Macbetha;
o tom, jak přísaháme sázku pánů z Kdojevíc:
My uděláme VŠECHNO pro to,
abychom nemuseli dělat NIC.

Linaqua sisterin (libelula sororula)

Vyzbrojená ostrými žlutými květy
Slunpanenka k Pršipanáčkovi lávku našla.
Pobudou spolu až do Alžběty, do rozluky,

hádat si budou děti z první ruky.
Zmrzlé máslo v okně a starostlivý chléb,
ze střechýlů vous má v stráni pramen.
V domečku jako vlašský ořech sedí
Pršipanáček a Slunpanenka
v zastavených kabátech u prodaných kamen.

Hádání z popela listáře svěřeného plamenům

Na horách, zvlášt' teď, únorem, je...
... krásně ty všechny hodnoty v hovnoty proměnil...
... muž, který prochází žaludkem. Slovo kniha je z plísně...
... žena, jež nezemře a jiné noční písně...
Ach tehdy v jilmovém háji, stranou oslav kulatého výročí
Konce světa...
... pod hrozbou nudy dokola jsme pohřbívali
a exhumovali
živé i mrtvé...
Už nikdy nikdy tolik živí jako tehdy v jilmovém háji...
Marie! Políbíš žabáka a povstane zakletý princ...
... srpen: hrozby jeřabin! Všechny láhve v kraji chtějí
ze mne pít...

Kdo nechce, hledá DŮVOD...
... sám. Sám – nejkratší slovo na světě...
... Julie! Políbíš krásného prince a doživotí s ropušákem
tě nemine...

Kdo chce, hledá ZPŮSOB...
... jak stát a nepadnout za svým slovem.
... najdeš, ačkoli prostitutky a nymfy nelíbají nikdy.

Mladí při západu měsíce do úbočí hory

Do čeho to budem zasvěceni této noci,
a proč se zasvěcení vždycky děje v noci,
této noci prvního vejce vždycky potřísněného krví,
a od čeho jsme uprchli do této noci,
a jaké kouzlo mají uprchlíci proti její moci,
proti této noci posledního padlého sněhu,
a z jakého panenství nás spasí tento ústup vpřed
se skývou šunky psího jazyka v běhu.

Prvouka

I já se chytil špatné party,
i mému srdci tvar mozku dal
Pythagora a spol.,
musel jsem Bratrstvu lupy a praku odevzdat
duhovou skleněnkou zázraku a hry,
obdržev výměnou kámen těhotný číslem tři.
Abych směl s těmi vlky výt, určil a ověřil jsem
pokusem,
že vrána svede počítat toliko do čtyř
a to byl konec toho ptáka...
I ty jsi našla slovo a ztratila řeč.
Bylo už řečeno o přírodě:
Zdálky křídla, zblízka zobák a dráp.
(Zapaluješ si cigaretu od plamene svíce...
Zabiješ tím prý námořníka...
Někdo to dělat musí...)
I my se sobě vzdalujeme prostorem, jenž předpisuje
mapa,
a já až do krásného konce sleduji
práci perspektiv, než tě ze tmy očního pozadí
smete terénní vlna.

Talita kum!

V postranní kapse života je kámen,
na kterém sedíš, má duše,
a kdyby měla padnout noc,
odvážil bych se do tmy,
v jedné ruce lucernu, v druhé hůl?
Jsi omyl, dost možná i zločin, má duše –
funguješ na lásku a krev a nemoc a smrt,
opakuje se to a bude se to opakovat,
dokud to neřeknu, dokud to nenapišu,
dokud to neudělám naposled.
Mädchen, ich sage dir, steh auf!
Říkám ti, vstaň a choď, jdi
mě najít do Žitavy, je tam alej durychovských dubů,
jsou tam na líbánkách tři státy a žádná země, jdi
srdnatá jako Haydnova hudební věta z léta čtrnáct,
jdi peklem nevybojované svobody, má duše, jdi
jógou vředku a nákupu, všeobecným osudem,
dílnou na rozplétání provazů a bezpečnou lásku
bez dítěte, jdi, když už jdeš, jdi věrná,
ne mně,

věrná barvě, jež nevešla se do žádné vlajky,
a kterou nezná žádná krásná duha.

(Zittau, 1. dubna)

Slunce bylo

Besedujeme o přítomných věcech v minulém čase
jako Aztékové, kterým do dětství posvětili mečem
znalci víry, naděje a lásky.
Voláme po sobě, ale nechceme,
aby kdokoli z *ještě* živých přestoupil
zákon prahu –
tam bylo to místo v budoucím čase, bílé místo,
tam chtěli jsme mít své lvy,
ale ruka věrolomně psala HIC SUNT... CANES.
Pojď, spálíme tu mapu,
pojď, je to nutný díl magie,
aby mosty skutečně vzplály
pod odborným dozorem luny,
abychom věděli
o nepřítomných věcech ve všech časech
jako milenci, kteří léta mlčí kolem sebe,
dokud neusnou samým ostichem.

Alétheia

Liberec–Reichenberg, srdce župy.
Zde na půdorysu synagogy se zamiluji
v próze, v žánru nesplnitelné hrozby...
Na švu mezi rubem a lícem,
na hraně drobné, ale berné mince
jsem a žiju –
nespatřím pannu,
nepoznám orla,
avšak tuším líc
a oblékám rubáš.
Před sebe stavím nebe.
K němu vykročím.
Před sebe stavím tebe.
K tobě vykročím
po obratníku raka.

Alex Koenigsmark

KREV SIROMACHY

4.

V Montmartru – byla to restaurace nad kostelem, zařízená jako dva starožitné pokoje – potkal elegantní, hubenou a pihovatou židovku se špičatým pikantním nosem, která se jmenovala Sabina Kleinová, jak se měl později dozvědět. Seděla v rohu sama u stolku, četla si nějaké papíry a tajemně se nad nimi usmívala. Jediné, co mu na ní nezdálo, bylo výrazné líčení, zejména kolem očí, jež, jak si říkal, neměla zapotřebí.

Později se dozvěděl, že si četla stížnosti, které psali lázeňští hosté, neboť pracovala na ředitelství lázní; v prvních měsících tohoto divného léta lázeňské služby příliš nefungovaly, nebylo ani dost lékařů, ani vhodného personálu – asi nejvíc však chyběli bohatí, platící zahraniční hosté, mnoho lázeňských domů bylo zrušeno a staly se z nich úřady, v některých bydleli vojáci či noví přistěhovalci.

„Kdo je ta dáma?“ zeptal se vrchního.

„Někdo z lázní,“ odpověděl číšník, „jméno neznáme.“

„Smím se zeptat, čemu se usmíváte?“ napsal Vincenc na svou vizitku a poslal lístek po vrchním té usmívající se dámě. Nepodívala se na něj, napsala cosi na druhou stranu lístku, který mu číšník zase přinesl.

„Víte, co jsou to generálie?“ stálo tam.

Vincenc vstal a došel k ní, představil se a přiznal, že nemá ani tušení. Dáma se zasmála a položila před něj stránku, popsanou těžkopádným, nevypsáním rukopisem, jehož autor se snažil psát úpravně. Šlo o stížnost. Přelétl očima stránku a zastavil se u věty, podtržené červeně: „...jelikož na mě lázeňská pustila vřelou vodu, opařil jsem si generálie, což je prdel a vše ostatní...“ Zachechtal se a když se chtěl jaksí mimochodem dotknout její ruky, všiml si na předloktí vytetované řady čísel. Stáhla si rukáv a když se zeptal, zda si může přisednout, zvedla obočí:

„Pokud jde o mě, pane doktore, proč ne, ale nevím, co tomu řekne pán, se kterým tu mám schůzku...“

„Vy mě znáte?“ podivil se.

„Všechno se roznese,“ kývla, „je tady, co s ním?“

„Kde je?“ usmál se. Ukázala prstem za něj. Vincenc se ohlédl. Ve dveřích stál mladý, světlomasý muž s brýlemi se zlatou obroučkou, v kostkovaném anglickém saku se záplatami na loktech. Jeho příjemný, měkký

obličej se při spatření Vincence rozzářil. Ale ovšem, uvědomil si Vincenc, odkud toho mladého muže zná.

Mladík zamířil k nim a šířil kolem sebe lehkou vůni švestek.

„Moment! Tuhle jsem já viděl první,“ napomenul Vincence.

„Copak je slečna snad houba?“ ohradil se Vincenc.

„Vy se znáte?“ podivila se.

„Ano,“ řekl Vincenc. „Já a Gusta jsme si navzájem zachránili život.“

„Ještě to párkrát uděláme,“ připojil mladý Erazim.

„Sabino, dnes se mnoho nevyspíš.“

„Nedělej si naděje,“ řekla Sabina.

„Nedělám,“ odpověděl Erazim. „Mám takový plán – navštívíme všechny podniky ve městě. Něco jako cesta kolem světa.“

„Mě neuchlastáte,“ varovala Sabina. „Vy dva ne.“

„Ale můžeme se pokusit,“ usmál se Gusta Erazim.

Kromě kožených klasických záplat na rukávech zdobil jeho klopou, k Vincencovu překvapení, také odznak se srpem a kladivem.

5.

Flám s Erazimem byl cosi jako smršť. Ukázalo se, že v celém městě zřejmě není ani jediný lokál, kde by Gusta nebyl důvěrně známým hostem. Také se ukázalo, že Sabina s pihováním nosem nelhalá, když předem varovala, že ji ti dva neopijí; naopak nastávaly okamžiky, kdy oni dva ztráceli rovnováhu a Sabina stále opakovala, že má takovou žízeň...

Vincenc se během dlouhé noci seznámil s celou řadou pozoruhodných lidí, s mnohými se měl v nejbližších letech setkávat častěji. Když si později na tento bohatýrský tah vzpomínal, rozpadala se mu vzpomínka do řady krátkých výstupů, výroků, záběrů i opuštěných nápisů, jež ale většinou pocházely ze záchodků. Nejprfněji si zachoval v paměti zvláštní nápis v azbuce ze záchodku nádražního výčepu, kde se zastavili někdy na počátku své děsivé anabáze – LEJTĚNANT GAVRILOV – ETO SVOLOČ, stálo tam a jiným písmem připsáno: PISAL DURAK – SVOLOČ I MJAGKOVO ZNAKA NĚT! UČIŤSJA, UČIŤSJA, UČIŤSJA!

Navštívili postupně nejprve nesmírně špinavý lokál U koktavého datla v předměstské čtvrti, kam odjeli taxíkem, potom nádražní výčep, bar Embassy, vinárnu Karel Čtvrtý, hotelový bar v Richmondu, kde seděli jen ruští důstojníci, dále restaurace Jelen, Diana, Stará pošta, Lovecký kout, Pisa, Padova, Pražskou restauraci,

taneční vinárnu U červeného srdce, Bar Fiorentina v Grandu a končili v jediném podniku ve městě, který otevřel v pět hodin ráno, v pajzlu U Kalendů nedaleko nádraží. Vyhození byli – kupodivu – jenom dvakrát, z Pražské restaurace a taneční vinárny U červeného srdce.

Když se vypotáčeli k taxíku z Pražské restaurace, kde se Gusta pokoušel kreslit nějakému plešatému pánovi inkoustovou tužkou na hlavu vlasy s pěšinkou uprostřed a majitel lokálu je po pánových protestech (nerad, ale manželka toho člověka příliš hlasitě křičela) vyzval, aby jeho podnik raději opustili, napadlo Gustu, že jim ukáže stáčírnu minerální vody.

„Nechci minerálku,“ řekla Sabina.

„Musím zapít prášek,“ smál se Erazim.

Gusta nedbal nejistého pohledu hlídače na vrátnici a zamířil dovnitř. Továrna byla menší, než Vincenc očekával, byla velmi čistá a příjemně starosvětská, i když byla celá cítit sírou. Zastavili se nad nádrží, Erazim měl v ruce kalíšek.

„Když jsme sem přišli v květnu, tady v bazénu jsme našli nějakýho unterscharführera s vydloubanejšma očima. Už byl úplně bílej. Minerálka konzervuje. Stal se obětí revoluční spravedlnosti.“

„Dobře mu tak,“ řekla Sabina a vtáhla kouř z cigarety, zapalovala si jednu od druhé. „Kvůli tomu jsi nás sem táhnul? Mám takovou žízeň... Smrdí to tu jako v pekle.“

Erazim si nabral vodu a napil se.

„Ani nevím, chtěl jsem vám to ukázat... Abyste viděli, co je to rodinná tradice. Voda teče ze země, před stopadesáti lety jen tak, pak ji nějaký můj pradědeček svedl do koryta, dědeček ji začal stáčet do flašek... Ani alkohol v tom není, ale prodává se to.“

„A jak to šumí,“ zaposlouchal se Vincenc.

„Jsme tu vlastně teď jen národní správa,“ řekl Erazim. „Ale obrátili jsme se na Nejvyšší soud, aby nám vodu vrátili – otec nikdy podnik nepřenechal Němcům, je to sice komplikovaný, ale máme šanci.“

„Je to léčivý, ne?“ řekla Sabina.

Vincenc se zkusmo vody napil. Byla vlažná.

„Někdo tomu věří,“ zasmál se Gusta. „Mám nápad.“

Postavil se na okraj nádrže a rozepínal si kalhoty.

„Nein, um Gotteswillen!“ vykřikla Sabina. „To ne!“

„Nejbližší dodávky jdou někam na Moravu, neboj se,“ chechtal se Erazim a počal obloukem močit do minerální vody.

„Nikdy se toho už nenapiju,“ otočila se Sabina zády

a odcházela. Laška spěchal za ní a než došli ke dveřím, aspoň si blahopřál, že se napil ještě před tím.

„Myslel jsem, že to stejně nikdy nepijesh!“ volal za nimi Erazim. „Nikdy jste neslyšeli o urinatorapii?“

„Je blázen nebo blbec?“ zašeptala Sabina.

„Je zvláštní,“ připustil Laška.

„Teď půjdeme k Srdci,“ řekl Erazim, když je dohonil. „Nádhernej podnik, galérka a kurvy, jsem zvědavěj, jak to dopadne...“

Z noční tančírny U červeného srdce, kam zcela evidentně nepatřili, utekli za necelou hodinu a to kuchyní, protože se Sabina zalíbila jakémusi hromotlukovi s maďarským přízvukem, který navrhol, aby si to s ním Vincenc tedy vyřídil pěštní. Jeho přátelé se shromáždili pod schodištěm, vedoucím na ulici, aby jim vtrelci nemohli uniknout, ale jedna z číšnic, jinak mladá žena, ale s umělými zuby, pustila trojici přes kuchyni do dvora, odkud vyšli na vedlejší ulici.

„To byli horníci,“ smál se Gusta Erazim, „začínají v Jáchymově na uranu. To bychom byli dostali do držky, to by ses bavila, Sabinko...“

V baru Fiorentina v Grandu se starý vrchní číšník sice pokřivoval, když vešli, ale choval se k nim velice zdvořile, stejně jako celý personál. Bar Fiorentina v Grandu byl ve třicátých letech – ostatně jako celý Grand – pýchou města, architektonickou perlou; hotel navrhl slavný francouzský architekt Perrier, který projektoval několik hotelů v Nice a Monaku a podařilo se mu skloubit jednoduchý moderní funkcionalismus s trochou cukrářského dekoru, v jakém byly postaveny celé lázně. Rusové si hotel sice mlsně prohlíželi, ale nakonec si vybrali jiné a Grand ponechali domorodcům, asi jim byl málo byzantský. Zařízení zůstalo nepoškozené,

Podnik zdaleka nebyl plný. U kulatých stolků s lampičkami s červenými stínítky sedělo něco kolem tuctu hostů. Na podiu seděl u klavíru muž s orlím nosem a dlouhými šedivými vlasy a hrál právě písničku, kterou Vincenc znal z rozhlasu – Sentimental Journey. Když spatřil vcházející trojici, pozdravil úklonem hlavy Gustu a plynule přešel do písně Volga, Volga, máť rodnaaja, z toho Vincenc usoudil, že to bude oblíbená píseň jeho nového přítele.

Cestou k barpultu Erazim klopytl a málem se zřítíl na jeden ze stolků. Dvojice sedící u stolku to však uvítala.

„Ale ne, pan Erazim,“ kvitoval zvláštní způsob Gustova případu muž, robustní ocelově prošeďivělý padesátník, zřejmě původně blondýn, ve dvouřadovém ob-

leku. Dáma s mohutnými ňadry, celá v černém, která seděla vedle něj, pomohla Erazimovi vstát a očistila mu kapesníčkem polité sako.

„No, Gusti, vy zase vypadáte,“ řekla vesele. Mhouřila oči, asi byla krátkozraká.

„Posadte se k nám,“ řekl muž.

Byl to národní správce jedné z porcelánek, jak ho představil Gusta, jmenoval se Zíma, snad František, používal titul inženýr a dáma byla magistra, lékárnice, její jméno Erazim jen zamumlal. Sabina ji zřejmě znala, ale pozdravily se bez většího nadšení.

Gusta se uvelebil v křesílku a po chvíli zavřel oči.

„Jsem rád, že se setkáváme,“ řekl ing. Zíma Vincencovi a lehce přitukl svou sklenicí s vínem o jeho. „Už jsme o vás leccos slyšeli.“

„Opravdu?“ podivil se Vincenc zdvořile.

„Jeden z mých známých má známé, kteří znají nějaké vaše známé,“ usmál se ing. Zíma, „ale vím například, že jste byl v Terezíně s bývalým ministrem Křof-tou... Potřebujeme lidi, jako jste vy.“

„Danke für die Blu...“ začal Vincenc německy, ale uvědomil si, že němčina není v této chvíli nejvhodnější ani jako jazyk pro parodické citace a větu nedokončil. Všiml si, jak zaraženě se ing. Zíma zatvářil.

„...Blumen,“ dokončila Sabina. „Bez poklon.“

Magistra si obratným a nenápadným pohybem narovнала ňadra v podpůrném zařízení tak, že si toho skoro nikdo nevšiml a usmála se.

„Německy raději opravdu ne,“ řekla.

„Myslím to vážně,“ pokračoval Zíma, „a mám k tomu několik dobrých důvodů. Musíme totiž vzkrísit v tomhle městě nejen všechny ty lázeňské domy a provozy, nejen všechny závody a tak dále, ale především společenský život...“

„A není dost lidí,“ poznamenala magistra. „Respektive je jich jako psů, ale nevyrovnané kvality.“

„Psů není nikdy dost,“ řekla Sabina.

„Je třeba obnovit kupříkladu kluby,“ nenechal se Zíma rušit, „snažím se obnovit tradici Lázeňského klubu. Tato země se musí postavit morálně znovu na nohy, musíme sdružovat slušné lidi, lidi kulturní a zároveň vlastenecké, ano, konkrétní vlastenectví slušných lidí, to je, co myslím tato země právě nejvíc potřebuje... Máme velké plány, pane doktore.“

„Chceš rozesmát boha? Svěř se mu se svými plány,“ promluvil náhle Gusta Erazim, o kterém si mysleli, že je dávno v bezvědomí.

Sabina se na něj užasle podívala.

„Ty snad někdy i přemýšlíš?“ zeptala se. „Moc tě neznám, ale při takové chybě jsem tě ještě nepřistihla...“

Erazim zavrtěl hlavou. Oplatil Sabině její užaslý výraz:

„Nepřemýšlel jsem,“ vypravil ze sebe. „To je přece židovské přísloví.“

„Když, tak chasidské,“ zvažněla Sabina a její prsty si začaly pohrávat s imaginární, ostatním neviditelnou hračkou. „Ale já nejsem věřící, už dávno ne.“

„Zavolejte mi,“ řekl Vincenc. „Jsem pro.“

Pod stolem ucítil, jak se mu po lýtku sune bosá ženská noha. Magistra to být nemohla, seděla v nemožném úhlu – zato Sabina přimhouřila oči jako kočka, která se chystá usrknout smetany.

6.

Starý Erazim nenáviděl Němce. Byl mnohem starší, než si Vincenc myslel, zřejmě byl Věnceslav-Gusta pozdní děcko. Stařík jedl vajíčko na měkko a stále se tichounce pochechtával. Vincenc, jehož bolela hlava, se snažil neomdlít a nerozlít kávu. Přišel k snídani jako první, protože na něho skočila mourovatá kočka, zvědavá, kdo to spí v hostinském pokoji. Netušil, jak se do pokoje dostala, pustil ji snad někdo?

V hale potkal paní Erazimovou, Gustovu matku; nijak ji nepřekvapilo, že se nachází v domě, přijala jeho představení se a omluvu – z přísného pohledu, jímž si jej drobná žena změřila, usoudil, že si o něm nemyslí nic dobrého – a odešla, aniž by vysvětlovala, kam.

Byt byl rozlehlý, nepraktický, trochu přeplněný těžkým černým nábytkem a snídani Vincencovi v jídelně s vyhlídkou do zahrady servírovala kulhavá stará služka, která se sice chladně usmívala, ale jinak se chovala jako hluchoněma.

O sklenici piva se Vincenc ostýchal požádat, ale když služka odpajdala, zkusil se podívat do velké kredence, kde, jak předpokládal, by mohly být uloženy likéry. Nemýlil se a napil se rychle z první láhve, kterou spatřil – shodou okolností to byl armagnac. Osvěžen jak alkoholem, tak vzpomínkami se spěšně vrátil ke stolu, právě včas, protože služka přiváděla starého Erazima a usadila ho ke stolu. Vincenc starého pána pozdravil a představil se, starý mu stiskl ruku, ale něco ho evidentně neuspokojovalo.

„No to je divné, to je divné,“ vrtěl starý Erazim hlavou.

„Prosím?“ pokusil se Vincenc o otázku.

„Byl jsem tak zvědavý, s kým posnídám,“ říkal starý Erazim, zatímco mu žluté kapky žlutku stékaly po

LVI)

LVII)

LX)

LXI)

bradě a kapaly na pletenou vestu. „Obvykle posnřádám s mladými dámami, většinou Gusta nějakou přiveďte, když courá po nocích, a tak jsem byl zvědavý, jaká bude ta dnešní a hledme, najednou je tady pán. Vy se znáte už dlouho?“

„Ano a ne,“ odpověděl Vincenc, „několik měsíců. Někdy je to hodně, někdy málo.“

„To je ale divné, žádná nepřijde?“

„Ne,“ řekl Vincenc. Bylo mu jasné, že vlastně nejde o rozhovor a že je dost jedno, co říká, protože starý Erazim slyší něco jiného, cosi, co zní jen uvnitř jeho vlastní hlavy.

Starý se nervózně rozhlédl a velká porce vajíčka na měkko mu upadla na flanelové kalhoty.

„Většinou posnřádám s mladými dámami,“ řekl nespokojeně. „Obvykle Gusta nějakou přiveďte, ale dnes si přivedl najednou pána. Kdo vůbec jste?“

Než Vincenc stačil odpovědět, vstoupil naštěstí do jídelny Gustav v županu, pod kterým měl pruhované pyžamo. Vypadal příšerně, konstatoval Vincenc s uspokojením. Mladý Erazim políbil otce na čelo jako se líbá děcko, otevřel kredenc a nalil dvě sklenice armagnacu, aniž by se kohokoliv na něco ptal a podal jednu Vincencovi.

Starý Erazim se toužebně zadíval na sklenici v synových rukou, ale mladý na jeho pohled nereagoval, usedl se u stolu, nalil si armagnac do krku a kávu do hrnečku a nabral hromádku plátků šunky na talířek.

„Jak se ti líbí tatínek?“ zívá.

„Je zajímavý,“ řekl Vincenc.

„Ale hovno,“ odpověděl Gusta. „Je dementní.“

„Přeháníš,“ namítl spíše ze zdvořilosti Vincenc, protože se bál, že to starý uslyší. Ten si ale klidně mazal kus chleba i ruky marmeládou.

„Otec zblblnul,“ řekl Gusta klidně. „Najednou. Nejdřív to tady obsadili Američani, pak je vyměnili Rusové... My jsme se schovali v Praze u příbuzných, vrátili jsme se až začátkem června... Otec jel z Prahy autem a šofér zapomněl, že u Bochova je na silnici u přejezdu taková vlna, něco jako lyžařskej můstek... No a táta se praštil do hlavy, nejdřív chvilku nemluvil a pak najednou začal zapomínat, někdy se trošku i motal, pletl se, musel do nemocnice... Ale má štěstí – z nemocnice se vrátil blbej, ale veselej. Jedině když mluví o Němcích, zvažní, protože se začne hněvat... Můžeme to zkusit.“

„Počkej,“ vyděsil se Vincenc, ale nebylo to nic platné.

„Tati,“ zvýšil mladý hlas, „souhlasíš s odsunem Němců?“

Otec trochu zbrunátněl.

„V této válce,“ zachrčel rozhněvaně, „německý národ přestal být lidským a lidsky snesitelným a jeví se mi jako velká lidská nestvůra a ten problém musíme v republice vylikvidovat.“

Vincenc si uvědomil, že starý cituje Beneše. Vzpomněl si na skupinu dohola ostříhaných německých žen, které chlapi hnali holemi do veřejných záchodů, aby tam uklízely. Vzápětí je překryl obraz vyzábých nemocných židovek nedaleko Terezína, přihlížejících s fialovými rty, jak dva němečtí SA-manni zkopali jednu z nich, která utrhla za pochodu se stromu jablko...

„Pravdu měl ten americký generál,“ chrllil ze sebe starý Erazim, „co říkal, že se obyvatelé Německa mají po válce živit zemědělstvím a lovem.“

„A co by lovili?“ zeptal se Vincenc.

„Jiné Němce! Jiné Němce!“ vykřikl starý Erazim.

6.

Sabina někdy v noci křičela ze spaní, ale Vincenc nerozuměl slovům. Později se dověděl, že jako dítě prý tu a tam používala nesrozumitelný jazyk, ve kterém posléze jeden profesor filolog objevil finštinu.

7.

Kolotoč se otáčel i nadále a dřevění koně řehtali. Vládní komisař Budka zabloudil v zasněženém lesním parku nad lázněmi a našli ho skauti, které v obluzení neslušně ohmatával. Několik dnů ležel dekorativní stařec v nemocnici a jen tu a tam zvolal sprosté slovo. Po propuštění zmizel a nikdy se už nevrátil. To se stává, tu a tam.

V zimě se v lázních náhle objevil Buddy Budil a stal se předsedou okresního národního výboru, zatímco Vlastík Bláznivý přesunul svou hranatou hlavu do generálního ředitelství skláren Mauler.

Setkali se na schůzi Rotary klubu, Laška neodolal a začal se Buddymu trochu pošklebovat, když seděli v Richmondu sami na baru:

„Vidím do tvé morální kuchyně, soudruhu předsedo,“ říkal, „tady tě lidi tak neznají, že. Tady nevědí, ve které partaji jsi byl před válkou.“

Buddy, na klopě srp a kladivo, se jen usmíval a točil sklenicí a čichal k vínu. Laška si pomyslel, že víno je jedna z nemnoha věcí, kterým Buddy opravdu rozumí. Ostatně, měl velký a krevnatý nos.

S novinami v rukou k nim přistoupil redaktor místních novin Felix Hejlek, pihovatý ambiciózní mláde-

nec, který se snažil stylizovat do podoby Karla Čapka. Vincenc ho podezříval, že si ráno cukrovou vodou a vysoušečem vytváří na temeni typickou šošolku, známou z Čapkových fotografií. K tomu ještě kouřil dýmku jako Peroutka. Protože Hejlek věděl, že Vincenc jako student otiskl několik básní ve Studentském časopise, považoval ho za kolegu spisovatele.

„Dottore,“ volal, „tak Očistná komise syndikátu spisovatelů, respektive profesor Černý, vydala výsledky svých šetření...“

„Ani jim to netrvalo dlouho,“ pravil Buddy blahosklonně.

„No, vyloučen byl třeba Jan Grmela, ale také Miloš Hlávka, a toho zastřelili na barikádě...“ pokrčil Hejlek rameny v levném, nepravém tvídě.

„...nejspíše Němci,“ kývl Buddy.

„A pak jsou zákazy – na čtyři roky František Kožík, Fedor Soldán a Vilém Werner, to je ten, co napsal Lidé na kře.“

„Kožík to má za psaní o Katynu,“ řekl Vincenc.

„...nejspíš ano,“ přikývl znovu Buddy.

„Dva roky dostali třeba Václav Renč, Frank Tetauer nebo Bedřich Slavík,“ přečetl Hejlek z novin, „je to komické, Renč se hájil, že není antisemita, ale ‚asemita‘, což je pěkná blbost, jen si vzpomeňte, co psal o Čapkovi, důtek je hodně, například Jan Zahradníček a Jan Šnobl, komise prohlásila, že časopisy Obnova, Řád a Tak, podobně jako Přítomnost, když ji vedl Emanuel Vajtauer, poškozovaly národní zájem a čest...“

„A co Deml?“ zeptal se Vincenc s lehkou úzkostí.

„Haha,“ řekl redaktor, „ten hned v květnu ze syndikátu vystoupil, takže o něm nemohli jednat. Ostatně, měl dostat malej dekret, ale postavil se za něj Nezval. Řekl, že je to prostě básník a nežije ve skutečném světě. Václav Kopecký to přeložil do hovorové češtiny, že je to magor.“

„Buďte jako hadové,“ ocitoval Demla s úsměvem Vincenc.

„Jo,“ zachechtal se Hejlek, „on Deml nejspíše obcuje více s čertem, než s Hospodinem, ale básníkovi možná připadá zatracení dramatičtější – a rozhodně bude inspirativnější. Opravdu pobožné básně se nedají číst.“

„To je pravda,“ souhlasil Buddy.

„Napište mi něco do Pochodně západu,“ obrátil se Hejlek na Vincence. „Chci vydávat jednou měsíčně literární přílohu. Toto město si to zaslouží.“

„Nemám čas,“ odpověděl Vincenc a po pravdě dodal: „A taky ani chuť ani nápady.“

Když redaktor odešel, Buddy se za ním dlouho díval a posléze poznamenal, že je to vůl.

„Něco ti povím, Vincku,“ řekl pak, „ale nech si to pro sebe... Emanuel Vajtauer byl zřejmě anglickej agent. No ano, mám to z takříkajíc důvěryhodného zdroje. Přijeli si pro něj a zřejmě mu vytvořili novou identitu... Nedivíš se? Divíš, taky jsem se divil. Ale už se nebudeme divit, že?“

„Ale proboha, jak potom – jak potom chcete trestat lidi, kteří kolaborovali s jeho Přítomností, když...“

„Oni to nevěděli a nikdo je nenutil,“ napil se Buddy. „Neměli tam psát, co dodat. Tak je to.“

„Hm,“ sklesle řekl Vincenc. „Žijeme zdánlivě životy.“

Přiopili se, zajeli navštívit nejprve Bláznivého a pak spolu s ním továrníka na obuv Arnošta Bergmana do jeho fabriky na obuv v městečku Louže.

(Úryvek z románu, který vyjde v nakl. Mladá fronta)

Petr Pustoryj

140 000 000

(10.08.05, 08.30, Velká Bystřice)

Vyhrál jsem 140 000 000. Ráno jsem šel normálně do práce na naši loď, s dobrou náladou, dokonce jsem si pohvizdoval. To se hned jinak jde do práce! Kolegům na palubě jsem prozatím nechtěl nic prozrazovat. Pošleme prostě pro víno, jen tak, a během ranního dýchánku to na ně vyvalím.

Když jsem dorazil na můstek, zjistil jsem, že oni už dávno slaví, láhvi stálo několik. Ale prý že nic, jen tak. Chlástali přímo z flašky, jen estét si šel umýt sklenku na stopce. Musí to přece mít úroveň! Cestou do kuchyňky jsem přemýšlel, jak jim to natřít. Že můžeme pít do padnutí. Pomalu jsem přicházel k sobě, a než jsem se vrátil, aby mi nalili, bylo mi to jasné. Už nikomu nic říkat nemusím... Nepozvu je já, pozvou mě oni, nebo kdokoli jiný. Odkopal jsem příkrývku, vstal, zahnal sušák vodou z vodovodu a pomalu se motal na záchod.

Jan Štolba

DLANĚ PLNÉ SOUKROMÉHO DEŠTĚ

K ostří

Razím do vnitrozemí
jen ještě nevím kdy

ale určitě tam razím
až k mimoděčným vodopádům

v koutcích úst podél dolíčků něžných
zad zvolna za obzor padajících

k neustále začínající vodě k botě
andělů zavazujících si tkaničku

k potokům věčně hrkajícím
z nitra zas zpátky k ostří země

Niigata

Zas poznávat důvěrné znaky pavouky které
neznám
zas nerozumět hebké mateřsky zpěvné
Japonštině
doteky plané prsty nazdařbůh bubnují
obrazovkou
svět pod prsty se otáčí uniká pláče
padá
za okraj někam k Chabarovsku pláč
napříč
pláčem taky sis kdysi kreslil mapy
zíral
na pláň Tibetu ostrovy znamenaly:
jít
ostrovy znamenaly: všechno z něčeho umně
vykrojené
s každým krokem přes Vihorlat Čergov
Inovec
ti byly blíž něžné podrážky
země
teď svět svíraný malou lagunou dětské dlaně
Niigata
hejno ryb mihlé v šeru u dna

sval
život byl a není smrštěný rychle
natažený
a nahoře křídla mlčky naslouchala vosku
odmlouvala
krajina s mořem váhavým těžítkem
(otcovým
křívítkem) zadrhlým vratce na obzoru

Kámen kamenem

Vodopád vyražených oken krok do tmy jen tak
nahonem
hrčení ve zdech výstup na horu kde už se netrpělivě
viklá

dětina kámen

Prázdný hotel kde se pro šramoty ve zdech
a třískání dveří v průvanu nedá
zamhouřit oka V té vřavě si ani nevšimli
že Sisyfos konečně nechal
kámen kamenem Jen těžítko

na nočním stolku rozechvělé

I provazochodec nahoře nad davem je konec
konců jenom chodec sváteční lano
sváteční vycházková
propast

Jediný jako když ho do vody hodí
v mumraji pustých pokojů spí
Sisyfos nedávný kámen

kamene

Mizím vnitrozemím

Mizím vnitrozemím
kde opona jde vzhůru

kam naběhlá bouřka ukládá
svou zpitomělou bulvu

oči zavírá ale neusíná
schoulená na obzoru

ve své nápořední budce
Mizím vnitrozemím

obhlédnout své nedočkavé
ostrovy sevřené

dlaně plné soukromého deště
koutkem oka ptáka lesklý

blesk noční rudy bokem odhozená
žilka ze dna cesty

Tak tam

Další možný čas

(Adolf Gottlieb: Cadmium sound)

Za spleť
spleť
a občas (a včas) oko

Odtažitý prst
od prstu (spouště) odtažený
úsměv

Znamení smutku světla že na
světě
už všecko je a všecko ještě
bude
Stín kola v pozadí
(co
dodatečně) padá

A ještě další možný čas
se na čas
vkrádá

Do soukolí
okolí
stesku veselého

Kam dojdeme až nedojdeme

(Friedlander: NYC 1965)

Za sklem buclaté konzervy a rozčereaná
vlajka
Chodec tepe si tmou a zprudka do světla teď
vstříkl
lakýrku Chodník nášlapný suchým listem zhruba
dopsán
Už brzy bude ráno mezitím zprudka hoří
odpoledne
Dva vzory větrací škvíry a vlajkové pruhy nemají
si co říci
Radši koktat a přece noční chodec malým větrem noci
rázně tepe
soukromník světlo tak horké až je z toho
tma
Kam dojdeme až nedojdeme Čím dál víc
vzpomínám
a čím dál víc tu nejsem Daleko
od lidí
domy tak věrně strmí strniště zprudka
do oblak
zaháněné Noha si botě sama řekne
o tmu
Kam půjdeme až dojdeme a vlajka zlehka ale
navždy
nařasená pomačkaná Ve tmě skok vysoký
se nepočítá
Lakýrka nepokrytě po špičkách za šlic
stínu
hustým térem koho co nevím mlčí tvary konzerv a
vlajka

JAN SUK / Budeme malíře nazývat básníkem

(*Úvahy o vztahu literatury a výtvarného umění*)

Proniknout za skutečnost, vyvolat obraz, který se rodí ze snů, to je poslání básníka. Pojmenovat věc přímo znamená nepochopit, v čem ze tří čtvrtin záleží působivost básně nebo obrazu – totiž právě ve šťastné schopnosti tušit v hlubinách. V naznačení a přiblížení spočívá sen. To je podstata tajemství, které tvoří symbol.
(Stéphane Mallarmé)

Ve starém čínském lékařství, alespoň v jedné jeho významné škole, se neléčilo přímo pacientovo tělo, ale medicínské praktiky se uplatňovaly na jeho nápodobě ze slonoviny. Naivní slonovinová soška lidské postavy nebo její obraz měly magickou moc a v určitém smyslu představovaly cosi trvalejšího a silnějšího, než čím je skutečnost. Jeden z možných výkladů pravěkých jeskynních maleb zvířat v Altamíře a na jiných místech naznačuje, že lovec si svou kořist nejdřív nakreslil na skalní stěnu, aby ji mohl snadněji a za pomoci dobrých duchů ulovit. V obou případech se jedná o magickou moc obrazu, zobrazování a zrcadlení, jež jako by předcházely bytí. Z Vasariho autentické výpovědi o renesančních malířích víme, že obraz stejně jako dokonalá, k antickým modelům se vztahující skulptura, mohou být vnímány a vykládány jako otisk božského principu, jako úchvatná vzpomínka na svět, který ještě nerozlišoval mezi věcí a její konkrétností a mezi ideálem nebo potenciální možností se věci stát. Vladimír Holan v Noci s Hamletem poukazuje k tomu, že obraz je vždy o krůček před slovem, protože poskytuje „možnost“, zatímco slovo je „doslovné“ a mělo by být závazné, ale zároveň metafyzické, jakkoli takové konstatování připomíná sylogismus. Holanův bliženeček v české poezii, František Halas, třebaže se výtvarně nikdy neprojevoval, měl mezi malíři, sochaři a fotografy přátele, propojené s ním spřízněnou poetikou, ale i jakési průvodce k tušení jiného mimetického běhu nebo území, kde je možné poznat nejen to, co artefakt zachycuje, ale zároveň i odvrácenou a tajemnou zrcadlící se plochu za obrazem, za zobrazovaným výjevem. Odtud se již otevírá cesta do oněch „prázdných míst“, která teprve v souladu a dialogu se zobrazovaným předmětem nebo motivem mohou sklenout „závratnou fresku lidské senzibility, malovanou hned plamenem, hned bolestí a tu zase láskou a údivem,“ jak Halas píše v jasnozřivém eseji *Obrazy* (1938).

Když už byl zmíněn Halas a jeho text *Obrazy*, pak s daným tématem, jímž je téměř baudelairovská souvztažnost mezi literaturou a výtvarným uměním, nepochybně souvisejí i básníkem uvedené příklady, kdy naopak literát svými slovy maluje. Halas cituje konkrétní ukázky takových básnických a vizuálních prolnutí: „zlaté stromy svěsí hrozný zvuků“ nebo „cypřiš drží lunu ve svých prstech“. Citované verše jsou vizuálně konkrétní. Představují malbu slovem, řečí. V této souvislosti připomeňme výrok Leonarda da Vinciho: „Nazýváte-li malířství ně-

mým básněním, pak může malíř jmenovat poezii slepým malířstvím.“ Je pozoruhodné, že v Halasových a Leonardových úvahách o paralelách básnického a malířského světa se nemluví o dominantním, hudebně mělickém principu, který je nepochybně svorníkem mezi oběma blízkými mimetickými světy – totiž literaturou a vizuálním uměním. A je výmluvné, že se literáti začali intenzivně zabývat výtvarnými projevy až v renesanci a v následujících stoletích, zatímco starověká a středověká údobí měla mnohem blíže k hudebnímu principu a k tomu, co Friedrich Nietzsche dovozuje jako „zrození tragédie z ducha hudby“. Filosofická i rétorická antika neznala písemnictví v jeho dnešní klasické podobě, protože jak velké epické útvary Homérovy, tak dramata Aischylova nebo Euripidova byly vnímány jako integrální součást orfického a pythagorejského hudebního světa. Tedy nikoli jako výsledek pojmově abstrahujících exkurzů k tomu, co křesťanská civilizace podřídí slovu a literárnosti jako prazákladu všeho Bohem i člověkem stvořeného. Navzdory závažnosti slova a písma, jež byla kodifikována především biblickou tradicí a dozvukem antické filosofičnosti, kterou převzala generace „svatých otců“ a raně středověkých myslitelů, přetrvává ve středověkých a předrenesančních epochách víra v hudebnost básnictví a literatury. Francouzské stejně jako španělské a germánské truvérství spojuje hudbu a slovo, nikoli slovo a obraz. Obraz žije osaměle a v ústraní nebo je mu přisouzena nikoli artistní, ale služební role a podstata, přičemž tu bývá zachovávan princip jakési okázalé posvátnosti obrazu, který s člověkem koncipuje a spoluutváří Boží ruka nebo Prozřetelnost. Navíc se postavení obrazu a tím i malířství komplikuje přetrvávajícím obrazoborectvím, jehož původcem byl platonismus, nastolující pochybnost o možnosti zobrazit cokoli z vnějšího i vnitřního světa.

Většina renesančních malířů a sochařů středověký kánon narušuje nebo popírá ve snaze obrátit filosofii umění k pozemskosti. Avšak z výroků těch největších renesančních mistrů barvy nebo sochařského tvaru poznáváme, že i oni jsou ještě zakleti ve spřízněnosti obrazu nebo sochy se zázrakem a nadpozemskostí vizuálního ztvárnění nebo spíše transpozice zjevení a prorocké vize na plochu plátna nebo do tvrdosti kamene, mramoru a kovu. Michelangelo byl ujistěn, že Davidova postava, vytvářená pro centrální florentské náměstí, je už obsažena nebo sevřena v kvádru cararského mramoru, který umělec dlouho hledal a vycítoval v kamenolomu. Tvůrce Davida, fresek v Sixtinské kapli nebo medicejského náhrobku ve Florencii zanechal i velký počet zdařilých sonetů, básní, v nichž reflektuje nejen pozemskou filosofii renesančního člověka a jeho boj s titány a přízraky, ale také jako by pomocí sonetů odkládal do lidštější podoby to, co může na prvý pohled vznívat jako přechodné a zpochybitelné. Michelangelovy sonety jsou zajisté srovnatelné s básněmi Petrarcovými a sonety Shakespearovými neboli těch umělců, kteří byli čistými literáty, ačkoli je určité zajímal také vizuální svět. Dante v sugestivních, vizuálně velmi bohatých popisech Inferna a Očistce využil obrazotvornosti malíře Sandra Botticelliho jako jednoho z prvních „ilustrátorů“ literatury a jako kongeniál-

ně cítícího tvůrce, který dovedl převést jeho vize do kresebných a malířských struktur a principů. Michelangelo byl jedním z prvních tvůrců, u kterých je obtížné rozhodnout, zda je nám bližší jeho práce výtvarná nebo básnická. Osobně bych se přikláněl k tomu, že mne upoutává zejména jako básník než jako malíř a sochař. Možná to souvisí s proměnou základního paradigmatu, kterou přinesl novověk a moderní doba, ve kterých se do popředí znovu dostává svár (nebo harmonie) verbálního a vizuálního principu.

Poslední historickou a uměleckou epochou, která striktně oddělovala literárnost a výtvarnost, bylo kupodivu baroko, třebaže i v něm jsou tyto oblasti komplementární a spojené základním, transcendentálně tělesným principem, jímž je jasnozřivá i potmělá vášnivost jezuitského Ignáce z Loyoly stejně jako mystiků španělských a německých. Avšak například u soch Matyáše Brauna bychom těžko hledali dominantní literárního, narativního přístupu k zobrazovaným výjevům nebo postavám, byť by to byly alegorické bytosti, lemující dům nemoci a smrti v Kuksu.

Osvícenství, po něm goethovství a raná německá romantika přinesly zásadní, baudelairovský obrat ve vztahu mezi jednotlivými uměními a žánry, ne nepodobný kopernikánskému obratu, který spoluutvářel novověkou filosofii. Romantikové podléhali na jedné straně silnému kultu středověkého umění, a proto byli znovu mytickými pěvci a rapsody, trubadury či „mistry pěvci norimberskými“, použijeme-li slova Richarda Wagnera. Na druhé straně si chtěli přisvojit i magii obrazu a jeho básnický vizionářského vyznění, což skoro ideálně skloubil William Blake, u něhož nelze oddělovat báseň od obrazu a obraz od básně. Jedno doprovází a doplňuje druhé. Jeho silní, atletičtí andělé a proroci, tváře vousatých a vrásčitých bohů, v nichž je zachyceno obdivuhodné napětí mezi nebeským a pozemským principem, jsou básněmi zdůrazňovány a komentovány, přičemž i Blakeovy básně žijí zcela nezávisle na jeho vizuálních představách a dílech. Blakeovo dílo zůstalo současníky nepochopeno a bez odezvy. Malíř neprodal jediný obraz, básník neviděl za svého života téměř jedinou vytištěnou báseň.

William Blake byl předromantickým vizionářem. Umělci bytostně romantičtí v sobě dovedně spojují obě tvůrčí potence: literární i výtvarnou. Baudelaire se ve svých kritikách a esejích o umění zabývá intenzivně právě výtvarníky. Delacroix jim byl uváděn jako klasický příklad „literárně uvažujícího“ malíře, třebaže po sobě tvůrce Sardanalovy smrti nezanechal kromě dopisů a stručných poznámek o malířství žádný literární text.

Romantismus, ve Francii i v Evropě se postupně přelévající ve zkontatěly a tezovitý akademismus, rozkvete právě v konfrontaci s parnasismem a l'art pour l'artemem v impresionistickou revoluci, která sice jako by navenek přiznala privilegium výtvarnosti před literárností, ale ve spodních proudech, náležitých symbolistním a předsecesním periodám, se literatura stává opět sjednocujícím a dominantním principem. Gustav Moreau a Odilon Redon v Paříži, v Norsku expresionista a symbolista Edvard Munch, v Německu a v Rakousku malíři se

cese a expresionismu podřizují filosoficky i motivicky své výtvarné projevy literatuře, zkratce narativních symbolů a znaků. Většina z nich vedle vlastního výtvarného projevu také dobře píše: Redon je autorem básnických textů a podivuhodných konfesí a samomluv, Van Goghova korespondence je něčím víc než pouhými osobními dopisy, v nichž pološlený malíř prosí svého bratra o pomoc, Cézannovy traktáty stejně jako pozdější zásadní spisy Vasilije Kandinského a Františka Kupky (O duchovnosti v umění a Tvoření v umění výtvarném) jsou nejen díly odborně teoretickými, ale zejména filosofickými, případně mysticky orientovanými. Malíř temných biblických motivů a drsně zobrazovaných tváří starozákonních postav a králů Georges Rouault píše svérázně básně, v nichž mluví o „výkřiku do noci, potlačeném vzlykotu a zdušeném smíchu“, a verše nejsou cizí ani obdivovateli baletek a koňských dostihů v Longchamps Edgaru Degasovi.

Vedle osobností, jež si nakonec přivlastňuje především výtvarné umění, se začínají na konci devatenáctého a v průběhu celého dvacátého století objevovat tvůrci, u kterých je těžké posoudit, zda byli víc výtvarníky nebo literáty. Alfred Kubin zanechal jak mnohotvárné kresebné a výtvarné dílo, tak i román *Země snivců*, stojící v jedné řadě s největšími díly Mannovými, Musilovými, Krausovými nebo Werfelovými. Polský nebo spíše haličský a židovský Bruno Schulz ilustroval své Skořicové krámy obdobně, jako se o století před ním pokoušel své snové vize a obsese zobrazit Victor Hugo nebo v poněkud realističtější podobě Karel Hynek Mácha.

Francouzští prokletí básníci a symbolisté (např. Mallarmé a jeho „labuti“ básně, které jsou velmi vizuální) nebo čeští dekadenti buď sami píší a malují, nebo dávají svá literární či výtvarná díla k dispozici malířům nebo literátům, aby je doplnili a dotvořili. Březina, ačkoli básník abstraktních a kosmických metafor, byl ilustrován kresbami a grafikami Bílkovými, Hlaváčkovými a Koblihovými. František Gellner měl několik samostatných výstav. Karel Hlaváček, spoluautor Prostibola duše, se cítil být víc výtvarníkem než básníkem. V Moderní revui publikuje recenzi na výstavu malíře Olivy, v níž vyjádřil jednak svou výtvarnou poetiku a zásady, jednak spojitost a souvztažnost mezi literárním, výtvarným a také hudebním světem, když píše: „Myslicí a cítící umělci vrací se ke zredukování barevných tónů přírodních na základní, nestíněné polohy čistých, sytých a zpívajících barev. Vrací se tam, kde japonské umění je na své výši. Hloubka, vzdušná perspektiva, pohyb a klid – to vše dovedou vyjádřit jednoduché, čisté a široké elementární a druhotné tóny, rozložené křišťálově korundovaným prizmatem umělcovy duše.“

Hlaváčkův pozdně baudelairovský ozvuk otevírá mimo jiné cestu k modernímu a aktuálnímu vztahu literárního a výtvarného umění, na niž bude jedno druhé obohacovat a rozhojňovat. Jak v souvislosti s výtvarně-literárním kultem Michelangelovým nezmínit dvojí portrét Rodinův, jak ho ve svých textech kreslí Rilke a Šalda. Rilke, který byl několik let sochařovým asistentem a přítelem a jehož v této roli v meudonském ateliéru zastihla i mladá Sidonie Nádherná, maluje ve

své studii nejen Rodinův geniální „sochařský i básnivý“ vhled do věčnosti a pomíjivosti, ale zabývá se důkladně paralelou, případně rozdílem verbálního a vizuálního zobrazování světa. Tvrdí, že báseň realitu pouze „obkresluje“, zatímco sochařská nebo malířská cesta může být mnohem přímější. Sochař jako by vstupoval do nitra podstaty, řečeno obrazně do jejího těla a srdce, zatímco básník se k ní deskriptivně přibližuje a jeho výtvar se podobá víc abstraktní mlhovině a náznaku než duchovní přítomnosti výtvarného artefaktu. Dichotomii modelu, fyzicky přítomného vzoru a jeho sochařského převtělení Rilke podřizuje metafyzickému, prostorovému a časovému plynutí, jakési vesmírné danosti, související s narcistním nebo pygmalionským principem. Socha je živější než živý model, jako by chtěl svou interpretaci Rodinových plastik naznačit básník Elegií z Duina. Tváří v tvář Rodinovi Rilke pochybuje o tom, co v jádru znamená a vystihuje slovo. „Jeho věci (Rodinovy) obklopuje taková atmosféra práce a tvořivosti,“ píše v dopisu Lou Andreas-Salomé, že se mladý básník proboují k pocitu jakési odvozenosti nebo druhořadosti jím adorovaného verbálního světa před jednoznačným výtvarným ztvárněním. Rodinova „skutečnost sochy, větší nad všechnu skutečnost života“, se u Rilka později ještě utvrdila setkáním s dílem Cézannovým. Rovněž Cézanne a jeho umění se Rilkovi zcela rozplynuly ve znázorněných předmětech a tvarech. V korespondenci Rilke dozrává, že to byl právě Cézannův heroický a tragicky vyznívající příklad až metafyzické marnosti dosáhnout prchající a unikající světlo, který ho vedle Rodinovy osobnosti inspiroval k napsání existenciálně laděné konfese Zápisky Malta Lauridse Briggga. Rodin zde ustoupil do pozadí, aby jeho místo vystřídal Paul Cézanne. „Mohu se dostat dál jen skrze něj, leží mi v cestě,“ píše Rilke, aby se za okamžik v dopisu manželce Claře, sochařce a žačce Rodinové, vyznal z obdivu k malíři Velkého koupání a Domu oběšenova: „...Cézanne není nic jiného nežli první, primitivní a vysušený výsledek toho, co se mi v Maltovi zatím nepodařilo. Brigggova smrt: to byl Cézannův život, život jeho posledních třiceti let.“

F. X. Šalda, který svou přednášku o Rodinovi z roku 1917 zahrnul do knihy Boje o zítřek, hovoří o tom, že Rodin ostře rozlišoval vidění od pouhého hledění, patření nebo nahlížení. Nahlížet znamená dívat se pouze z povrchu, zvenčí, z jakési deskriptivně literární perspektivy, zatímco vnitřní zrak, „oko naroubované na srdce“, jak říkal Rodin, „není pouhým orgánem hmotného patření, zjišťování, zaznamenávání světa vnějšího a jeho tvářnosti, nýbrž jest to orgán intelektu uměleckého, citu uměleckého... a činnost, již žádá od něho, jest také intelektuální: má čisti v hrudi Přírody nejinak, než jak touží činiti Goethův Faust. V Přírodě jsou tedy podle Rodina ukryty myšlenky, záměry, a je jest nutno vyčíst z ní, vyřešiti z ní zrakem opravdu tvořivým.“

Rilkův a Šaldův portrét Augusta Rodina jako by otvíral dveře k postižení fenoménu dnes tak obvyklé spojitosti a spřízněnosti vizuálního a básnického světa. Jsou-li starší literární epochy spojeny s filosofií slova jako pojmu, slova jako náhražky věci, pak se dnes toto literární vidění rozšiřuje o dimenzi nazíravosti, o odporovanou či zřenou zkuš-

nost stejně jako o onu šaldovskou věšteckou roli oka jako otvoru do duše nebo spíš jako propasti do ní, o niž se patrně vědomě i nevědomky opírají umělci, kteří touží spojit literaturu a výtvarné umění.

Nelze jmenovat stovky příkladů z českého i světového umění minulosti a současnosti. Pro surrealisty byla kresba, práce ruky, spojená s nevědomím a s automatismem, daleko bezprostřednějším mimetickým nástrojem, než jakým je slovo. Josef Váchal podřizoval písmo vizuálnímu principu a povyšoval ho do výtvarných a kaligrafických sfér. Bohuslav Reynek byl hodnověrnější ve svých grafických listech než v dnes už poněkud starosvětsky vyznívajících verších. Jiří Kolář do výtvarného světa unikál, když měl pocit, že vyčerpál všechny básnické prostředky. Hans Arp psal básně stejně sevřené, abstraktně hladké, kovově se lesknoucí, jež byly obdobou jeho soch a biomorfních plastik. Štyrského snové texty jsou nedílně spojeny s jejich výtvarnými záznamy, přičemž jedno nepřesahuje druhé. Jean Cocteau se uchýlil podobně jako Kolář ke „grafickým básním“ až tehdy, když byl unavený nikoli snad z literatury, ale z jejího hektického, nelidského okruží. Koschkovy básně nebo skici k románům na první pohled vůbec nesouvisí s jeho expresivní malířskou nebo grafickou tvorbou. Na hranici literatury a syrově verbálního záznamu tísnivé existence se pohybují básně, skoro deníkové poznámky Evy Švankmajerové, Adrieny Šimotové a Naděždy Plíškové Plíškové. A v českém kontextu výjimečná fotografická tvorba Petry Růžičkové souvisí stejně tak s literaturou, pro niž je vlastní vanutí času, jako s výtvarnou anamnézou, obkreslující až platonsky čirý mysticismus. U zmíněných autorek je ovšem zbytečné se ptát, zda jsou výtvarnicemi nebo příležitostnými literátkami. Oba blízké, a přitom parametrálně odlišné světy jsou u nich spíš provázaným a atakujícím svědectvím o životě a smrti.

A František Halas, abych se jím vrátil k počátku úvahy a k pokusu zachytit nezachytitelný vztah výtvarnosti a literárnosti, se natolik inspiroval Fillovým dílem, že napsal samostatně publikovatelný text Hérakles, vzniklý na základě Fillových kreseb, nebo úžasnou báseň v próze, již jsou jeho Ženy v rouškách, jejichž východiskem byl cyklus ženských tváří Bohdana Laciny.

Básníci malují a výtvarníci píší. „Hordy malířské s houfy básnickými táhly odjakživa vždy pospolu,“ píše Halas ve výše zmíněném eseji Obrazy.

BÍLÝ SKOK PO BÍLÉM SKOKU

MICHELANGELO BUONARROTI Buď mistrem nad mistry

Buď mistrem nad mistry – přec tvaru není, jenž předem uchystán by nebyl v kvádru

pod hlatí; probrat se a prodrat k jádru zná ruka jen, když duch ji v nástroj změnil. Zlo, před nímž utíkám, i touha ráje, vše v tobě ukryto, má světlá Paní, už předem je; a jsem jen umírání, že dílo mé k tak zlému zdaru zraje. Ne – nesmím naříkat si na nebesa a sudbu, nedává to krutost němá, tvá krása, zhrdavost mi tolik bolu: když smrt a milost v srdci tvém jsou spolu, já vinen sám, že bídná vloha nemá víc umu a jen smrt si z tebe tesá.

(In: Michelangelo: titán a člověk, Evropský literární klub, Praha 1941, přel. Pavel Eisner)

WILLIAM BLAKE Fragment

A ze všech umění života se stala umění smrti. Pohrdli přesýpacími hodinami, neboť jim připomínaly prostou práci oráče; rozbili a spálili vodní kolo, jež přivádělo vodu do kádí, neboť jeho práce jim připomínala práci Pastýře, a ve svých temných kruzích vynašli Kolo bez kola, aby mladým ztížili jejich odchod a přiměli je k práci ve dne v noci po myriády Věčnosti, aby pilovali a cítili mosaz a železo – celé hodiny úmorné práce, jež neví, čemu slouží, aby dny učení strávili ubohou dřinou jen za skromnou almužnu chleba, neschopní vidět malou porci a pomyslet na Všechno a nazvat to Demonstrací, jež nedbá prostých zákonů života.

(In: Peter Ackroyd: Blake, Paseka, Praha 2001, přel. Sylva Ficová)

HENRI MICHAUX Ale kdy přijdeš Ty?

Ale kdy přijdeš Ty? Jednoho dne, s rukou rozprostřenou nad okrskem, kde bydlím, v té zralé chvíli, kdy si opravdu zoufám; v hromovém okamžení vyrvat mne, hrůzostrašně a svévolně,

z mého těla i ze strupovitého těla mých představ-myšlenek, směšného světa; vpustit do mne Tvou úděsnou sondu, příšernou frézu Tvé přítomnosti, na mém průjmu jediným rázem vztyčit tvou strmou, nepřekonatelnou katedrálu; ne jako člověka, leč jako náboj mne vymrstit kolmo vzhůru
TY PŘIJDEŠ

Však Ty přijdeš, pokud jsi, přilákán mou polízaníci, mou nechutnou svébytností; vystoupíš z Éteru, odkudkoli, možná zpod mého otřeseného já; vhodíš mou zápalku do své bezměrnosti, a sbohem, Michaux. Anebo – co vlastně? Že nikdy? Co? Řekni, Ty velké terno, kde už hodláš padnout?

(In: Henri Michaux: Prostor uvnitř, Mladá fronta, Praha 2000, přel. Václav Jamek)

ODILON REDON Vyznání umělce (úryvek)

Existuje způsob kresby, který imaginace oprostila od zatěžující snahy o reálné jednotlivosti a který slouží jen k volnému zobrazování věcí vzniklých v představách. Udělal jsem několik fantazií se stonkem květu nebo lidskou tváří anebo také s prvky vytěženými z kostry, jež jsou, myslím, nakresleny, zkonstruovány a vystaveny tak, jak měly být. Jsou takové proto, že mají organickou jednotu. Jakmile lidská postava není s to budít iluzi, že každou chvíli takřikajíc vystoupí z rámu a začne chodit, jednat nebo myslet, nejde o skutečně moderní kresbu. Nikdo mi nemůže upřít, že jsem dal i svým nejneskutečnějším výtvarům zdání života. Celá má originalnost spočívá tedy v tom, že nepravděpodobné bytosti nechávám žít po lidsku podle zákonů pravděpodobnosti, že logiku viditelného dávám co nejvíc do služeb neviditelného.

(In: Odilon Redon: Samomluvy, Torst, Praha 1996, přel. Jitka Hamzová)

PAUL VALÉRY

Degas

(úryvek)

Degas odmítal snadnost, stejně jako odmítal všechno, co nebylo výlučným předmětem jeho myšlenek. Ani si nedovedl přát nic jiného, než aby sám sebe mohl schválit, to znamená, aby uspokojil toho nejnáročnějšího, nejtvrďšího a nejneúplatnějšího soudce. Nikdo nepohrdal nesmiřitelněji než on poctami, výhodami, majetkem a onou slávou, kterou může umělcce tak snadno s nezávaznou blahovůlí zahrnout literát. Jízlivě se vysmíval těm, kdo osud svého díla vkládají do rukou úředních institucí, veřejného mínění nebo obchodních zájmů. Jako skutečnému věřícímu jde výlučně o Boha, v jehož očích nic neplatí úskoky, podvrhy, kalkuly, přihrávky, herecká gesta ani předstírání, zůstával neoblomný a neměnný, podřízený výhradně svrchované ideji, jakou choval o umění, jemuž se zasvětil. Ani dost málo mu nešlo o cokoli jiného než o to, co mohl sám ze sebe vydobýt nejstrmějšího.

(In: *Paul Valéry: Degas, tanec a kresba, Kovalam, Praha 1998, přel. Miloslav Žilina*)

FRANTIŠEK HALAS

Ženy v rouškách

(úryvek)

„Lidé jsou strašně znetvoření světlem“ – a kdo o tom může vědět víc než zkušenost malířova? Proto ty roušky? Snad proto! Ale nechtějme po umělci, aby po dokončené práci ještě vyvracel a staral se o naše dohady a nejistoty. A není konečně údivnou mocí umění, že vyvolává i to, co nezamýšlelo? Těch několik tváří rytých Bohdanem Lacinou jednotí ono hebké zakuklení, které pohlcuje tvrdost a rušivost světla příliš vtíravého. Zastření bylo provedeno s opatrností a váháním tak, že tušíte ještě teď chvění rydla, které je provádělo. Roušky jsou nadechlé a lze je spíše nazvat šřením, orosením, opýlením. A přece uhájily tvářím to nejskrytější, co je závětí každé, než maska hlíny ji zahálí navždy. Těch několik tváří vyplouvá ze dna smutku. Závislost jedné na druhé, tajemná závislost je zřejmá. Položeny na sebe, proluly by se v konečnou podobu tváře,

kteřou hledá malíř a kteřou po celý život hledáme i my. Bude malířovým osudem a snad jím už je. Tvář tváří. Tvář tváří. Příkladná umíněnost hledání a tajné znaky linií, kterými oblehl ty, které vám předkládá, jsou jen ukazateli dosažených cest.

(In: *Bohdan Lacina: Ženy v rouškách, Jelínek, edice Pečetě, sv. I., Frenštát pod Radhoštěm 1943*)

VASILIJ KANDINSKIJ

Vidět

Modrá, modrá se zvedla a padala.
Špičatá, tenká, hvízdla a cpala se dovnitř,
nepropíchla však.
Na všech nárožích to zadunělo.
Hnědohnědá uvízla zdánlivě na věky věkův.
Zdánlivě. Zdánlivě.
Víc doširoka rozpřáhni náruč.
Víc doširoka. Víc.
A tvář si přikryj rudým šátkem.
Možná, že ještě vůbec není posunutá:

jen ty ses posunul.

Bílý skok po bílém skoku.

A po tomto bílém skoku opět bílý skok.

A v tomto bílém skoku bílý skok. V každém bílém skoku bílý skok.

Není zrovna dobré, že nevidíš kal: v tom kalu to přece vězí.

Pročež i všechno začíná – – –

prásklo to.

PAUL KLEE

Sen

Vidím svůj dům: prázdný,
víno vypito,
řeka skopána,
mé nahé odňato –
epitaf vymazán.
Bílá na bílé.

(In: Haló, je tady vichr, vichřice, *Československý spisovatel, Praha 1969, přel. Ludvík Kundera*)

(Vybral Jan Suk)

ROZHOVOR

Příliš jasný smysl ruší temnou básníkovu duši

(Rozhovor s GUSTAVEM ERHARTEM)

Básník a esejista Gustav Erhart se narodil v Praze v roce 1951. Absolvoval Filosofickou fakultu University Karlovy, posledních třicet let je zaměstnaný jako archivář v České televizi. Knižně vydal básnické sbírky *Purgatorium* (Dauphin, Praha 1996), *Proudnice nenávratna* (Arbor Vitae, Praha 2000) a *Podvojná znamení* (Dauphin, Praha 2005). Je autorem desítek esejů věnovaných osobnostem výtvarného umění a literatury. Žije v Praze.

Číst tvoje básnické texty, to je jako dotýkat se skály: jsou sevřené, studené, zaryté do sebe. Chceš se vůbec s někým o to, co pišeš, dělit? Tedy se čtenářem, myslím...

Něco podobného mi říkalo již více lidí. Někdy to cítím i sám, ale to už je můj způsob vyjadřování. Nedokázal bych, a asi ani nechtěl psát jinak. Psaní je v podstatě jeden z mála stavů, kdy dokážu dosáhnout vnitřní sebekázně, plně se soustředit na myšlení, což je v dnešní době čím dále tím těžší. Někomu pomáhá útěk do přírody, mně stačí noční ticho a obloha nezraňovaná dnes už téměř všudypřítomnými umělými světly, táhnoucími se doširoka od města k městu. Z této potřeby pramení asi i příklon k „chladnému“, krystalicky pevnému a vážnému klasicismu, i když současně jsem se nikdy nevyhýbal ani jazykovému novátorství, kalambúrům a zkušel různě „hravé“ experimenty. Tato „moderní linie“, kterou jsem chápal neoddelitelně v kontextu se snahou o zachování maximální tvůrčí svobody mi ale nevydržela dlouho. Právě na tomto poli jsem začal najednou, někdy až tragicky, pocítovat rozpor s celkovým svým konzervativním založením a vrozenou skepsí k tzv. společenskému pokroku. Východisko z „neřešitelné“ situace mi poskytl až o dost později příklad amerického básníka T. S. Eliota. Po stránce náboženské konfese a pro společenské postoje, např. sympatie k britskému královskému trůnu, všeobecně považovaného za strnulého tradicionalistického konzervativce; po stránce formálních výbojů, zejména v poezii, za jednoho z největších průkopníků a nejodvážnějších badatelů. Pochopil jsem, že není nemožné tyto dva zdánlivě antagonismy spojit. Nevím jak daleko je to rozeznatelné v mých básních, vím ale že tato „symbioza“ nemá právě u nás mnoho stoupenců a pro mnohé čtenáře může být nepřijatelná. Slovo progres je stále, ve všech oblastech, spojováno jen s kladným znamínkem a jakákoliv paralaxa je vždy přinejmenším podezřelá.

Co tě dovedlo k psaní? Nešťastná láska, jak to tak bývá?

Ne, ta přišla až později. Myslím, že prvotním impulsem byl šok, zoufalost a beznadě, které jsme prožívali jako gymnaziální studenti koncem šedesátých let, po vpádu ruských vojsk. Tehdy mě k literatuře přivedl můj třídní profesor, germanista a rusista PhDr. Oldřich Novotný.

Fenomenální, dost ovšem bohémsky založený „předúnorový“ vzdělanec, kterému vděčím za to, že mě seznámil se jmény myslitelů, o kterých jsem neměl tušení a které jsme neměli pochopitelně ani zmínkou v učebních osnovách. Johan Huizinga, Oswald Spengler, hrabě Joseph de Maistre, N. J. Danilevskij nebo Ludwig Klages. Budu-li vzpomínat dále, nemohu vynechat ani Alexandra Bloka, Stephana George, Andreje Bělého, Oskara de Lubicz-Milosz, Vladislava Chodaseviče, dílo tehdy ještě popletenou módou nedotčeného Ladislava Klímy...

Co tě u poezie dodnes drží?

To je i pro mě samotného do jisté míry záhada. Psaní veršů cítuji jako svého druhu nutnost, kdy se dokážu, jak jsem již říkal, plně koncentrovat a eliminovat od sebe všechny okolní vlivy. Možná je v tom částečně kus jakési psychické terapie, stav mezi vnitřním klidem a podivným napětím vystřídaným úlevou, když mám pocit, že se báseň podařila. V žádném případě nechci zde ovšem mluvit o nějakém „vyšším transu“, o zkušenosti, jistě opravdové, takového Williama Blakea, který byl přesvědčen, že je pouhý zapisovatel a vlastním autorem jeho děl demiurg sídlící kdesi na nebesích. Poezie dokáže v symbolech „vyslovit nevyslovitelné“, a to v tak úsporném sevření, že tě při četbě velkých básníků někdy až zamrazí. Jako příklad za jiné si vezmi jen takového Shakespeara Richarda III.: Spojím se s černou beznadějí proti své duši. A sám sobě se stanu nepřitelem. No a konečně je to ten nikdy neustávající úžas nad krásou a možnostmi češtiny, jazyka, který třeba v botanickém názvosloví nemá, myslím, na světě sobě rovného. Zde bych se nerozpakoval hovořit o magii.

Kolik z toho, co svěřuješ papíru, je přímo z tebe, z tvého života?

Ta otázka mě trochu zaskočila, neodpovídá se mi na ni lehko. Před patnácti lety, po smrti mého otce, mě potkaly události, ze kterých jsem se dodnes nevzpamatoval. Netušil jsem, že můžou tak ublížit, podvést tě lidé nejbližší, dlouhá léta připravovaným a promyšleným skutkem nasměrovat tvůj život do řečiště, jehož směr nemůžeš ovlivnit a které potažmo poznamenává celou tvou rodinu. Nechci být konkrétnější, nomina sunt odiosa; dodám jenom, že právě tyto imponderabilie stojí nejednou v hlubokém pozadí mých veršů, vysloveny v „zaklínadlech“, a tím snad i trochu zbaveny své síly. Poezii stále chápu jako umění, které od nepaměti stálo v těsné blízkosti religiozity: básník a sacerdos byli jeden a týž.

Ostatně popovídej trochu o svém životě. Co jsi studoval, jakými zaměstnáními prošel?

Ale jen stručně. Po maturitě v roce 1969 jsem studoval několik semestrů novinářskou fakultu, odtud jsem však pro těžko snesitelné politické poměry a nepřetržitý tlak jistého všemocného partají dosazeného „kolegy“ přešel na fakultu filosofickou. K oněm začátkům mých vysokoškolských studií bych ještě rád dodal, že jsem na poslední chvíli stihl pracovat v redakci jediného cenzurou dosud nedotčeného časopi-

su Karlova universita, který pod vedením básníka a publicisty dra. Jaromíra Hořce dosáhl jako „interní“ list na jaře 1970 neuvěřitelného měsíčního nákladu cca 100 000 výtisků s nulovou remitendou. Záhy na to byl ovšem i on husákovskými normalizátory zastaven. Univerzitní studia jsem ukončil diplomovou prací o Josefu Čapkovi a posléze, v roce 1979, doktorátem... Genetickým založením jsem monarchista, konzervatívec a chceš-li i katolický „zpátečník“, sympatizující vždy spíše s francouzskou „reakcí“ (jako „černý feudál“ Barbey D'Aureville, kterého dodnes rád čtu) nebo s podunajskou c. a k. monarchií (jako haličský žid Josef Roth). Pokud jde o římskou církev, myslím si, že není třeba neustálých omluv, jako tomu bylo za doby zvěčnělého papeže Jana Pavla II., a vítám snahu kardinála Ratzingera, nynějšího Benedikta XVI., o dialog i s následníky monsignora Marcela Lefebvre. Myslím si, že kritika II. vatikánského koncilu vyslovená tímto arcibiskupem byla v mnohém oprávněná, především jeho vášnivý boj o zachování liturgické latiny – univerzálního nádherného jazyka, schopného přiblížit velká mystéria víry, která katolická církev, prakticky jako poslední z křesťanských církví, ještě zachovává.

Proč vlastně ty a poezie? Spojuješ si tenhle žánr s nějakým mýtem, který tě fascinuje? Bohem prokletý autor, vyděděnec z oficiálních literárních dějin, bohémský piják vína nebo absintu, například?

Ne, nehovořil bych o mýtu. Je to ale něco, co s ním má hodně společného. Poezie může, nebo lépe řečeno měla by být, svým způsobem druh modlitby, a nezáleží moc na tom, zda dojde k hluboké kajícínosti nebo až na samu hranici blasfémie (jako v případě Ivana Diviše). Vždyť jak napsal kdysi Leon Bloy „rouhání – toť modlitba zoufalcova“. Právě to, myslím věděli velmi dobře francouzští „prokletí básníci“, na které jsi narazil. Verlaine na jedné a třeba Baudelaire na druhé straně. Pokud jde o alkoholový nebo jiný stimulans, ten samozřejmě existuje; daň za něj je ale nejednou hrozná a kocovinové deprese často sotva snesitelné, i když to může znít jako fráze nebo otřelé klišé filistrů. Mám bohužel zkušenost, že často nad míru pijí lidé hypersenzitivní a vysoce inteligentní, básníci pochopitelně nevyjímaje. To je také jedno z tajemství poezie. Dovol mi připomenout Michela de Montaigne: střízlivý člověk marně klepe na dveře múz.

Kdo k tobě z těch, kteří psali před tebou, promlouvá?

Ach, těch je skutečně hodně a jsou různí. Mají však, jak jsem přesvědčen, vždy nějaký společný, jen těžko ovšem definovatelný vjem života pozemského i transcendentna. Chceš-li slyšet konkrétní jména, tak jsou to vedle zmíněných již francouzských básníků třeba ještě Albert Samain a Paul Valéry, trojice německy píšících básníků Trakl, Rilke, Celan, ruští symbolisté od Sologuba přes Anenského a Vjačeslava Ivanova až po Bloka; z našich pak zejména Reynek, Weiner, Halas, Palivec, Deml, Holan a Zahradníček. Vedle těchto mám ale rád i jiné, méně známé, jako byl Zahradníčkův vzdálený příbuzný Jan Dokulil, Zdeněk

Řezníček nebo František Daniel Merth, abychom zůstali toliko u básníků.

Věnuješ se taky literární a výtvarné esejistice, píšeš především o malířství přelomu 19. a 20. století. Proč zrovna tahle doba? A proč výtvarné umění?

Tě první jsem se doposavad věnoval bohužel daleko méně, větší studie jsem otiskl pouze o středověkém vlámském mystikovi Ruysbroeckovi Podivuhodném, polském dekadentním spisovateli Stanislawu Przybyszewském, švédské autorce antiutopického románu Kallocain Karin Boyeové, židovském básníku z Bukoviny Paulu Celanovi a Pieru Klossowském, bratrovi legendárního malíře Balthuse. Pokud jde o výtvarné umění, tam jsem byl „pilnější“ a větších studií jsem uveřejnil několik desítek. I když mě vždycky zajímala secesní estetika a s ní spojený fenomén „gesamtkunstwerku“, snaha o propojení jednotlivých uměleckých disciplín, psal jsem daleko více o umělcích pozdějších, zejména o německých expresionistech a malířích tzv. Pařížské školy v období mezi dvěma světovými válkami. Ta je poměrně i v cizině dosud ne zcela probádaný fenomén, na kterém tě fascinuje obrovský počet mimořádně talentovaných umělců z východní Evropy, bez kterých by tato škola prakticky nemohla existovat. Jsou v mnoha ohledech zajímavější, než stále znovu (i vydavatelsky) připomínání Chagallové, Picassové nebo Dalíové nebo dnes už i na tričkách vytištěný, jinak ovšem stále ohromující a skvělý Egon Schiele.

Podobá se přelom 20. a 21. století v něčem době před sto lety?

Jak by ne! Nikdo neví přesně proč, ale jakási tenze, neklid, nejistota a obavy jsou v těchto dobách vždycky intenzivnější a zjiřteněji pociťované. A příčiny nemusí mít vždy konkrétní podobu nebo důvod jako je tentokrát ptačí chřipka, oteplování planety, přírodní katastrofy, finanční fiaska státu, všeobecná metastáze korupce nebo islámský terorismus. V době fin de siècle zakladatel Moderní revue, kritik a básník Arnošt Procházka, v Almanachu secese na rok 1896 přímo napsal, že „konce století jsou si rovny; jsou vždy kalny a kolísavý“. Já osobně jsem přesvědčen, že ten „náš“ může být mnohem osudovější a tragičtější. Přes všestranný pokrok techniky a nových poznatků, třeba v přírodních vědách a lékařství, upadají zoufale disciplíny humanitní; všechno se rozvolňuje v postmoderním bahně všemožných pseudo, retro a neo stylů, všechno směřuje k totální absenci jistot a řádu. Málokdo to vystihl tak přesně jako Hannah Arendtová: „Snad nic tak radikálně odlišuje lidské masu současnosti od minulých století jako ztráta víry v poslední soud: ti nejhorší se přestali bát a ti nejlepší ztratili naději.“ To je možná ta dekadence nejryzejší, dekadence kat exochén.

Zajímá tě současné české umění, současná poezie?

Přiznám se ti, že ani moc ne. Vážil jsem si nedávno zesnulého malíře Václava Boštíka a sochaře Jiřího Seiferta, počítáme-li ty současné. Jinak mě pojí staré přátelství s Jiřím Načeradským, Rudolfem Němcem, Miloslavem Mouchou, Zbyškem Sionem, Jindřichem Zeithammlem

a Františkem Krčmářem, o kterém ale nikdo pořádně už dlouho neví, kde a zda vůbec žije. Jejich dílem jsem se zabýval podrobněji, psal jsem o nich, a poslední dva jmenovaní mi také ilustrovali básnické sbírky. Pokud jde pak o poezii, je to obdobné, i když zde jistě existují zcela mimořádné osobnosti, jako jsou podle mého soudu Zdeněk Hejda nebo Karel Zlín.

A někdo za hranicemi?

Jeden z posledních, kteří mě hlouběji zaujali, byl americký abstraktní expresionista rusko-židovského původu Philip Guston (zemřel 1980) a úžasný baskický sochař Eduardo Chillida, jehož skvělou výstavu jsem viděl v roce 2001 v Paříži. Bohužel krátce po ní zemřel. Z moderní cizí poezie jsem měl a stále mám nejsilnější zážitek z básní Sylvie Plathové, která ovšem spáchala sebevraždu již v roce 1963. Jsem přesvědčen, že nic silnějšího, bezprostředního a tak drsně autentického, alespoň ve světě ženského básnictví, nebylo a není.

Komu ses coby esejista ještě věnoval?

Snad bych mohl ještě připomenout secesní kresliře Richarda Teschnera, Alfreda Kubina a Heinricha Vogelera, zajímavé osobnosti stylu art deco: Ertého, Tamaru de Lempickou a Romaine Brooksovou, expresionisty Maxe Beckmanna, Lazara Segalla a Alexeje Jawlenského, příslušníky Pařížské školy Michela Kikoine, Julese Pascina a Keese van Dongena nebo surrealistické malíře jako byli René Magritte, Meret Oppenheimová, Leonor Finiová, Viktor Brauner, Georges Alexandre Malkine či Leonora Carringtonová, manželka Maxe Ernsta, která snad dosud ještě žije kdesi v Mexiku.

Odkud čerpáš informace pro své texty? Jezdíš přímo na místo, abys ty věci viděl na vlastní oči, anebo hledáš po knihovnách a na internetu?

Měl jsem to štěstí, že jsem mohl být v posledních letech (i když po každé jen krátce) mnohokrát v Paříži, a tam je vždycky něco, co stojí za vidění. Navštívil jsem některé mimořádné výstavy umělců, kteří v našich galeriích nejsou zastoupeni (Jean Hélion, Mark Rothko) a ani odborná zahraniční literatura o nich není nikterak početná. Byl jsem mimo jiné také v Estonsku, kde jsem se podílel na výběru kolekce, složené z děl umělců tamní meziválečné avantgardy a připravoval si podklady pro doprovodný katalog. Výstava proběhla minulý rok v Českém Krumlově a svým rozsahem byla myslím naprosto ojedinělá i v kontextu celé evropské moderny. Všechny tyto zahraniční výjezdy musím ovšem pořádat pouze v rámci své dovolené, současné zaměstnání v archivu České televize mi je pochopitelně nikterak neumožňuje... Vedle potřebných údajů a katalogů hledám nutné informace zejména v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea, něco i v Klementinu nebo v knihovnách přátel, z nichž někteří mají například dnes již zcela nedostupné dobové revue, časopisy nebo knihy, které tyto instituce nevlastní. Pokud jde o internet, samozřejmě se mu nevyhýbám; někdy tam opravdu najdeš něco, co nikde jinde není. Hodnověrnost je ovšem

nejednou sporná, a tak mi toto zařízení většinou slouží jen pro základní orientaci jak pátrat dále, pro doplnění či ověření si potřebných dat.

Vraťme se ještě k tvojí poezii: V jedné básni píšeš „za slovy pravda / nikdy v nich“ – co s tím dělat? Má pak smysl vůbec psát, ať už poezii, nebo studie, když je to všechno faleš?

Jsem v pokušení ti odpovědět, že je to pouhý obraz postavený na básnické licenci, který není možné brát doslova. Bylo by to však povrchní a nepřesné. Já si skutečně myslím, že všechno na tomto světě má nějaký skrytý smysl a význam, který nám bude jednou, snad na věčnosti, sdělen. Nemusí to být hned největší tajemství ležící v polaritě život-smrt, ale i různá zřetězení všemožných, často absurdních událostí nebo náhodných setkání, která přicházejí zcela nečekaně, a nejednou i proti duchu kauzální logiky. Proč tomu tak je, nevím, tuto saiskou roušku nedokážu odhrnout, ba ani maličko poodhrnout, což ale umí asi málokdo. Sub specie aeternitatis, z hlediska věčnosti, je tedy nepochybně jedno, zda píšeš nebo nepíšeš. Pro mě osobně je to ale, jak jsem již podotkl, nutnost a v jistých chvílích až nezbytná potřeba. Řekne-li nebo napoví-li tato poezie něco i někomu jinému, mohu být jistě rád a potěšen. Protože s nějakým větším publikem nebudu moci nikdy počítat, s trochou neskromnosti si dovolím přivlastnit slova dramatika Jaroslava Hilberta z kterého jeho knižní dedikace: my básníci si spolu rozumíme a pro jiného já to stejně nepiši. Podobně je to i s ostatními mými pracemi. Vždy mě zajímali osobnosti výjimečné, stojící mimo masu a nepodléhající dobovému vkusu; osobnosti vzdálené širokému davu, svojí tvorbou srozumitelní jen těm, se kterými sdíleli společné nebo alespoň blízké duchovní niveau. To není snobismus ani nadutost vlastní tolika dnešním parvenu. Možná trochu i obranný mechanismus.

Proč každý z tvých titulů začíná písmenem „p“? To je nějaká kabalistická hra?

Tady, promiň, ti příliš neodpovím. Možná proto, že i poezie s velkým „p“ začíná tímto písmenkem? Skutečností zůstává, že si tohoto faktu všiml již literární kritik Mojmir Trávníček v recenzi knížky *Podpurná tícha* a že i moje poslední rozepsaná sbírka nese název *Podél Pyrifletetonu*. Ostatně, jak kdysi psal Stéphane Mallarmé, další z mých velkých literárních lásek, příliš jasný smysl ruší / temnou básníkovu duši...

A proč tvoje básnické sbírky nejsou nikde k dostání? Skoro jako by ses skrýval...

Máš skutečně pravdu, že ta pětice mých dosud vydaných sbírek se skoro nikde v knihkupectvích neobjevuje. Důvod je ovšem jiný než ten, že bych se nějak před čtenáři „ukrýval“. U první knížky *Purgatorium*, která vyšla v roce 1996 v nakladatelství Dauphin v počtu asi 250 výtisků, se převážný počet kusů kdesi ztratil nebo snad byl skartován za nejasných okolností, nejspíše vinou špatně fungující tehdejší distribuční služby. Tak mi to bylo alespoň řečeno, když jsem sám chtěl ještě po

časem jeden výtisk dokoupit. Knížku *Proudnice nenávratna* vydalo nakladatelství Arbor vitae v roce 2000. Ta měla náklad 200 číslovaných výtisků a byla doprovázena originálními dřevoryty Jindry Zeithamm-la. Bibliofilské úpravě odpovídala i cena kolem 500 Kč, a tak si myslím, že se knihkupci ani nepokoušeli ji do svých prodejen získat. V jejich neopodstatněných představách by se asi jen těžko za tuto cenu prodala a zbytečně by jim na pultech zabírala místo. *Podpurná ticha* vydal jako svůj privátní tisk v edici Slza Martin Dyrynk o dva roky později, v podstatě jen pro okruh svých přátel, čemuž odpovídal i počet padesáti vtištěných exemplářů. Průniky prázdňem byly otištěny jako příloha v literárním obydlení Tvar (6/2004) a poslední knížku *Podvojná znamení* vydal, díky velkorosé podpoře knížete z Lobkowicz, opět Daniel Podhradský ve svém nakladatelství Dauphin loňského roku. Ta měla náklad 300 výtisků a převzala i některé verše ze dvou knížek předchozích.

Podobně skrytou aktivitou je tvoje působení ve Spolku českých bibliofilů. Co je jeho smyslem? A co máš ty ve Spolku na starost?

Do Spolku českých bibliofilů mě začátkem 80. let minulého století přivedl přítel Martin Svatoš, který tehdy působil v redakci jeho časopisu Zprávy. Vycházely jako neprodejný členský věstník čtyřikrát ročně v malém nákladu a bylo možné zde otisknout texty, které by nikde jinde neunikly bdělému oku komunistické cenzury. Uvítal jsem možnost zde publikovat, už i proto, že mi tady nikdo nezasahoval do rukopisu, „neexpurgoval“ ho a nevyškrtával nebo nekrátil doprovodný poznámkový aparát, což ani dnes není zcela samozřejmé. Spolek českých bibliofilů, milovníků krásné nízkonákladové knihy na ručním papíře s raritní výzdobou, byl založen v roce 1908 a jako zážrakem trvá dodnes, přeživ i takové doby, jako byla raná léta padesátá, čas dokonalého zglajšaltování a všeobecně pokleslého vkusu budovatelů „nových lepších zítřků“. V roce 1998 jsem zde, v počtu 126 výtisků, vydal delší studii *Pierot Messalinou uhranutý*, o anglickém kreslíři Aubrey Beard-sleyovi (1872–1898) s několika mezotintami Kryštofa Krejčí, a loňského roku připravil, spolu s mladým bohemistou Karlem Kolaříkem, do tisku verše básničky Army Geisslové (1855–1914), uhrančivé předchůdkyně českých dekadentů, jejíž dílo, ve své době zcela nepochopěné, nemá obdoby. Knížka nese název *Propast*, podle pátého nej kvalitnějšího oddílu její sbírky *Immortelly*, vydané v kompletu jen jednou, a to v roce 1879.

(Rozhovor připravil Radim Kopáč)

VLADIMÍR NOVOTNÝ / Pouť za symboly verbální krajiny

(Gustav Erhart: Podvojná znamení. Dauphin, Praha 2005, 82 strany, náklad a prodejní cena neuvedeny.)

Básnické texty Gustava Erharta (nar. 1951), seskupené v jeho třetí sbírce *Podvojná znamení* (ale nejen v ní), představují v přítomné české poezii záměrně disonantní akord: vnášejí totiž do ní polohu sofismatickou, rovinu filosofické kontemplace a v neposlední řadě těž novodekadentní orientaci na bohémsky blazeované prožívání vlastní existence jako opusu poetického. Pak není divu, že zde chybí rutinní citové reflexe, všelijaké hrátky jazykové a stylové a především jakékoli objevování objeveného. Erhart básník nemusí nic objevovat, básnickou kulturu zvláště přelomu 19. a 20. století a poté surreálných výbojů má hluboko zažitou, přímo vrostlou do dřevě poetického meditování, a proto může být přesvědčen o dovršenosti či završenosti poetického tvoření a vůbec poslání poezie jako takové.

Vpravdě, jak tvůrce míní, není již co objevovat, proto stačí zůstat v objeveném, prokazovat prostřednictvím gest téměř rozmarných literární kultivovanost a obeznamenost s uměním básnictví – a také se na jeho poli pohybovat se znalostí stavu věcí, a potom buď se smyslem pro dynamický chaos, anebo s citem pro apollinský řád. Gustav Erhart jednoznačně míří k druhému pólu, žije však v době postmoderní, jež se mu zjevně příčí – a proto je autorovo vědomí estetického řádu naprosto přirozeně prostoupeno dílem sarkasmaty, které tam i onde osvědčují svou bytostnou uštěpačnost, dílem lapidárními rozpravami, jež textům propůjčují v prvé řadě aforističnost. A z toho neméně přirozeně vyplývá i postoj básníka: Zříme tvůrce mírně i nemírně disgustovaného, připomínajícího jakoby věru jenom en passant určité pravdy o životě a umění, resp. určitou všednodenní enigmatičnost života a umění. A počínajícího si tak s elegantní nonšalantností umělce veršopravce pythického.

Nikoli náhodou je dosavadní Erhartova básnická tvorba v literárních kruzích přijímána s nemalým uznáním. Tato slova však neplatí bez výjimky a nelze říci, že by toto uznání bylo vždy doprovázeno těž patřičným porozuměním. Navíc je Gustav Erhart možná známější jako autor několika vynikajících literárních studií (zejména o dekadenci, o surrealismu atp.) a knižních doslovů, jakož i četných erudovaných statí o moderním výtvarném umění, zatímco jeho poezie zůstává do určité míry v nezaslouženém ústraní. Autorovi se (aspoň prozatím!) stalo osudným, že jako poeta debutoval poměrně pozdě, tj. až v pětadvaceti, přičemž své texty publikoval v malých, byť renomovaných nakladatelstvích (Dauphin, Arbor Vitae). Nicméně stojí za to zdůraznit, že nevelká kritická reflexe autorových knih veršů byla velice uznalá a vévodil jí respekt k básnickově erudici a jeho sofistikovanému básnictví.

Určitá nezakotvenost Erhartova tvůrčího naturelu v soudobé české

poezii, což stvrzuje i jeho nejnovější sbírka, je dána i tím, že tento umělec, jak jsme se již zmínili, není reprezentantem ni vyznavačem soudobé postmoderny, spíše právě naopak. Řadí se k jejím odpůrcům, vždy a znovu sází na klasický kontext celku básně i jednotlivého verše, usiluje o tvůrčí spojnice směřující k dekadenci, k novoklasicismu, k podnětům dávné moderny, jistěže v jeho podání reflektovaným z přítomného pohledu tvůrce kulturněhistoricky nanejvýš, ba výsostně poučeného. Tento důraz na dávnou apollinskou symbiózu v rozmezí poetického textu má jeden důležitý důsledek: Erhartovy básně nestárnou, ani ty dřívější, ani ty nynější, nepodléhají dobovým módám a ztělesňují kultivovanou estetickou tradici umění poezie.

Čemu však naopak podléhají a co naopak neztělesňují, ba ocitají se s tím v příkrém rozporu? Nuže, s fenoménem nikoli postmoderním, nýbrž s úkazem data mnohem staršího, jež můžeme pojmenovat sine ira et studio jako nakladatelský šlendrián. Zrekapitulujme si tudíž, pouze z nezbytí, základní fakta: Gustav Erhart vydal v roce 2002 básnickou bibliofilii s názvem *Podpurná ticha* – a tyto texty tvoří první oddíl nyní vydané sbírky. Jiný soubor jeho básní nazvaný *Průniky prázdňem* předloni vyšel v příloze Tvary literárního obydlení Tvar – a tak se nazývá i druhý oddíl námi recenzované sbírky. S kapkou slomkovské pedanterie se pozastavme ještě nad tím, že do tohoto druhého oddílu byly přičleněny též poznámky a vysvětlivky (nezačínají ovšem na s. 70, jak stojí v obsahu, nýbrž na s. 71) vztahující se k celé sbírce, jakož i sám obsah, o kterém se v Obsahu na s. 81 dočteme, že začíná na s. 71, ačkoli je na stranách 79 až 81.

Passons, chybička se vloučí. Co je však chyba velechyba, kterou možno považovat za unikátní událost, žel pseudoudálost v dějinách českého nakladatelování, je skutečnost sběhnuvší se v Dauphinu, že totiž v tiráži je uveden jiný název sbírky než na jejím hřbetu a na titulním listě. Takže: jak se ta sbírka vlastně jmenuje? Podle letitých zvyklostí rozhoduje název v tiráži, a potom by měl správný název znít *Průniky prázdňem*, neboť takhle to tam stojí psáno, nikoli tedy *Podvojná znamení*, což je název „zastřešující“ oba uvedené oddíly. Doslov v tomto knižním titulu nenajdeme, v tiráži není zmínka o tom, že titul vychází v edici Česká slova, zato se nad copyrightem obeznámíme s bizarní, kurzívou vytištěnou reklamní sentencí, která všem milovníkům poezie a její krásy zvěstuje pravdu nejpravdivější: „Křimické zelí – zelí jedna báseň.“

Sic. Tato sentence jistě nevěšela z básnického kadlubu Erhartova, a proto netřeba nabízet tvrzení opačné, že by něčí básně byly jedním zelím. Jde spíše o truchlivé konstatování, jaképak to redakční smutnohry obklopují vydání textů filosoficky podpurných, těchto Erhartových mnohdy pythických laděných básnických strof! Vždyť ty v přítomném poetickém kontextu tvoří svěbytné verbální krajiny, v nichž na nás, nepamětlivce, z četných stran houká „zlolajná sůva paměti“ a na čtenáře odvyklé myšlení v symbolech odevšud doléhají symboly včleněné do nevtíravých aluzí, do vzdělaneckých reminiscencí, do minirozprav, které jsou důrazným fragmentem poznání. Celá Erhartova sbírka

je vsutku podvojným znamením sui generis: Nutno ji vnímat nikoli jako „zášeřinu starců“, ale jako zmíněnou sofistikovanou, všestranně kultivovanou poezii sice „zdráhavě vyslovovanou“, nicméně takovou, která „napořád hoří do paměti“. A k tomu podvojně.

EVŽEN PĚNKAVA / Maluje Sulek jak Kosatík píše?

(Pavel Kosatík: Sulek maluje. Host, Brno 2005, 264 strany, náklad a prodejní cena neuvedeny.)

Jen stěží může být na počátku něco jiného než konstatování, že **Pa-vel Kosatík** (nar. 1962 v Boskovicích) po sérii biografických knih, jejichž protagonisty byli převážně politikové nebo kumštýři s novější politikou bytostně spjatí (Ferdinand Peroutka, Pavel Kohout), natotata změnil tematický kurs a po publikaci s emblematickým názvem *Gotwaldovi muži* (2004, spoluautorem byl historik Karel Kaplan) nyní knižně uveřejnil – výtvarnou monografii! Věnoval ji malíři, který měl za posledních dvaadvacet let všehovšudy jednu jedinou výstavu v Praze a dokonce ani jednu v Brně, Ostravě či jiných větších městech, což nemusí zcela nic vypovídat o jeho kvalitách či nekvalitách, ale o tvůrčově „mediálním“ ratingu – Svatopluku Sulkovi (nar. 1921 v Táboře). A na záložce knihy nazvané *Sulek maluje* se dočítáme lapidární definici Kosatíkovy monografie: „Tématem této knihy je lidská svoboda.“

To sice zní krásně, možná nadmíru překrásně, signalizuje to však rovněž nemalé otázky, které možná nebudou a ani nemají být zodpovězeny, například: Může být tématem výtvarné monografie tak filosoficky nepřeborný pojem jako lidská svoboda? A pokud ano, nedojde přitom nebo nedochází přitom k transformaci žánru knihy kupříkladu směrem k chtěné či nechtěné apologii tvůrce a jeho tvorby, tj. k nekritickému posouzení jeho prací, v nichž rozpoznáme i „lidskou svobodu“, nikoli už estetickou svěbytnost? Čili, ruku na srdce, stále víc k něčemu, co striktně vzato pak není klasickou výtvarnou monografií, ačkoli v ní na první pohled nechybějí její formální znaky, zvláště lineární řazené hodnotící informace o umělcově životě a díle?

Věru: Není kategorie „lidské svobody“ příliš povšechná? Nedá se v mnoha aspektech bez sebemenších problémů použít či vztáhnout také na řadu jiných výtvarníků, kteří se k naplnění své svobodnosti propracovávali nebo prodírali s podstatně většími obtížemi než Sulek, mj. i těch, o nichž se Kosatík ve své knize zmiňuje? A především: Lze se spolehnout na to, že pisatel monografie nebo biografické práce s kunsthistorickými ambicemi má srovnatelně úctyhodné odborné zázemí a vykazuje se důkladnými (nejenom faktografickými) znalostmi vývoje českého a moderního výtvarného umění, čili atributy, jaké předtím vícekrát prokázal ve svých biografických vhladech do sféry české politiky či vůbec do české moderní společnosti? Neboli: Není jeho obraz malíře Svatopluka Sulka méně kunsthistorický a více publicis-

tický? Nejde o kontradikci mezi živostí podání a profesionální zakotveností?

Ale samozřejmě: Nesmírná zásluha Kosatíkovy výtvarné biografie (též takto můžeme z žánrového hlediska pojmenovat jeho publikaci) tkví v prostém faktu, že věnoval tolik prostoru umělci, který v širších kruzích je sice dozajista znám, jiní malíři jsou však takřkajíc daleko známější. K Sulkovi se už dlouho váží letité přídomky jako „malíř Prahy“ (a Kosatíkovo srovnání s analogickým zacílením Karla Chaby je více než patřičné, i když Chaba je evidentně naivističtější, Sulek naopak zřetelně legérovštější) či „malíř moře“, přičemž tyto přídomky by se daly rozšířit, zvláště s přihlédnutím k pozdní umělcově tvorbě. Jisté meritum nabízejících se námitek lze shledávat právě v určitém Kosatíkově podcenění nejen tuzemského, ale i cizozemského kontextu moderního výtvarného umění: Už například pojetí Sulkova uměleckého naturelu jako naivistického může vyvolávat značný podiv, zvláště když se při výkladu soustavně zdůrazňuje jeho protichůdné, věru pouze krátkodobé, poválečné legérovské pařížské školení.

To je sice argument jako hrom, leč jest zde i domácí tradice, zvláště avantgardních výbojů let dvacátých, ať už máme na mysli kupříkladu Josefa Čapka nebo Emila Fillu. A zcela určitě si nepřejeme nikoho mentorovat, leč mluví-li se o „lidské svobodě“ v souvislosti se Sulkovou generací, jejím synonymem je pak mnohem více umělcův vrstevník a leckdy i souputník Bohdan Kopecký, jehož jedinečné tvůrčí vidění – kapka polemiky neuškodí – se jeví být výrazně původnější a svébytnější než Sulkovo. Jistěže jde o jiný svět a je to nestejný kumštýř, nicméně též z tohoto nahodilého srovnání se nabízí předběžný závěr, že těžiště Kosatíkovy knihy spočívá spíše v jejím celkovém holdu autorově osobnosti než v pokoušení se o kunsthistorickou interpretaci (tedy se znalostí celého spektra dalších estetických souřadnic) díla jednoho malíře solitéra, jehož bohémský život se nepochybně stal lákavou zámlinkou k sepsání monografie nebo biografie – publikace, na kterou jiní výtvarníci čekají marně.

Pavel Kosatík ani v nejmenším nenáleží k sortě žurnalistů, kteří se zálibně nimrávají v soukromí proslulých osobností, i když také on o nich tak často píše, ovšem bohém Sulek mu štědře nabízí celé pře-hrše příležitostí, aby pikareskní složky malířova charakteru či některé jeho životní kuriozity vyzvedával z určitého zapomnění, poněvadž jinak by pojmání umělcovy osoby a vůbec Sulkovo chápání „lidské svobody“ bylo o poznání méně čitelné a ilustrativní. Posléze se před našimi zraky vyrýsuje podivuhodný růženec faktů a událostí: nejprve Sulkovo dětství na Slovensku a na „Podkarpanď“, za protektorátu, kdy bratr putoval do nacistického koncentráku, několikadenní ukrývání tajemného muže, z něhož se pak vyklubal hrdinný parašutista a atentátník Josef Valčík...

A hned po válce hladový pobyt v Paříži, manželství s mladou španělskou anarchistkou, která uprchla před Frankem do Paříže a posléze odjela se Sulkem do Prahy, aby se po patnácti letech zase vrátila na Západ (tak trochu prchajíc před Sulkem), výtvarnická studia na AVU

doprovázená zpěvem revolučních písní (Sulek moc nezpíval, zato moc rád po společnicích házel zmuchlané papírové kuličky) – a pak život plný žen (dvě z nich pojal kumštýř v pomýlení za manželky) a ještě víc oplývající hospodami a hospůdkami. Až před svými šedesátinami nachází malíř pozdní venkovské tuskulum v jižních Čechách a maluje mj. monumentální ženštiny, leč z těch žádnou v publikaci neuvidíte, ač jinak je tu obrazový výběr široký a reprezentativní.

Někde však vize malíře Sulka jako tuzemské inkarnace „lidské svobody“ Pavla Kosatíka okouzlí do té míry, že popustí uzdu i výrazové kázně a z dokumentárního eseje šemikovským skokem upadá do dosti plytké fejetonističnosti: například když nám vypráví, jak má vypadat správný muž: „má z něho vzařovat klidná síla, má působit stálým a neměnným, možná i trochu preventivně podmračeným dojmem“ – přesně tak prý Sulek působil na své okolí. Pak ještě autor cosi obecně utrousí o „skutečných vnitřních silách“, které ale tvůrce „nakonec patrně zavedou úplně jinak“, a dodává, že malířova zobrazení života na rozhraní moře a souše mj. znamenají, že se taktéž on, tj. Sulek Svato-pluk, přičlenil k životu jako „nekonečnému, věčnému smyslu a principu“, že se přiřadil k této věčnosti, což je „pro muže a tvůrce nikoli špatné vysvětlení“. Pavel Kosatík je právník a pisatel skvělých biografických děl, nikoli filosof, budiž tedy; co však ženy, najmě ženy tvůrkyně: ty se nepřiřazují k věčnosti? Nebude to s estetickými a filosofickými souvislostmi díla umělců vyrovnávajících se s dědictvím naivismu a expresivního kubismu přece jenom krapet ošemetnější? Zvláště když je skutečné vnitřní síly, ty mršky už drahý čas známé z dějin umění, tak často a tak zlotřile nakonec patrně zavedou úplně jinak?

A tak nepřekonávejme pokušení znovu si připomenout otázku položenou v titulku tohoto zamyšlení: Kosatík píše o Sulkovi notně pěkně, je jím vůči hledě uhranut, leč tvoří malíř opravdu tak, jak o něm publicista píše? Nejde ve skutečnosti o kumštýře ani prvořadého, ani druhořadého, nýbrž povýtce o tvůrce na rozhraní moře a souše, který v nás může vyvolávat respekt, nikoli však obdiv? Kosatík ve své výtvarnické biografii udělal všechno, ba snad i víc než všechno, abychom i prizmatem jeho vlastního vidění na umělce takhle pohlíželi a pocítili k jeho lidské osobnosti obdiv. Co se týče Sulkovy tvůrčí osobnosti, tam asi přesto zůstaneme pouze u respektu. Kosatík totiž, málo platné, není kunsthistorik, pronáší bludy a ani nemrkne (tvrdí třeba, že skutečná příroda nezná čáru – a co čára příboje?), zbytečně prská na vědecké práce (prý i když nauku zvládneme, není nám to nic platné – jak komu, jak komu!), bývá ve svých výkladech malířství neutěšeně konvenční a i v exkurzích do literatury prozrazuje nemilé nezalosti. Na druhé straně se jeho kniha výtečně čte a její populární ladění se stává naopak autorovým trumfem. Co na tom, že Sulkovo malování se dá hodnotit i zhola jinak než takto.

JAN NEJEDLÝ / Zátíší s přízraky

(*Emil Bok: Šimonka. Trigon, Praha 2005, 34 strany, náklad a cena neuvedeny.*)

V básníku **Emilu Bokovi** (1925) se probudila poezie v nezvykle pozdním věku, zato však s o to větší intenzitou. Prvotinu vydal v roce 1998, ve svých dvaasedmdesáti letech; po sbírkách *Zima s rybími prsty*, *Prérie*, *Zahrady* a *Jedy blaženosti* přichází nyní s pátým opusem nazvaným *Šimonka*.

Svazek obsahuje třiapadesát básní z průběhu 90. let rozvržených do třech oddílů: Nesouvislá pozůstalost (1993–1996), Intermezzo paní Valérie (1993–1996) a Ženy v ohradě (1997). Kniha má podlouhlý formát, takže básně jsou v ní řazeny vždy tři na jedné stránce, což poněkud ubírá prostor k jejich „dýchání“, k rozklenutí potřebného ticha či pauzy za básní. Každý oddíl doprovází ilustrace Jana Hýska; jde o vkusné a osobité kreace, v nichž však neshledávám bytostnější spojení s Bokovou poetikou – podle mého by mohly provázet jakýkoli jiný svazek imaginativní poezie. Konečně ještě zbývá zmínit se o obálce: jednoduchá typografie, tmavá modř i výrazně strukturovaný papír vzdáleně upomenou na první torstovské svazky básní... A to je myslím vše, co lze s klidným svědomím o nové sbírce Emila Boka napsat: spočítat básně, zaznamenat datace, popsat obal, hřbet a rozvrh stran. Jakékoli další referování je čirá subjektivní impresé.

Nuže, pocit uhranutí už není tak intenzivní jako u první přečtené knížky (v mém případě Jedy blaženosti). Ale není divu: Vždyť jde o další variaci na klasické bokovské téma. Opět se tu v různých proměnách zjevují přízračné ženy, doslova „přízraky melancholie“. Jejich „rozmaččené snímky“ či několika tahy načrtnuté portréty (většinou si báseň vystačí se dvěma větami) tentokrát tlumí erotickou linku, i když podprahově v textu stále dří „tolik temných žádostí“. Šimonka z titulu knihy, ač vplouvá do básní už jako zesnulá, se zdá být reálnější než poněkud teatrální paní Valérie, jinak básníková múza nejvěrnější. „Šimonka zemřela při druhém dítěti...“ – tak krutě osudový půdorys má tentokrát autorův „nadrealismus“ paměti.

Emil Bok totiž opět zpřítomňuje zaniklý svět; z úlomků, které zbyly, odečítá dávné příběhy podbarvené různými náladami a vůněmi. Nejde o uplakané vzpomínání: Tvůrce nalezl své výsostné básnické teritorium na pomyslné hranici mezi vzpomínkou, snem a smrtí: „V plechovce / ve voňavém koření / spí / usušená žena. / Přicházejí / nahnědlé přízraky / melancholie.“ (Krásné zátíší). Někdy autorovi stačí vyměnit jediné slovo z obvyklého režimu řeči, aby vznikl magický text: „V opuštěném kupé / ženské tělo, / zapomenuté / na sedadle. / Za oknem / bez povšimnutí / mijejí / opožděná nástupiště.“ (V prázdném vlaku). Podobně jemnou sémantickou rošádu lze zaznamenat v básni Ztišení: „Za zimní zahradou / povrzává zapomenutý vůz. / Budeme vychutnávat / praskot nicoty. / Paní Valérie chvatně odnáší / mísu s kostmi / zbylými po sladkostech.“

A zas a znovu mne překvapuje, jak autor dokáže dát nový lesk omšelym básnickým relikviím (viz brýčky, lampy, soumraky, podzimní večery, spící zahrady...). Jako by při vstupu do poetického vetešnictví zavádil tvůrce ramenem o žárovku, která se rozhoupe a nasvěcuje celou místnost jinak, trhaně, v záblescích, takže už nevidíme haraburdí, ale stíny a odlesky zvláštních výjevů...

Tolik tedy hrst impresí k četbě třiapadesáti básní Emila Boka uzavřených v tmavě modré obálce s výsuvnými chlopněmi, které se po rozvěvení – což nelze popřít – podobají křídílům.

RADIM KOPÁČ / Zvlášť prudké potoky... Nad sbírkami poezie Aleny Nádvorníkové a Pavla Petra

(*Alena Nádvorníková: Sopy a tratě, Arbor vitae 2006; Pavel Petr: Řeckořím, Větrné mlýny, Brno 2006*)

Dva roky po bilingvním výboru z dosavadního díla, které pod titulem *Anebo ne / Ou bien non* vydalo pražské nakladatelství Fra, přichází básnířka **Alena Nádvorníková** (1942) s novou, v řadě osmou knížkou – sbírkou *Sopy a tratě* (Arbor Vitae), doprovobenou, tak jak tomu bylo i v jejich předchozích publikacích, vlastní ilustrací: zde konkrétně zářivě barevným pastelem na místě frontispisu, abstraktním, skoro mytickým „dýchajícím“ výjevem, v němž lze číst obří dýmající lulkou, zažihající korunu žluto-rudého stromu-oblaku. Výjev sice zahrnuje jen základní, skoro geometricky přesné tvary, ani barevná konstelace není provokující tak, jako třeba na plátnech expresionistů, ale do sítí epitet se tento obraz zachytává jen obtížně; čtenář se k němu při pročítání sbírky bezděčně vrací, aby se ho pokusil zhlédnout jinými očima, aby znovu spočinul na jeho iracionálním punktu, temném kruhovitém otvoru, z jehož hlubin vzlínají žhavé přerušované paprsky. Jaká zpráva, v jakém kódu, od koho a komu se tu předává?

Alena Nádvorníková je i v nové sbírce básnířkou ostrých hran, autorkou artistní, intelektualizované dikce, opakem oblého a lyrického, v citech rozlitého a romantizujícího Vítězslava Nezvala, jenž jí otvíral cesty jak k poetismu, o jehož výtvarných projevech psala svoji diplomní práci na olomoucké Universitě Palackého, tak k surrealismu, který je pro ni dodnes určujícím úhlem pohledu na umění i samotný život. Její verš je přísný a odměřený, obrácený dovnitř a ke světu zády – vždyť „za okny vrazi / mi píšou dopis“, a tak „nenut mě dýchat za keřem podsvětí / vanutí z držav / a dej mi pokoj, laskavě“. Skoro sadistické deformace v rovině slov, veršů i slok, které známe již z předchozích sbírek, stejně jako s gustem aktualizované archaismy a užívání odborné terminologie nicméně, zdá se nám, koření v bezděčnosti, v psychických automatismech, snové obraznosti a logice, čili ve „snivém kouří“. Snad odtud, z individuálních tvůrčích hlubin, pronikají do textů *Sopek*

a *tratí* záblesky rýmu a záliba v souzvuku slov, resp. v echolalickém rozvíjení verše („... proměna v domněnce stává / zepředu ruměnc“).

Strach z dějin, které letí za oknem, permanentní pobývání „v jakési trýzni“, stejně jako nechut k dialogickému rozevření textů, tedy ke sdílení sebe s někým druhým, tak pomyslně vyvažuje ženská touha po harmonii, ochota na moment nadzvednout svůj obranný krunýř a nechat čtenáře zahlédnout své bytí jen v mžiku rozmazané torzo. V některých pasážích knížky básnický subjekt „zařizuje, zakřivuje / se směrem ven“, a v tu ránu „hravě zní jakákoliv výstraha“: do textu vpadne komika („Za ohradou / spadl pták tváří / do zeleně“) a rozvine-li autorčin obraz, pak po chladné bělobě rozbitého porcelánu kdesi pod stolem náhle steče několik konejšivých tónů hudby. Paradox nebo alespoň střídavé dotýkání se těchto dvou břehů je Aleně Nádvorňkové vlastní nejen v tónu celé knížky, zasazené pozoruhodně uprtně mimo čas a prostor, ale i v konkrétních verších („stmívá se, je poledne“, „je ráno, zatmít“, „ve večeradle / dav obědvá, snídá“, „přihořívá, je mráz“); a prosákne-li přece jen do textu třeba rodné místo, jímž protéká řeka Bečva, pak je hbitě denuncováno malým počátečním písmenem.

Tedy kudy příště, když z jednoho kraje zní báseň, která dala sbírce titul, čili text příznačně nazvaný Ano, osm versů zatížených na autorku nevidanou smyslovostí, ba otevřeným erotismem, a z druhého kraje doléhají verše, jež knížku uzavírají: „asi / se jistě děje třeba / dost možná, snad / někde dějí / blbci...“? Čili: pootevřená smyslovost, nebo vlastní svět dál úpěnlivě zamykaný a pečlivě skrývaný před všemožnými blbci? Ještě že Sopky a tratě nejsou poezií na jedno ani na dvě přečtení...

II

Jedenáctá knížka zlínského básníka **Pavla Petra** (1969) jako by oživovala půl roku neexistující brněnský Petrov: skladba *Řeckořím*, vydaná pod hlavičkou nakladatelství Větrné mlýny, navazuje na Petrův dva roky starý titul *S tebou tmavé louky roztroušených ostrovů*, a to tak těsně, že přejímá jeho, čili petrovskou grafickou úpravu. Ostatně i první knížky vydané v novém podniku Pluháčka-Reinera zachovávají jak těhož grafického úpravce (Bedřich Vémola), tak stejnou vizáž – což svědčí minimálně o jednom: nakladatelově dobrém, byť zároveň trochu cynickým komerčním tahu.

Ale k Pavlu Petrovi: šedesátistránková sbírka *Řeckořím*, dělená do samostatných, nicméně vnitřně zřetelně provázaných textů, titulem naznačuje jednak antické filiace, jednak autorskou vůli k práci s řečí – k jejímu koření, ba dokonce pokoření. Obojí nachází v knížce svoji rezonanční desku, byť v různé míře a různé podobě. Antický ideál jinocha s plavými vlasy a rozkvetlou muskulaturou, v textu nejednou tuhnoucího do monumentální nahé sochy smáčené deštěm, případně slzami, koresponduje s živlem tělesnosti, který básník vyzývá a sám bouří průběžně a intenzivně v celé knize. Když se tento jinoch, anebo synonymický „chlapec“, „dorostenec“, „kluk“, „přítel“ či „mileneček“ vyhoupne

na scénu, která je podobně jako předchozí autorské počiny zasazena do moravské krajiny, neboť „řečtí bohové vzdávají hold moravské zemi“, Petr jej zahlédá v oslňujícím „jasu“ a – i nadále budeme citovat básníkovy slova – dotýká se jeho „krásy“; samotný prožitek doteku pak má svůj „působ“, svoji „něhu“, pokaždé jde o soukromou „oslavu“ a „okouzlení“.

V nejmenším neironizujeme, naopak: jde nám o navození horkého dechu textů, o vyvolání dojmu smyslového, ba elektrizujícího psaní, jímž poezie Pavla Petra minimálně v posledních čtyřech vydaných sbírkách přesvědčivě je. Jeho nynější básně, ve kterých je od počátku stanovena podmínka, že „všechno musí být fyzické“, avšak spontánně fyzické, neboť každé „naše setkání by mělo být zcela automatické“, už nejsou tolik zatěžovány religiozními konotacemi, přesněji řečeno křesťanskou symbolikou, a tudíž je už nerozmlňují vlivy, nejpodstatněji Jiřího Kuběny – protože Petr přešel v textech naprosto k sobě, ke svému výrazu a dal se do „odřezávání větví na kterých nejsou listy“. Nálada jeho nové knížky je tím pádem nejen magická a vznešená, ale maximálně prosvícená metafyzikou každodenních pohybů a úkonů, jež autor ve svých verších zaznamenává, asociativně rozvádí a komentuje.

S antickým jinošským ideálem souvisí napětí Petrovy řeči k někomu druhému, sice nepojmenovanému, možná rozptýlenému mezi několika těl a několika duší, ale každopádně soustavně přizývanému k dialogu, k vzájemnému mnohasměrnému prolínání. Je to možná až udivující poloha v kontextu současné české poezie, již jsou nejvlastnější monologické rozpravy a samomluvy, nechut, neochota nebo obavy vydat se všanc a nabídnout svoji individualitu k nahlédnutí, případně ke sdílení. Řeckořím tak pokořuje standardní básnickou řeč nejen iracionálním prouděním uzavřených, jaksi dokončených obrazů, byť prudkost tohoto proudu už nestrhává syntaktická a lexikální pravidla s takovou vervou, ba možná bezohledností jako v prvním svazku této dílogie, a je nyní citlivější a přesnější („Ležím teď vedle tebe / jako podél zvlášť prudkého potoka.“; „Stojíš nad propastí. / Lehce se zakloň.“). Petrovým krédem nyní je „nikdy nemaluj abstraktní obrazy“, čili zůstaň propojený s okolním hmotným světem, byť tato skutečnost je časoprostorově kotvená pouze v náznacích, avšak možná dostatečně, neboť jí „nemusíš rozumět, když pro mě ses narodil“. A nejde jen o vztah k předmětné realitě: zřejmě opět antická představa fyzické krásy plus analogické hloubky duše svádí básníka k duchovním exkursům formou odkazů jak k říši hudby, tak k výtvarnému projevu nebo slovesnosti – neboť samotná „paměť je přece zvláštním druhem milování“.

Erotizovaná poezie Pavla Petra si ovšem uvědomuje, byť jen zdálky a v tušeních, riziko svého pádu: jednak z vně „všechno je ohrožené“, jednak uvnitř „zůstávám bez pomoci se životem“. Vitalitu a bezprostřednost básnickovy nové a bezesporu vynikající sbírky to ale jen probarvuje o další realistický tón.

IVO HARÁK / Tré sbírek děčinských

(Ivo Keil: Žárny, Městská knihovna Děčín, edice Nomisterion 2005, 1. vydání, náklad 200 výtisků, 46 stran, cena 69 Kč.

J. H. Kalif: Norkovna, Městská knihovna Děčín, edice Nomisterion 2005, 1. vydání, náklad 200 výtisků, 64 stran, cena 89 Kč.

Tomáš Řezníček: Neprávem zvaný kozodoj, Městská knihovna Děčín, edice Nomisterion, 1. vydání, náklad 200 výtisků, cena neuvedena, 68 stran.)

Když mi je Radek Fridrich kladl na stůl se slovy, abych teda o tom něco do Psiho vína napsal, přemýšlel jsem, cože mají tyto knihy – kromě vydavatele (Městské knihovny Děčín v edici Nomisterion) a podobné úpravy – společného. Po jich přečtení mohu říci: jakýsi básnický industrial, pozornost k nelibé stránce našich (velkoměstských) životů – ať jde o pracovní nasazení, ať jde o ostrohrannost vztahů mezilidských.

Ač je Ivo Keil z námi recenzovaných autorů nejstarší (narodil se 3. května 1952 v Děčíně, kde dosud žije a kde také pracuje jako zubní lékař), jako básník je znám nejméně. Sbíрка *Žárny* – realistický, misty až naturalistický cestopis (více po lidských osudech než po jednotlivých místech) – přesto sporadicky publikujícího debutanta neprozrazuje, snad jedině frázemi: „Vedro ničící důstojnost života.“ „na hranici života a smrti.“ Nebo nepřirozeně působící změnou v pořadí slov: „Kameny viklané větry praskající/hlava skloněná na tričku vytahaném.“

S kouzlem sporadických rýmů (často gramatických) oceníme i kouzlo předměstských zátiší a chvilkového spočinutí v nich. Zaznamenáme vztah k české meziválečné avantgardě i jejím francouzským kořenům. S povděkem kvitujeme smysl pro humor a absurditu: „Proti malárii / je nejlepší / pohlavní styk s běloškou / a silná antimalarika.“ Jistá (polou insitní) bizarnost ti vposledku připomene *Umělé květiny* takového Josefa Friče: „Jseš jsem máme spolu / nebe, kuří oka / vnitřní žár.“ – velké s malým se vzájemně zrcadlí a proměňují v krátkých spojeních. Dále rozvinouti bylo možno jemně nástřihy poezie gramatické (ne vždy je experiment posvěcen smyslem), invenční metafory se dožadují toho, aby nebyly opentlovány, ale aby je autor nechal doznít do ticha – aby tento vůbec měl přestat na nejlepším: nově nalezené („jazzová sóla / jak krajka ze žhavých / nábojnic“) rozvádí totiž sémanticky vyprázdněným gestem („jak elegantní smyčka / nad mou hlavou“).

Nicméně úpěnlivě hledání poezie, hledání poetična za slovy, pod kůží věcí, mezi zwichřeným velkoměstským prachem mi říká, že by Žárny neměly zůstat jediným básnickým dílem Ivo Keila.

Ač z trojice autorů nejmladší (nar. 1977 v Děčíně), přesto je už v kraji pod Krušnými horami známou postavou: **J. H. Kalif** v roce 1998 (s D. Ruppem a F. Řezníčkem) zakládá Literární spolek Houby s woctem. Kromě publikování ve Psím víně a děčinských literárních almanaších vydává v edici Vesele mrtvý domeček výše uvedeného spolku napří-

klad své *Nepohádky* (2000). Kniha *Norkovna* je přesto jeho oficiální knižní prvotinou. Jeden z pořadatelů svazku (Radek Fridrich) nám prozrazuje motivaci tohoto názvu: „Vše je zceleno do názvu Norkovna, který odkazuje ke dvěma místům: k fabrice – noře, kde autor pracuje a prožívá realitu života, a k hospodě – noře, kde sedávají pijáci, kteří vyprávějí své (nad)realistické historky.“

Ke Kalifovým básním v próze jsem si pro sebe připsal podtitul: Meditace právě tohoto okamžiku. Cítím v nich napětí mezi konkrétním („na skřínce z bílých cihel s nápisem HUP“) a obrazným („Vitr před sebou bičuje oře stmívání“). Kalif je v konkrétním i obrazném silný, poněkud se však ztrácí v abstraktním (kde podléhá kouzlu velkých slov: „To ona transcendentální bytost obývající katakomby mého vědomí.“).

Na volným veršem psaných textech básnických jsem ocenil hovornost oživenou (dokonale odposlouchaným) fabrickým slangem („změřil klidu dva bajláky“), obraznost, v níž se pojmenovávané sráží se způsobem pojmenování („O sychravou chodbu k záchodu / si moč drbe záda“), záblesky řeči – a v nich zařáté trisky příběhů. Tato poezie je více zprávou o světě než básní: „Poposadit brejle, odklepnout popel./Utáhnout, přelíznout, povolit./Ve sprše smejt ze sebe/dřevěnej prach výdělku.“ Poezie v tom nejlepším smyslu a v nejlepších svých číslech proletářská. S portréty složenými z věcí a promluv. Ne továrna, fabrika „s kabelama pod stropem/o kterých už sotvakdo ví./co původně spojovaly.“ I obraznost jako by se přizpůsobila tomuto prostředí: „ztrhaney dech se tísní/v pomuchlaný plechovce plíc.“

Oddíl Škoda 120 si ovšem až příliš bere z Fridricha (takový Borůvkáč je druhým nálevem z Fridrichových krajových quasipověstí) – pak si však měl vzít také z jeho potřeby mýtotočnou, z přesahu k tajemství.

Kalifovi nejvíce svědčí fabrický industrial básní –anebo kratičké (polo)příběhy, mikropovídky textů prozaických (obejdou-li se tyto bez samoučelné metaforiky; jako se to zdařilo Vedru z oddílu Světlo na konci). Tudy někudy tedy vede cesta...

Tomáše Řezníčka naštěstí od předchozích autorů odlišuje nejen vnější úprava sbírky (činící ilustraci neznatelnou a název sbírky i jméno autora nečitelnými), ale také míra jeho literární proslulosti. Básník, narozený v r. 1969 v Děčíně, je nejen dlouholetým zaměstnancem Českých drah (čemuž vděčí za vydatný látkový zdroj svých básní), leč též organizátorem děčinských literárních pořadů a porotcem Literární ceny Vladimíra Vokolka. Publikoval v Okruhu, Pandoře, WELLESu, TVARu, Psím víně, Babylonu a v celé řadě sborníků. Vydal básnické sbírky *Druhá strana* (TGIF, Turnov 1994; společně s Radkem Fridrichem) a *Ranžír přede mnou* (Městská knihovna Děčín, edice Nomisterion 1999).

Máme-li nyní před sebou jeho celkově třetí knížku, uvědomujeme si, že jde o autora, pro něž se sice publikování nestává otázkou života a smrti či osobní cti, který však každopádně není žádným začátečníkem. Že už tedy můžeme změřit konstanty Řezníčkovy poezie a podívat se, v čem je její síla a v čem spočívají její slabiny.

Před konstantami ovšem zmiňme to nové, co nám *Neprávem zvaný kozodoj* přináší: a je to především zintimnění Řezníckovy poezie, jež se od prostředí pracovního (nádraží) a přátelské pospolitosti – lidského osamění (v hospodě) obrací k interiérum, prostředí rodinnému (aniž ztrácí ze zřetele výdobytky předchozí). Bez iluzí a bez lítosti: „žena předčítá z horoskopů / muž se šfárá v nose... ona z blíženců on rak.“

Zůstala hovorovost, mluvenost jeho poezie; ta nejlépe vynikne při hlasitém autorském přednesu. Zůstaly krátké průsaky řeči tichem, někde jen lehce nadhozené nápady. Řeč o sebe oipřená a v sobě zadržlá, místy až k nesrozumitelnosti (zbavena kontextu stává se samoznakem – viz str. 8). Nejsoudržnější, nejkompaktnější, nejsilnější je Řezníček tam, kde jako by jen zaznamenával zaslechnuté a viděné. Věci a slova náhle nabývají platnosti symbolu, povrch lne k podstatě: „a i ta pani z hajzlů už má ten telefon do ruky.“ Řekne-li: „když přijdu z hospody / usínám je mi líp;“ tak mu věřím na slovo. Práví-li však: „světlo ze dna prostoupivší díl / ve tmách zrozen nejistoty klín;“ promlouvá nikoli za sebe, ale za to, co vyčetl odjinud. A tehdy – neuvěřím. Nejslabší je tedy tam, kde vyrábí poézii (například křečí výraziva: „je tolik rozkoš z sebe uondaná / jak do kolika truchlív v těch podob ubitá“).

Zůstává-li Řezníckův humor (místy hodně hořký) spojený s ironií (a sebeironií), zůstává-li to, co M. Ljubková v rozhovoru za sbírkou pojmenovává – „Tomáš básně vypráví tak civilně a s důrazem na určitá slova, že je to jak živá historka, příběh.“ – , zůstává-li živá a přesně odposlechnutá řeč, je-li setrvalou záměrná, hraná a hravá insitnost, přibývá nyní složitější metaforika („oheň větví stíny“) vedle snahy o hlubinnější reflexi.

Tato předjata pohledem nazpět –a náznakem průhledu k budoucímu. „Zas někde v těle vyzvánějí / cizí nářky nevyslyšené.“ Vždy s myšlenkou na bolest – na bolest věcí, a sebe mezi nimi: „po špitálech a mastných fabrikách a vůbec / kde kachlíky do zad vrážejí strach / a všude kolem znavené grimasy / po strofách krájejí odkud jsi.“ Cit je vysloven jaksi na zapřenou, mezi sevřenými zuby: „každěj chlap má tady / červenej auták / mlčí když jede k ženě / z hospody / ztrácí rytmus / a bolí ho srdce.“ A za svými humornými průpovídkami nyní Řezníček kradí utrousí: „a nepoznáš kolik za úsměvem tíže.“ – Sám pro sebe si to nazývám: chlapskou cudností.

Sám pro sebe ale dávám přednost o nic méně hlubokým (=důsažným) sentencím, v nichž se co v karikatuře vrství všední dramata: „bavit se vo takovejch těch věcech / jako co dělá Marie... / už aby bylo odpoledne po šichtě / aby to klapalo v rodině / a jestli jako jó a nebo né ještě jedno dítě.“ – Přezít šed, k tomu je věru zapotřebí nemálo odvahy (přežít ji s vědomím, že je to šed): jít „jakoby v těch samých stopách/a nemyslím tím jenom vlastní.“

Docela možná, že Tomáš Řezníček je nejvíce básníkem zvyku, rituálu: pracovního, rodinného, životního. Popsat a pojmenovat značí vyjmouti jej ze zaběhaného automatismu jeho fungování, přemoci jej jeho vlastní zbraní – ritualizovanou řečí.

MILAN HRABAL / Dluhy na mém čtenářském stole

Pokaždé, když se mi dostane do rukou pěkná knížka, říkám si – musíš o ní napsat! Aspoň krátce, aby se vědělo.... Jenže v poslední době se přes můj psací stůl a hlavně šedivějící hlavu převalilo tolik událostí (literárních i docela jiných), které mi sebraly skoro všechn „psací“ čas, že ze slibů zůstaly samé dluhy. Ne, nikomu jsem nic nesliboval, jen sobě. Ale tuhle jsem si všiml, že ta trpělivá hromádka knížek a knížulinek už by dala slušnou a čtenářsky zajímavou knihovničku, tak dřív než je srovnám do regálů, chci ji „vyložit“ na stránky tohoto historického čísla Psího vína. Spíš pro čtenářskou inspiraci, než hlubokomyšlné soudy subjektivisty...

Hromádka poezie

Začnu dvěma básníky, kteří s léty (= každou další sbírkou) zrají chutněji než víno. U **Josefa Hrubého** mi už před léty připadalo, že jeho tvůrčí zenit vidím – ale svými *Osobami* (sbírkou z roku 2004, o které jsem už psal) mě usvědčil z omylu. A nedávno k tomu přidal drobnou, ale vůbec ne marginální sbírečku *Krážem* (Pro libris o.s., 2005), obsahující básně z cest po Evropě. Takové prý bývají atraktivní hlavně díky oněm dálkám v nich. Hrubý je ale skutečný básník, a tak poezie zvítězila nad oparem obzorů a já kvůli němu chci do Tallinu, kde rackové jsou „*tečkami za básní*“, rád bych alespoň zaslechl „*tiché drmolení modliteb z jedenáctého století*“ v Abbazia di Camporeggiano...

Ivo Harák přišel letos se sbírkou *Měkké gumy*. Nakladatelství Protis mělo šťastnou ruku. Harákova poezie tady nabrala hloubek, nad kterými mi se (mi) tají dech. Osobní dramata básník nevystavuje na odiv, ale rozdírá jimi – slovo i báseň. Tady „*hraje se o život. ne – o víc: o nádeji*“, tady dochází k „*zostření trestu soucitem*“. A že slov v takových chvílích není nazbyt, děje ve verších jsou úsporné, efektivní.

„To není nářek, to je hledání cesty ven“ vepsala mi básnička **Karla Erbová** do své sbírky *Vasquezův jestřáb* (Fraus, 2005). Klidně ta věta mohla stát jako motto celé knihy. Protože „*tak jako ty / sobě zapůjčeny*“ člověk je a při tom existuje jako kdyby o své vůli, ale přitom „*nikde na kameni kámen*“. Ale?: „my sami sobě zatvrzelá noc...“? Kdepak, Karla Erbová cestu nachází – na vrcholku sbírky, v básni Pár vteřin po smrti. Ano, důležité je uchránit 21 gramů duše, jediná naděje. Nevzdat jí! Přeju, aby se vám tahle knížka básničky Karly líbila tolik, jako mně. Po „jestřábovi“ přišla Erbová s další sbírkou – básnickým obrazem Barunky, naší paní Boženy... tentokrát *Betty* (Středisko západočeských spisovatelů, 2006). Do literatury inspirované naší asi nejznámější (a nejspíš i nejkrásnější a nejnešťastnější) spisovatelkou se sbírečka vřazuje více než důstojně, ale výšku nastavenou předešlou sbírkou autorka tentokrát nepřekonala.

U žen se ještě (rád) zdržím. Letošní sbírka *Třetí břeh* (Nakladatelství poezie Protis, 2006) je dosavadním uměleckým vrcholem tvorby **Jany Štroblové**. Ve dvou oddílech nazvaných Cesty a Necesty přináší bez

jedné půlsto nových básní a 6 básní tematicky vybraných ze starších sbírek. Štroblová daleko méně kouzlí metaforami, místo toho zřetelněji vystupují sdělení –znekliďující a stále úporněji hledající jistotu, zřetelnější znaky cesty současností. Hlubší je prožívání času darovaného jako příležitost k životu, lásce i úzkostem. Stále ještě jsme „tmou oděni“, básnička každému z nás říká: „*Až obnosíš život, / vysvlečeš se i ze tmy*“. Prvotně nazí předstoupíme prvotnímu poznání nebo alespoň záchvěvu jeho vůně –: „*Tak divně vlídnó je na stráni – / vítr nefouká proti srstí, / hluchavka ucho naklání / a dřípátka hladí mi prsty, / ale bojím se uvěřit hladkým nápěvům*...“ Položíme si otázku: „*Kde, kdo jsem?*“ Básnička nám bere dech, když říká: „*Zřídlo slz, a rozplývám se, roztékám – ano, jsem v tomto svém – přespříštím? – životě déšť*.“ (b. Vidina, s. 75). A komu by se zachtělo přečíst si víc, ať sáhne po Matysovu výboru ze Štroblové nazvaném *Bylo nebylo – jsme nejsme* (BB art. s.r.o., 2006). Je krásně udělaný – i polygraficky!

Z „města duchů“ a legendárního milovníka Casanovy (Duchova) ke mně zalétla sbírka **Věry Bartoškové** *Světlo stromů* (SVK Ústí nad Labem, 2005). Místo dlouhých řečí nahodím udičky názvů některých básní: *Casanovské preludium, Reality show v Duchově, Smrt kabelového cikána, Když mizí stromy, Vlkodlači*... Máte chuť? Tak čtěte! Je to poezie křešká i drsná zároveň. Záleží, jak zrovna máte nastaveno „citolibí“.

Za jeden z vrcholných „poetických“ zážitků loňského roku osobně považuji o double Ž, neboli „Žž“ – neboli *Žádný žebř*, výbor to z životního „žebřobití“ básníka, malíře, sochaře a divadelníka **Jaroslava Kovandy**. Tenhle špalek si nenechte ujít: obsahuje všechno zajímavé z Kovandy – v úvodu se píše, že dvě třetiny jeho dostupného básnění. To je slušné! Autor sám si verše vtipně ilustruje a polygraficky je knížka vypravena moc hezky. Navíc obsahuje životopis s komentářem nazvaný Běžný barbar a poučený doslov Jana Štolby Básník odhodlaný k osudu. Alespoň drobek z Kovandovy poetiky: „*na nebi dnes leží mračna / jako patroděry // a žádný žebř se k nim nedá / přistavit*“. Věřte, je to básnicková knížka jak má být!

A z poezie už jen telegraficky: tentokrát z ciziny. Verše rakouského básníka **Christopa Janacse** si můžete přečíst jak v originále, tak v českém překladu Josefa Hrubého ve sbírce *Šumava – Böhmerwald* (Srdce Vltavy, 2004). Na kratinkém turné se v Čechách a na Moravě mihl americký básník **Larry Jaffe**. Zůstala mi po něm sbírka *The Anguish Of The Blacksmith's Forge* (Troubador Publishing Ltd., 2004). Když budou dětičky hodné, v příštím čísle Psího vína budou překlady do češtiny. Sbíрка slovinského haiku *Ribník tišine* (Rybník ticha, Apokalipsa, 2005) vyšla jako součást mezinárodního projektu a tak v knížce můžete číst haiku od padesáti slovinských básníků 20. století v překladech do devíti jazyků – včetně češtiny. A nebyl bych to já, kdybych se nezmínil o nových sbírkách lužickosrbských básníků a básniček. **Měra na Cušcyna** vydala sbírku náročné poezie s názvem *Wodno dycham dypki* (Ve dne dýchám tečky, Domowina, 2005) – slibuji české překlady, **Benedikt Dyrlich** letos přišel s tradičně provokující sbírkou *Štysk*

uyska (Stesk jáсотu nebo taky Stesk jásá, jak chcete, Domowina 2006) a konečně vyšla v Praze sbírka budyšínského lidového barda **Beno Budara**. Je dvojjazyčná (vedle originálu je český překlad Václava Daňka nebo můj) a jmenuje se *Jaro modré – Nalěčo módriny* (Společnost přátel Lužice, 2006).

Hromádka prózy

Na tuhle část rubriky jsem se těšil hlavně kvůli dvěma knížkám. Především musím napsat o svém oblíbeném autorovi literatury faktu **Romanu Cílkovi**. Jeho *Holocaust... a Bůh tehdy mlčel* je sice vročením starší (Agave, 2003), ale obsahem stárnout nebude. „Nezemřít ve vagónu, jen ne před očima vnuků. Už dávno vysušil strach jejich tváře, udušil jejich otázky. Cítí, co já teď vím: že konec cesty je též našim koncem. Ať se to stane kdekoliv, ukrutný Bože, to Tvé nebe je nad námi, a kati, to jsou lidé Tebou zmocnění. Ty také přihlížíš?“ Motto, jež knihu uvádí je dostatečně sugestivní, víc než dostatečně vypovídající o obsahu knihy. Cílek píše svou knihu s citem pro detail i lidský osud – a přece nemilosrdně věčně. Uvidíte-li ji v knihovně nebo v knihkupectví, nenechte ji ležet.

Neskrývám, že knížky, které napsal **Zdeněk Janík** čtu rád. Po knihách překladů a čtyř básnických knižek se dočkal konečně krásné knížky – *Hladce a obrace* (ARSCI, 2005). Soubor textů, které autor doslovu Antonín Bajaja nazývá mikrofejetony, přináší chytré, vtipné čtení tolik se hodící do dnešní uspěchané doby. Trochu se občerstvíme se, trochu poučíme a přitom rychle a stručně, výstižně, nasyceně. Tak píše Zdeněk Janík. Se slovy si rozumí, se slovy to umí – poslouchají ho „na slovo“. Jemné ilustrace Kateřiny Bittmanové a citlivá grafická úprava tvoří spolu s texty Janíkovými malý knižní skvost. Ostatně ochutnejte: „*Každý z nás máme v sobě hodinu mezi psem a vlkem, kdy celníci na hranicích noci a dne si předávají službu a naše psi naučenost je vždy znovu vystavena volání divočiny, dříve než vklouzneme zpátky pod obojek, košík a známku pro běžný rok a začneme rozvázně rozvážet v konvicích mléko rozbřesku*...“

K Janíkovi knížce rád přiřazuji co do výpravnosti daleko skromnější, ale vtipností nepokulhávající – brožurenku *Ve věku náhradních dílů* (SVK Ústí nad Labem, 2006), kterou napsal (snad jako kdyby pro mne) **Ladislav Muška**. S neduhy věku pozdního podzimu se v krátkých prózách vyrovnává s vtipem – až by se snad člověk začal těšit na svůj první infarkt atd. atd.

Když dovolíte, mám tady ještě dvě knížky pro děti. Ale klidně si je můžete přečíst i vy, dospěláci. Veliká, bohatě ilustrovaná a skvěle napsaná je knížka o jednom kocourovi a hromadě zvířátek a lidí a událostí kolem něj – napsala ji **Marcella Marboe** a nazvala ji *Zrzoun, hrdina dvou světů* (Pele, 2005). Určitě si ji alespoň půjčte a čtěte z ní svým dětem nebo vnoučatům. Vsadím se, že dopadnete jako před léty my, když jsme si na týden půjčili na zkoušku štěně Aju. Už jsme ji nevrátili – stárne s námi už třináctý rok... chtěl jsem říct, že Marboe už nevrátí.

Hodně toho za pěkné čtení dlužím **Ivoně Březinové**. Dnes chci upozornit na její zatím nejnovější knížku *Lentilka pro dědu Edu* (Albatros, 2006). Ivona se tady ujala velice šikovně tématu stárnutí a představuje ten problém dětem citlivě a srozumitelně. A já, když jsem knížku četl (jen tak, pro sebe), vzpomněl jsem si na naše první setkání před lety. Tenkrát – ještě studentka – vyslovila přání být spisovatelkou. Pokýval jsem hlavou (byl jsem tenkrát o dvě vydané knížky starší), jo, jo. Dnes přehlížím s obdivem a úctou tu hezkou řádku úspěšných knížek paní spisovatelky a mám radost. „*Kam jdeš, tati?“ vydechl děda Arnošt s údivem a s očima navrch hlavy si prohlížel jeho prapodivnou výstroj. „Jdeme s Fandou bruslit na rybník,“ prohlásil děda Eda hrdě. „Teď v létě?“ zalapal děda Arnošt vyjeveně po dechu. „To je jasný,“ mávl děda rukou. „Fanda se vyzná.“ „A kterej Fanda?“ zeptal se ještě děda Arnošt s náhlým podezřením. „No, kterej, Bartůněk přece.“ „Aha...“ nadechl se děda Arnošt a nenápadně dědovi Edovi sundal Honzíkovu helmu z hlavy. „Fanda už ale, táto, umřel, vš. Sám jsi mu byl tenkrát na pohřbu.“ Takhle tedy vypadá náš budoucí přítel Alzheimer.*

A na tom dnes končím. Hezké babí léto přeje Milan Hrabal.

JAKUB GROMBÍŘ / K básním Dmitrije Grigorjeva

Petrohradský básník a povídkář Dmitrij Grigorjev (nar. 1960), má v ruské poezii pozici solitéra, nepatřícího ani mezi oficiální tradionalisty, ani mezi experimentátory (nezřídka halasně objevujících to, co nám už připadá mírně vyčichlé), což ovšem není na překážku úspěchu; jde o básníka vyšlého ze samizdatu, ale v současnosti hojně vydávaného i překládaného. Ani u nás není zcela neznámý, jeho texty už překládal pro Jihovýchodní poštu Pavel Kotrla. Grigorjev používá zpravidla volnou formu, nicméně často ji kombinuje, zejména v závěrečných verších jednotlivých textů, s rýmy: *Ryby si nevímají mušky / z železného háčku a mých vlasů. / Zdali odolají mému hlasu?* Jeho básně se vyznačují především radostným pozemšťanstvím, navzdory vši skepsi. Chybí mu sklon ke kazatelství, typický pro ruskou poezii (pro oba její výše zmíněné póly), je spíše chápavým a hloubavým pozorovatelem okolního světa. Boris Grigorin v úvodu ke knize Ohnivý domovník, shrnující Grigorjevovy nejlepší texty, píše o jeho revoltě jako o salingerovské, která není vedena ve jménu nějaké ideologie, ale pravdy, krásy a svobody – a tudíž je vždy přísně soukromá.

Grigorjev, jako mnoho ruských nekonformních intelektuálů, je silně ovlivněn buddhismem. Zdůrazňuje potřebu přehodnotit náš vztah k okolnímu světu, nevnucovat mu stále dokola naše předsudky. Dokáže najít tajemství i v nejprostších věcech: *přivezli mléko / ze sovchozu / kde teplé krávy ve stájích / přežvykují minulost*. V jeho básních je vůbec silně frekventovaná bílá barva: mléko, sníh, andělé. Odtud se dostáváme k nadpřirozeným bytostem, Děda Mráz nebo mluvící zvířata (nejen psi nebo kočky, ale dokonce i ryby) se v Grigorjevových drsně

realistických textech objevují s pohádkovou samozřejmostí: *pojedem do zapomenuté vesnice / kde prázdné jsou truhlice a na podlaze listí / kde trojice medvědů kaši vaří / a na proležených postelích spí*. Boris Grigorin píše: „Mohla by to být japonská miniatura, ale jsou to verše velmi ruské. A nikoli náhodou je v nich tolik zvířat a rostlin. Vztah k nim je bratrský, jako u Františka z Assisi.“

Je jasné, že básník Grigorjevova naturelu nedokáže ignorovat okolní skutečnost, zvláště je-li tak neodbytná, jako ta postsovětská (*Veršů ubývá / jenom po rtech přebíhá / vítr svobodný*). V básních, ale hlavně v jeho povídkách, se často objevují bezdomovci, narkomani, osamělé ženy. Autor zobrazuje outsidersy se soucitem a pochopením, sám se cítí jedním z nich. Občas se neubrání určitému moralizování: *Za peníze můžete koupit léky na všechno kromě peněz, / za peníze můžete koupit skoro všechno, můžete / zaplnit svůj dům, kopený za velké peníze, / šuntem, luntem a / dalšími pochybnými cennostmi, / donutit dům, aby to všechno pronesl časem, / který je také peníze, jak se říká mezi lidmi, / a z druhé strany chudoba – je tak hrozná / a nedá se spočítat, kolik potřebujeme / na dostatečný dostatek, / protože když včas neprořežeš keř svých přání – / bude hustší a hustší, / až se mezi větve / už nedostaneš s nůžkami*. Samozřejmě, nechybí ani ironie, nacházíme se totiž všichni ve světě, kdy jsme pochovali už nejen Boha, ale i Dědu Mráze a páchneme vodkou: *Na této cestě jsou samé ploty / a za každým zlí psi, / ale tato cesta tě jednou dovede / až do rajské zahrady. // Ostatně, jako každá jiná / cesta...*

Právě ti nejmenší a nejpodceňovanější nás mohou překvapit: (...) *ještě je malý / nemůže sám ani stát, / ale už umí lézt / a létat*. Nebo v básni *Štěně: všichni lidé jsou pro něho vlastní / nezná strašná tajemství rodiny / od které odnáší neštěstí / aportovaná v růžové tlamičce...* Tímto nenuceným spojováním vysokého a nízkého, transcendentence a humoru může Grigorjev poněkud připomínat našeho Ivana Jirouse, anebo autora neméně pozoruhodného, ale pro mírnější náтуры přijatelnějšího, naivisticko-mystického písničkáře Václava Koubka. Právě v prostých věcech se totiž projevuje nadpřirozená síla poezie: *Zdá se jí o květech višni – / bílé lístečky pokryly zem, / z jejího pokoje hlas Křišny / je slyšet s pískalou, / nemám tam co dělat, // já, kdo ví odkud příšlý, / sedím v kuchyni / jím višňovou zavařeninu, / plivu pecky / na vlastní rukopisy: / možná z nich vyroste višně / a nad zemí zavíří / bílé okvětní plátky*.

Grigorjev celou svou rozsáhlou tvorbou dokazuje, že ještě má smysl psát básně, protože *naše víno ještě nezoctovatělo / a káva neztratila aroma / ještě si zajdem do malé kavárny / na samém konci ulice / / kde kočka hosty umývá (...)* Je zde prostor pro hravost, ovšem jenom pro ty, kdo dokáží brát hru tak vážně, jako děti. Díky těmto básním se totiž ocitáme ve světě, kde dosud není nouze o překvapení (a poezie už nechává jen na nás, jak se s nimi vyrovnáme): *Čas jako filmový pás / jsme pustili pozpátku, / vrátili se ti, kdo odjeli, / zemřeli usedli za náš stůl, / skácené stromy zašuměly listím... // Jsou tu všichni, kdo byli s námi, / ale kam jsme se poděli my?*

FRANTIŠEK VŠETIČKA / Nedosažitelná jitra pobřeží

Krátce před první světovou válkou se formovala čapkovská generace, kterou Bedřich Václavek podle jejího almanachu nazval generací z roku 1914. Jedním z příslušníků této generace se stal i slánský rodák a pražský posluchač medicíny Ervín Taussig. Ve vzpomínkách malého okruhu lidí, s nimiž se stýkal, je líčen jako robustní a bujarý živel. St. K. Neumann, modernistický idol této generace, mu věnoval rozsáhlejší báseň, v níž líčí jeho návštěvu v Bilovicích:

*Výbojný, širokoplecí všechny je očima stihá,
krouťe si papirosu a usmívaje se jasně.
Doktore, jako se dají tisknouti mladé ženy,
kdyby se daly tak u nás tisknouti nové básně!*

*Teď však – tof smědý plamen jeho mladého těla
pod strání v říčce naší, která klokotá!
Zdá se mi, že mu závidím, já vychrtlý, jeho svaly.
Zavřeni v zeleni dáváme tryskat pěnivé krásy života.*

Ervín Taussig byl divadelní a literární kritik, překladatel, dramatik a básník. V srpnu 1914 narukoval jako plukovní lékař do války a v témže měsíci jako jedna z prvních obětí válečného kataklyzmatu zahynul. Karel Čapek o něm v nekrologu napsal: „... mé vzpomínky na Taussiga jsou podivně určité a nesmazatelné podobně jako dojmy z dětství, a vím, že stejně je tomu u ostatních. Večery v Praze, kavárna, koupel v řece, nádraží; ohromná řada zubů v úsměvu, klobouk do očí, něco rytířského, kořistnického nebo světoběžného; muž zralý až do cynismu a mladý až do nezkrotnosti, silný, sebejistý a všemu rostlý“. Všimněte si, že Karel Čapek vyzvedává na Taussigovi především ty vlastnosti, jež sám u sebe postrádal.

Všichni viděli v Taussigovi vitální a nezkrotnou bytost, avšak v podhoubí jeho poezie se skrývalo něco, co napovídalo válečnou tragédií. V časopise Scéna, jehož byl Ervín Taussig spoluredaktorem, otiskl svoji první báseň. Jmenuje se Den a její vstupní odstavec zní:

*Klubko smyslů, jež házím do koše jitra,
mi vracíš –
přes pohoří jsem přišel –
stoupám po pěti stech stupňů
nohu zlomenu v kloubech –
zachycen mezi čtyřmi nohami židli
na vlně rudého koberce
kam prudec padl jsem ze sna
kdy jediným trhnutím víceť jsem ocit se v světě*

Přesně v polovině odstavce je verš „nohu zlomenu v kloubech“. Jaký je to vstup do života, byt pouze básnického?!

Taussigovi přátelé otiskli po jeho smrti několik jeho básní z pozůstatosti. Na celou sbírku jeho básnický odkaz však nestačil. Jako poslední byla publikována roku 1915 v Lumíru báseň Jitra pobřeží, jež končí těmito verši:

*Jsi to ty, jež mne tu drží i vede v mezích
slibem povodní a zase radostí pouta
mne spojujíc s mořem vpřed, s městy,
kalným továrništěm
a zase nazpět s lesy a s lukami,
s malým mlýnem a s cestou milenců,
již hledají společnou smrt.*

A opět podobný pocit: „milenci, již hledají společnou smrt“.

Ervín Taussig byl rovněž fejetonista a z nejednoho jeho příspěvku lze vyčíst další hrozebné náznaky. V červenci 1914 otiskl v Lidových novinách fejeton Mrtvé dny, v němž je mimo jiné tato expresionistická vize: „Teď jsme tu z kalné noci. Jakési podivné stěny, ohozené bělomodrým vápnem jsou zevšad rozestaveny. Tak asi jest v krabici, jež jest zavřena a v níž nic nežije než planý rozhovor osmi temných koutů. Bezozvěnné ticho, staveniště určené pro hrobku. Neboť pohřbených tu ještě není a vše jest sklepení, úzké sklepení, v němž by bylo možno žítí dvacet let a přec bys nerozeznal pravé stěny od levé a přední od zadní. Zde neexistuje pojem nazírání. Jest to slepé dívání, ale lucus a non lucendo.“ Mnozí z generace z roku 1914 se ve svých počátcích hlásili k expresionismu a kubofuturismu, mnohá z těchto tendencí se objevuje i v citovaném úryvku. Líčený výjev „podivných stěn, ohozených bělomodrým vápnem“ může připomínat cokoli, mimo jiné rovněž vojenský izolační barák, v němž leží nakažený dyzentérií.

Na tuto nemoc sedmadvacetiletý lékař Ervín Taussig zemřel. Skonal 23. srpna 1914 v lazaretě polského městečka Nisko, dnes ležícího poblíž bývalého socialistického gigantu Stalowa Wola. Pohřben byl v Nisku na hřbitově na předměstí zvaném Barce. Uprostřed hřbitova je dodnes pietně udržován hromadný hrob rakouských vojáků z první světové války. V levé části hromadného hrobu stojí menší náhrobek rakouského důstojníka s nečitelným nápisem, v pravé části pak náhrobek důstojníka polského. Když jsme k tomuto hrobu v roce 2002 došli, odbíjel zvon na hřbitovni kapli právě dvanáctou.

Ervín Taussig zemřel na začátku války, to se ještě pohřbívalo na civilních hřbitovech. S narůstajícím válečným fureorem však civilizovaná pohřebiště už nestačila a další oběti byly házeny do hromadných hrobů v polích. V jednom z nich, neznámé v kterém, leží František Gellner, v jiném, rovněž neznámé kde, František Taufer.

Přelomové výjezdní zasedání redakční rady Psiho vína ve Vyskeři v Českém ráji 18.–20. 8. 2006 – obrazem

Zasedání se zúčastnili: Jaroslav Kovanda (foto 3,4,5,7), Petr Štengl (4,14), Jan Novák (1,2,13,14), Kateřina Bolechová, Petr Král (1,2,6), Wanda Heinrichová (1,6), Jakub Grombář (2,3,4,5,7, 11,13), Milan Libiger (2,7,11), Petr Palarčík, Roman Pekarík (14), Vladislav Reisinger (5,6,7,11), Milan Hrabal (2,6), Ivo Harák (3,4,5,7) a paní domu Blanka Štenglová. Zaznamenal P. P.